

505

58.186.159

УПЕРАД-ДА КАМУНІЗМА!

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА

№ 10

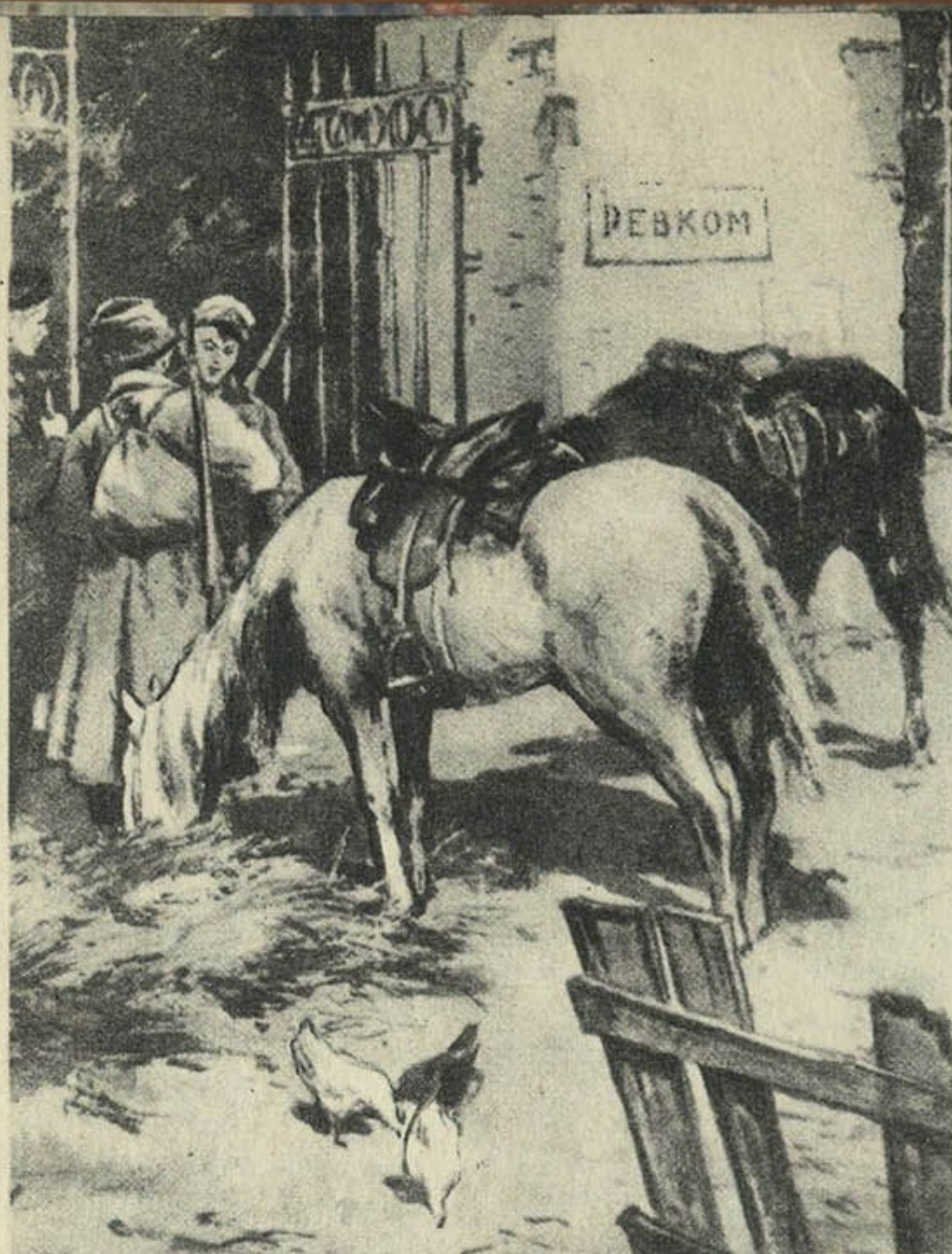
1958

КАСТРЫЧНІК

1917 - 1958

КОНТРОЛЬНИЙ
ЗНАК

40 год спаўняецца нашаму слаўнаму камсамолу.
На нашай старонцы чытач убачыць ілюстрацыі мастака
Ю. Раброва да рамана М. Астроўскага «Як гартавалася
сталь» — самай папулярнай і любімай сярод савецкай мола-
дзі кнігі.

На малюнках зверху:
1. Ля варот рэўкома.
2. Памёр Ленін.

На малюнках унізе:
3. Першая Конная.
4. На будаўніцтве вуз-
калейкі.

ДА ШЧАСЦЯ, РАДАСЦІ І СВЯТЛА

«Уся ўлада — працоўным, фабрыкі і заводы — рабочым, зямля — сялянам!» — за гэты змагаліся пралетарыі і працоўныя сяляне ў рэвалюцыйныя дні кастрычніцкіх падзей. «Мы наш, мы новы мір збудуем», — атрымаўшы перамогу, на ўвесь свет абвясціў рускі працоўны чалавек. Яму не паверылі маёмныя класы за мяжой і ў сваёй краіне. Ды і як было верыць? Кіраўнікі замежных краін трымалі ў сваіх руках уладу, вялікія матэрыяльныя багацці, паслухмяны дзяржаўны апарат, узброеныя арміі. На іх магутнасць спадзяваліся і скінутыя з рахунку гісторыі руская буржуазія і паны-абшарнікі. Чатырнаццаць замежных дзяржаў, як драпежныя звяры, кінуліся на маладую Савецкую краіну. Аднак не знайшлося сілы, здольнай скаваць рэвалюцыйны энтузіязм мас. У крывавых сутычках працоўныя адстаялі заваёвы Кастрычніка і пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі пачалі будаваць першую ў свеце сацыялістычную дзяржаву.

За сорок адзін год нам давялося вытрымаць вялікія выпрабаванні. Мы перамаглі і ў Вялікай Айчыннай вайне лютага ворага чалавецтва — нямецкі фашызм.

На месцы былой адсталай царскай Расіі вырас магутны Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — краіна, якая па праву выйшла ў рады перадавых індустрыяльных краін свету. Валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці з 1913 па 1957 год у СССР павялічылася ў 33, у ЗША за гэты час — у 4,1, у Англіі — у 1,8, ва Францыі — у 2 разы.

Ленінскім планам электрыфікацыі краіны прадугледжвалася пабудаваць 30 буйных электрастанцый агульнай магутнасцю ў паўтара мільёна кілават. Англіійскі пісьменнік Уэлс назваў гэты план нязбытнаю марай. Самы вялікай электрастанцыяй у нас лічылася тады Маскоўская — магутнасцю ў 57 тысяч кілават. А зараз магутнасць толькі адной гідраэлектрастанцыі імя У. І. Леніна на Волзе складае 2.300 тысяч кілават. На Ангарты ўзнямаецца другі энергетычны волат — Брацкая гідраэлектрастанцыя магутнасцю ў 3.600 тысяч кілават. Гэтыя станцыі не маюць сабе роўных у свеце.

Наяўнасць прыродных багаццяў дазваляе нам разгарнуць будаўніцтва цеплавых станцый на нафце, прыродным газе, таным вугалі, узвесці новыя домны, нафたвые вышкі, пракласці газаводы, павялічыць выплаўку металу, задаволіць патрэбы народнай гаспадаркі ў любых машынах і прыладах. Савецкая аўтамабільная прамысловасць выпускае амаль паўмільёна аўтамабіляў у год — кожную хвіліну па аўтамабілю.

Цяпер на палях краіны працуе 1.700 тысяч трактараў і звыш 480 тысяч камбайнаў. Уборка збожжавых амаль цалкам механізавана.

За апошні час у нашай сельскай гаспадарцы наметіўся круты ўздым. Калі ў 1953 годзе мы нарыхтавалі 1.899 мільёнаў пудоў збожжа, а ў 1956 годзе 3.304 мільёны пудоў, то сёлета чакаецца яшчэ больш высокі ўраджай.

У мінулым годзе вялікія поспехі дасягнуты ў развіцці жывёлагадоўлі. Перадавыя калгасы і саўга-

сы выступілі з заклікам дагнаць у бліжэйшыя гады ЗША па вытворчасці мяса, малака і масла на душу насельніцтва. Гэты заклік, гарача падтрыманы Цэнтральным Камітэтам КПСС, прынёс свае плёны. Летась вытворчасць малака склала ў нас прыкладна 95 працэнтаў вытворчасці малака ў ЗША, а жывёльнага масла ў СССР атрымана больш, чым у ЗША.

Дабрабыт савецкага народа няспынна расце. Заработная плата рабочых і служачых з 1950 па 1957 год узрасла больш як у паўтара раза. У 1955 годзе насельніцтва атрымала ад дзяржавы на 30,1 мільярда рублёў пенсій. Сёлета на выплату пенсій прадугледжана 66 мільярдаў рублёў.

Павышэнне цэн за зданую і праданую дзяржаве сельскагаспадарчую прадукцыю дало калгасам і саўгасам магчымасць атрымаць у 1957 годзе прыбытку амаль на 50 мільярдаў рублёў больш, чым у 1952 годзе. Вызваленне калгаснікаў ад абавязковых паставак дзяржаве сельскагаспадарчых прадуктаў дасць насельніцтву выйгрыш звыш трох мільярдаў рублёў.

Партыя і ўрад наметілі ў бліжэйшыя 10—12 год вырашыць жыллёвую праблему. Сёлета працоўныя атрымаюць 61 мільён квадратных метраў жыллёвай плошчы.

У нашай краіне многа робіцца для адукацыі працоўных. У 1957—58 навучальным годзе ў СССР усімі відамі вучобы было ахоплены 50 мільёнаў чалавек. Кожны чацвёрты чалавек у нас вучыцца.

Вялікіх поспехаў у сацыялістычным будаўніцтве дабілася і наша рэспубліка. Зараз яе ніхто не называе адсталай ускраінай. Яе прадукцыю ведаюць у краінах народнай дэмакратыі, у Індыі і ва многіх іншых краінах свету. Адукаванымі сталі яе людзі, урадлівымі — нівы. Беларускі народ сустракае саракагоддзе існавання сваёй сацыялістычнай дзяржавы як вялікае і радаснае свята.

Нашы велічныя дасягненні не могуць не радаваць сэрца кожнага савецкага чалавека і нашых прыяцеляў за мяжой. Ад эканамічнай адсталасці да індустрыяльнай магутнасці, ад невуцтва і цемры да вялікіх навуковых адкрыццяў — такі шлях Савецкай краіны.

Сорок першы Кастрычнік наша краіна сустракае ў поўным росквіце сваіх сіл. Яе магутны поступ наперад адбываецца пад мудрым кіраўніцтвам Камуністычнай партыі. Савецкія людзі ўпэўнены і смелы ідуць да новых перамог.

У студзені 1959 года адбудзецца радасная падзея ў жыцці савецкіх людзей — нечарговы XXI з'езд нашай партыі. З'езд разгледзіць кантрольныя лічбы развіцця народнай гаспадаркі на 1959—1965 гады, наметіць велізарныя планы, выкананне якіх прывядзе савецкіх людзей да новых слаўных перамог.

Працоўныя нашай рэспублікі шырэй разгортваюць сацыялістычнае саборніцтва, каб сустрэць гэтыя знамянальныя даты новымі вытворчымі поспехамі, каб яшчэ больш было радасці, шчасця і святла ў кожным доме.

НА БОЙ КРЫВАВЫ, СВЯТЫ І ПРАВЫ

Для нашага юнага пакалення кастрычніцкія дні 1917 года—ужо гісторыя. Моладзь вывучае яе па падручніках, кнігах, кінафільмах. Але ёсць, на шчасце, яшчэ жывыя сведкі тых хваляючых дзён. І не толькі сведкі, але і актыўныя ўдзельнікі. З вялікай павагай адносімся мы да гэтых людзей і, затаіўшы дыханне, слухаем іх расказы пра былое.

Наша зямлячка Маргарыта Іосіфаўна Каршунова — член партыі з кастрычніка 1917 года, палкоўнік у адстаўцы, цяпер галоўны ўрач Ленінградскага санаторыя «Працоўныя рэзервы» — з'яўляецца ўдзельніцай штурму Зімяга палаца. Рыхтуючыся да 41 гадавіны Вялікага Кастрычніка, рэдакцыя звярнулася да яе з просьбай расказаць аб незабыўных днях кастрычніцкага ўзброенага паўстання.

ДАРАГІЯ сябры, работніцы, калгасніцы, жанчыны Беларусі! У Вашым жыцці хутка адбудзецца вялікая падзея. Разам з усім беларускім народам Вы адсвяткуеце сваё вялікае свята — саракагоддзе роднай рэспублікі. Гэтае свята радуе і мяне. Я нарадзілася і да 12 год жыла ў Віцебску. Памятаю Віцебск дарэвалюцыйны з бруднымі рабочымі кварталамі, горад галечы тысяч і багачы адзінак. Я была ў Віцебску разам з наступаючымі часцямі Савецкай Арміі ў дні яго вызвалення ад фашысцкіх захопнікаў, бачыла руіны горада і людзей, поўных рашучасці ўзняць яго з попелу. Ведаю, якім стаў Віцебск цяпер. Я шмат чула аб поспехах Беларусі ў пасляваенным будаўніцтве і разам з Вамі, сябры, радуся за яе.

Так, у нас ёсць чаму радавацца. Азіраючыся на пройдзены шлях, мы бачым яго вялікім, цяжкім, поўным рэвалюцыйнай рамантыкі. Самай яркай, самай хваляючай

старонкай гэтага шляху з'яўляецца Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, удзельніцай якой мне пашчаслівілася быць.

У 1917 годзе я працавала ў Петраградзе на дрэвапрацоўчым заводзе ў Гавані. Работа была вельмі цяжкая, прыходзілася сартаваць аглоблі, якія я ледзь падымала. Я не раз чула, як пажылыя работніцы клялі майстра за тое, што ён так бесчалавечна адносіцца да мяне, сіраты.

У той час хутка расла рабочая салідарнасць. Ішла вайна. Усё цяжэй і цяжэй рабілася з прадуктамі харчавання. Памятаю, як 8 сакавіка (23 лютага па старому стылю) па закліку Петраградскага камітэта большавікоў мы, работніцы, выйшлі на дэманстрацыю. «Далоў вайну!», «Дайце хлеба!», «Вярніце нашых сыноў, мужоў і братоў з фронта!» — патрабавалі тысячы дэманстрантак. Вядома, што гэтая дэманстрацыя, падтрыманая забастовачным рухам рабочых, з'явіла-

ся пачаткам лютаўскай рэвалюцыі. У тыя дні я разам з іншымі работніцамі завода запісалася ў атрад «Хуткай дапамогі».

Наш завод працягваў працаваць на абарону. Але рабочым была не навісна вайна, і не раз у нас успыхвалі забастоўкі.

Мне пашчаслівілася быць сярод тых, хто 3 (16) красавіка на Фінляндскім вакзале сустрэкаў вялікага правадыра рэвалюцыі У. І. Леніна. Я чула яго славетную прамову, якая закончылася заклікам: «Няхай жыве сацыялістычная рэвалюцыя!» Цяжка апісаць энтузіязм і ўсенародную радасць, з якой было сустрэта з'яўленне Леніна. У той жа вечар я ў другі раз чула Уладзіміра Ільіча, калі ён выступаў з балкона палаца Кшэсінскай. З вуснаў у вусны перадавалі мы тады яго словы, такія блізкія і зразумелыя кожнаму працоўнаму чалавеку.

Пасля чарговай забастоўкі гаспадар звольніў мяне з работы, і я добра зразумела, што, хоць цара скінулі, жыццё рабочага ніколі не палепшылася; я зразумела, што трэба пайсці па тым шляху, па якім кліча У. І. Ленін. 21 кастрычніка, за некалькі дзён да кастрычніцкага ўзброенага паўстання, я ўступіла ў рады РСДРП(б). Партыя тады яшчэ знаходзілася ў падполлі, але ўжо карысталася вялікай павагай і падтрымкай шырокіх мас рабочых. Рабочаму класу рабілася ясна, што большавікі нясуць вызваленне народу ад спрадвечнага рабства.

Кастрычніцкі штурм набліжаўся. У тыя дні я была ўжо ў рабочай гвардыі. Па горадзе ішла ўзмоцненая падрыхтоўка да ўзброенага паўстання. Навучалі тактыцы вулічнага бою і нас, работніц.

Маргарыта Іосіфаўна ў кастрычніцкія дні 1917 года.

Удзельніца кастрычніцкага ўзброенага паўстання Маргарыта Іосіфаўна Каршунова сярод моладзі Ленінградскай абутковай фабрыкі «Пролетарская перамога».

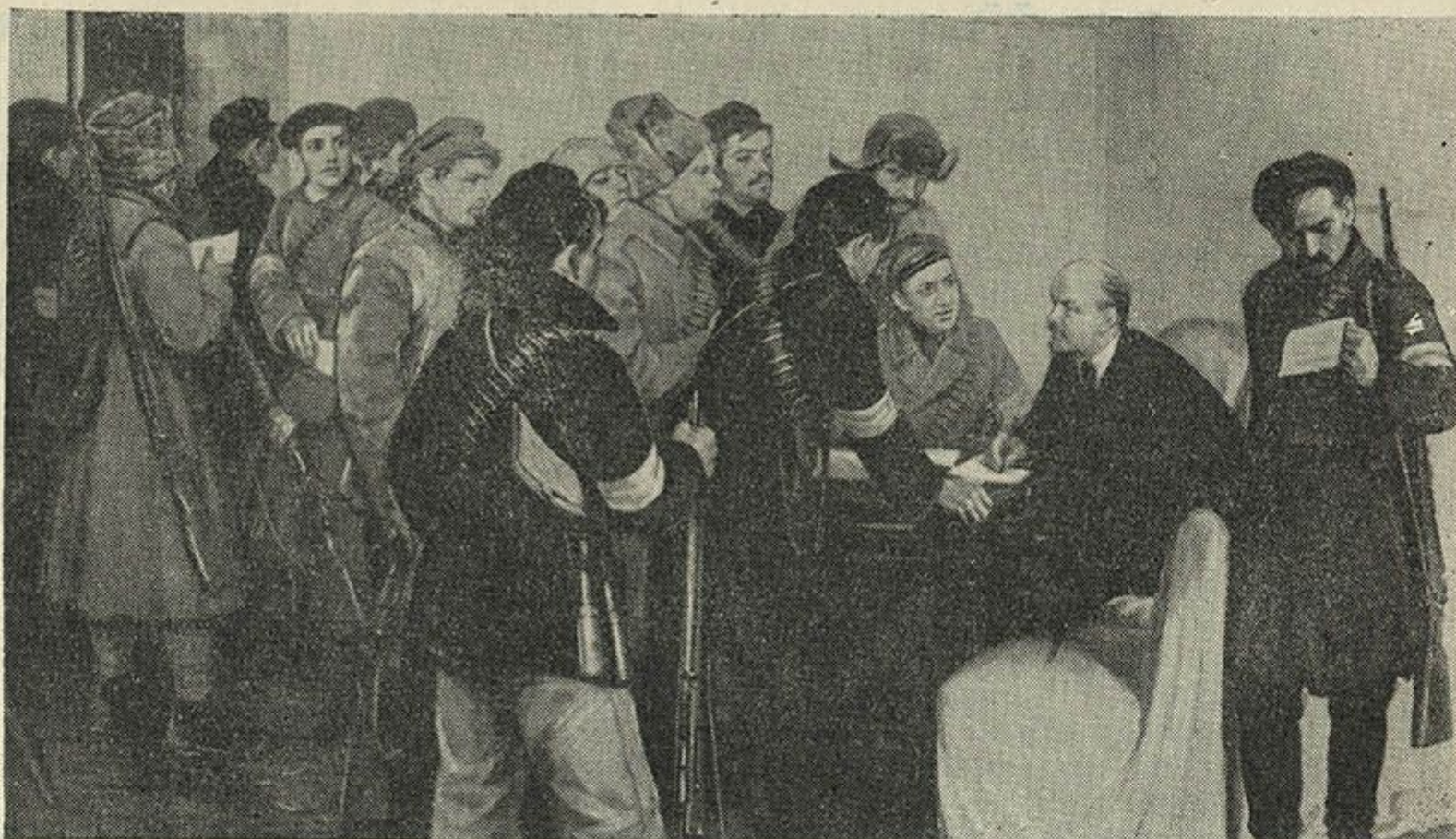

На ўзбраенне бралася ўсё: вінтоўкі, рэвальверы, паляўнічыя стрэльбы, самаробныя пікі. Партыя рыхтавала народ на бой крывавы, святы і правы.

25 кастрычніка наша дружина атрымала загад скрытна накіравацца да Мойкі для ўдзелу ў штурме Зімяга палаца. Мы ішлі цёмнымі завулкамі. Імжэў дождж, цёмна гарэлі ліхтары. Калі набліжаліся да Мойкі, усюды чуваць была страляніна з кулямётаў. Але ў нас быў загад не ўвязвацца ў перастрэлку. На Мойцы мы атрымалі далейшы напрамак. Трэба было заняць намечаны для нашага разліку ўчастак на Ісаакіёўскай плошчы ля Марыінскага палаца. Калі мы падышлі туды, там пачалі ўжо будаваць барыкады. У гэтую справу адразу ж уключыліся і мы. Матэрыялам для барыкад служылі перавернутыя брычкі, ліхтарныя слупы, мяшкі з пяском, бярвенні. Усё гэта спешна падносіла насельніцтва бліжэйшых вуліц. Мы хутка ўключыліся ў пабудову і занялі на барыкадах сваё месца. На Ісаакіёўскай плошчы было ціха. Але гэта была толькі ўяўная цішыня. Насупраць нас, за калонамі Ісаакіёўскага сабора, знаходзіліся юнкеры, афіцэры, белагвардзейскія часці, якія абаранялі подступы да Зімяга палаца.

Чаму мы ведалі, што гэта была ўяўная цішыня? Таму, што варта было каму-небудзь высунуць галаву з-за барыкады або стаць ва ўвесь рост, як адразу ж пачыналі страляць.

Патронаў у нас было мала. Загад камандзіра быў выразным: «Берагчы патроны, без каманды не страляць». Загад гэты быў перададзены па ланцугах. Памятаю, як раптоўна з-за сабора з'явіліся кавалерысты. На добрых конях, у бурках, папах, з пікамі ля ног і шашкамі ў руках яны несліся ў бок нашых барыкадаў, і мы гатовы былі сустрэць іх агнём. Літаральна за секунду да таго, як павінна была паследаваць каманда «плі», адзін з кавалерыстаў на хаду разгарнуў чырвонае палотнішча і крыкнуў: «Няхай жыве рэвалюцыя!» Вялікай была наша радасць, калі мы даведаліся, што гэта была распапагандаваная большавікамі «дзікая дывізія», якая перайшла на бок рэвалюцыі. Мы выскачылі з-за барыкад і разам з кавалерыстамі ў хуткай сутычцы ачысцілі ад юнкераў і афіцэраў, засеўшых

«Кастрычніцкія дні ў Смольным».

Карціна мастака М. Сокалава.

за калонамі Ісаакіёўскага сабора, подступы да Дварцовай плошчы, вырваліся на Аляксандраўскі бульвар і павярнулі да Дварцовай плошчы. У гэты час ужо прагучэў залп «Аўроры», і па яго сігналу пачаўся славацкі штурм Зімяга палаца — апошняга аплоту контррэвалюцыі. Памятаю, як нейкі матрос са ступенек палаца крыкнуў: «Керанскі ўцёк! Часовы ўрад арыштаваны!».

Усю ноч да раніцы мы знаходзіліся на плошчы, а потым арганізавана, групамі пайшлі да Смольнага, дзе знаходзіўся штаб рэвалюцыі на чале з любімым Ільічам. Успамінаючы цяпер гэтыя хвалюючыя, поўныя гераічнага пафасу дні, мне хочацца падкрэсліць, што жанчыны прымалі ў іх самы гарачы ўдзел. Адны са зброяй у руках змагаліся за Савецкую ўладу, другія дапамагалі будаваць барыкады, трэція перавязвалі раненых.

Вораг не даў маладой Савецкай рэспубліцы перадышкі, імкнуўся задушыць яе. Я ўступіла ў Пуцілаўскі партызанскі атрад чырвонагвардзейцам. Прымала ўдзел у многіх баявых аперацыях непасрэдна на перадавой лініі фронту.

Успамінаецца 1919 год. Стаўленік Антанты генерал Юдзеніч рушыў контррэвалюцыйныя часці на Петраград. Гераічны пралетарыят Піцера мужна стаў на абарону заваёў рэвалюцыі. У жорсткіх баях даводзілася ўдзельнічаць многім піцёрскім жанчынам. Удзельнічала ў іх і я. Спачатку была камісарам пяхотнай часці, а потым камісарам

Асобнага лёгкага артылерыйскага дывізіёна. Аднойчы пасля гарачага бою мы сумесна з пяхотай уварваліся ў Пскоў. Конна мы ўрэзаліся ў гушчу белагвардзейцаў. Шашкай я не валодала, страляла з нагана, кідала ручныя гранаты. У гарачай баявой сутычцы не заўважыла, што мяне насціг белы афіцэр. Але баявыя сябры прыйшлі на выручку. У той момант, калі белагвардзейскі афіцэр занёс нада мною шашку, чырвонаармеец Жарноў рассек яго амаль напалам.

Усю грамадзянскую і ўсю Айчынную вайну я правяла на фронце. Сваю баявую работу пачала з барыкадных баёў пры штурме Зімяга палаца ў 1917 годзе і закончыла ўдзелам у баявой аперацыі пры ўзяцці Берліна ў 1945 годзе.

Хіба магло быць інакш? Вядома, не. Мне ж, як і мільёнам працоўных жанчын, Савецкая ўлада адкрыла шырокую дарогу ў жыццё. Як і многія іншыя ў мінулым работніцы, я атрымала вышэйшую адукацыю і ад радавога байца дайшла да палкоўніка медыцынскай службы. Некалькі год я ўжо ў адстаўцы. Па ўзросту і матэрыяльнай забяспечанасці магла б і не працаваць; атрымліваю добрую пенсію. Але не хочацца пакідаць любімай справы. Працую галоўным урачом у санаторыі «Працоўныя рэзервы». Тут адпачывае і набіраецца сіл наша моладзь, для шчасця якой маё пакаленне не шкадавала ні сіл, ні самога жыцця.

М. І. КАРШУНОВА,

член КПСС з 1917 г.,
палкоўнік у адстаўцы.

ЦЕПЛЫ ДОЖДЖЫК

Мар'я МАРЫНА

«Не прайшлі па конкурсу»... Вось так і здараюцца няўдачы ў жыцці людзей. Да гэтага часу ў Ліды і ў Алы няўдач не было. Вучыліся добра. Экзамены на атэстат сталасці вытрымалі паспяхова. Ліда ж яшчэ і спартсменка, лыжніца другога разраду.

Калі ўзялі назад з педінстытута свае дакументы, вярталіся дадому невясёлыя.

На другі дзень Ала пабегла да Ліды, але не застала яе. Яна ведала, дзе шукаць сяброўку, і павярнула да берага Дзвіны. Вось яна. Сядзіць на каменчыку, як Алёнушка над ручаём.

Ала крыху пастаяла, а потым набрала жменьку дробных каменчыкаў і кінула ў Ліду. Тая павярнулася. Яны ўважліва паглядзелі адна на адну. І кожная, не знайшоўшы ў твары сяброўкі слядоў вялікіх непрыемнасцей, весела рассмяялася. Яны смяяліся так гучна, што ля супрацьлеглага берага ўспудзілася вялікае гусінае сямейства.

З берага Ліда і Ала накіраваліся не дадому, а на камбінат, у аддзел кадраў. Гэта было самае разумнае з таго, што яны маглі зрабіць. Тут працавалі іх родныя, тут, у пасёлку, яны нарадзіліся, тут вучыліся, тут жылі, тут іх усе ведалі.

У адзеле кадраў яны заявілі, што хочуць паступіць на работу, але перш просяць дазволу прайсці па цэхах і паглядзець.

Пачалі ад ракі. Па рэйдзе снавалі шустрыя кацярочкі, яны падцягвалі да масткоў плыты. Хлопцы ў высокіх ботах выхоплівалі з расчаленых плытоў велізарныя бярвенні. Дзяўчатам здавалася, што бярвенні жывыя і што, выкручваючыся ад вострых багроў, яны самі кідаюцца на лесацягалку.

Калі рабочыя звалілі з транспарцёра чарговае бярвяно і пры яго падзенні здрыганулася глеба. Ліда сказала:

— Ты ўяўляеш сабе, як стаяла ў лесе гэтая сасна? Якая яна там была? — І, нахмурыўшыся, махнула рукой. — Ну, добра, пойдзем!

На вадзе з цяжкімі бярвеннямі ўпраўляцца лягчэй, чым на зямлі. Тое «даўгоцце», якое адразу ідзе ў вытворчасць, рассартоўваюць у басейне з вадой. А вышэй — расціловачны цэх. Падняліся туды і дзяўчаты, і абедзве адразу закрылі вушы далонямі. Іх аглушыла гудзенне станкоў і спяванне піл. Механічная сіла неадступна гнала бярвяно на станок, а пілы, снуючы ўверх і ўніз, папісвалі, разразаючы былога ляснога волата ва ўсю даўжыню на тонкія дошкі. Дошкі працягвалі рухацца па вяртлявых валіках. Жанчыны на хадзе сартавалі іх, накіроўваючы ў дрэваапрацоўчыя цэхі.

Шмат яшчэ розных станкоў бачылі Ліда і Ала ў прасторных цэхах. Там рабілі рэйкі, планкі, стойкі, паркет, таварную дошчачку, гладкія філёнкі са шчэпак, ператвораных у «пластыфікаваную драўніну». Ала глядзела б яшчэ, але Ліда падганяла:

— Пайшлі!

Яны ўбачылі акуратна складзеныя сіняватыя і яшчэ нейкія ружаватыя дошкі. Брыгадзір з цэха пачаў ахвотна тлумачыць ім, што дрэва тут праходзіць антысептычную апрацоўку, яго прапарваюць у спецыяльных хімічных саставах, і яно робіцца ўстойлівым і супроць вільгаці і супроць іншых шкодных для дрэва ўплываў. Ён ужо хацеў паказаць, як гэта робіцца, але Ліда ветліва падзякавала і зноў кінула коратка:

— Пайшлі!

На складзе гатовай прадукцыі Ала зусім заглядзелася на гатовыя часткі для драўляных домікаў. Проста адна асалода скласці такі домік! Домік-церамок з акенцам на франтоне. І колькі ж тут гэтых домікаў! Тут жа велізарнае мноства і драўляных дэталей для каменных будынкаў: падвойныя рамы, аконныя пераплёты, касякі, дзверы, паддашкавыя вокны.

Ліда паглядзела таксама з цікавасцю, але потым сказала ў роздуме:

— І гэта ўсё?

На дварэ яна раптам ажывілася.

— Глядзі, а там што такое? Пойдзем, пабачым!

У баку, пад паветкай, ішла работа, зусім не падобная на ўсё тое, што яны бачылі. Тут ляцелі фіялетавыя іскры дугавой электразваркі. З адчыненых дзвярэй невялікага памяшкання вырываўся дружнае патрэскаванне і перарывістае шыпенне. А ля сцяны, зусім адзін, без усякага догляду, працаваў маленькі нязграбны станочак. Ён сам цягнуў з тоўстай бухты дрот, сам адкусваў пруткі аднолькавай даўжыні і адкідаў іх. У памяшканні, на вялікім сталё, работніца ўкладвала гэтыя пруткі на раму-шаблон. Спачатку клала падоўжныя, а на іх — папярочныя. Над сталом апускаўся патрон электрода.

Націск нагой на педаль і... лоп! Удар электрода, вырвалася і дыхнула з шыпеннем сціснутае паветра, рассыпаліся і пагаслі іскры. Работніца перасоўвала раму-шаблон, падвядзячы пад электрод усе пункты перасячэння пруткоў.

Лоп-шып!.. Лоп-шып!..

— Вось і яшчэ рубель трыццаць пяць зарабіла, — сказала работніца, падымаючы гатовую, звараную сетку.

— А можна... нам паспрабаваць? — баязліва гучыць Лідзін голас.

— Ну, на гэта трэба дазвол таварыша Баранава...

— Што тут такое? — строга спытаў, падыходзячы, майстар, але, убачыўшы, з якой цікавасцю глядзелі на ўсё дзяўчаты, змякчыўся.

Майстар растлумачыў, што звараная сетка — арматура, гэта значыць металічная аснова жалезабетоннай пліты. А пліты ідуць на перакрыцце вытворчых цэхаў і будуць несці вялікую нагрузку. Таму звараныя месцы павінны быць мацней нязвараных. Няўмелы чалавек або прапусціць кропку, або ўдарыць электродам два разы, перарэжа метал і пацпе сетку.

Ліда ўжо не паўтарала сваёй просьбы. Ёй бы толькі даведацца яшчэ што-небудзь пра станок.

Майстар раскажаў і пра станок. Гэта — апарат кропкавай электразваркі. Ленінградскі. У ім узаемадзеінічаюць тры сілы: электрычнасць, сціснутае паветра і вада. Ён павінен быць вельмі дакладна настроены, таму што метал плавіцца толькі пры пэўнай тэмпературы, але яе нельга і перавышаць. Звараная кропка павінна быць зараз жа астуджана. Такую дакладнасць даюць апарату радыёлямы.

— Вось яны, — і майстар паказаў канструкцыю для наладжвання і рэгулявання станка. — Зразумела?

Зразумела ім было толькі адно: яны знайшлі сваё месца на камбінаце. А майстар усміхнуўся. Ён бачыў, што дзяўчаты зачараваны новай тэхнікай. Ён і сам адчуў гэта, калі ўпершыню пазнаёміўся з новым апаратам.

На камбінаце будаваўся цэх зборачнага жалезабетону. Арматуры патрабавалася ўсё больш і больш. Значыць, патрэбны былі і электразваршчыкі. Ліду Трушанкову і Алу Шыраеву залічылі работнікамі арматурнай майстэрні.

Гэта было паўтара года таму назад.

Вельмі хутка сяброўкі асвоілі апараты кропкавай электразваркі і навучыліся іх наладжваць. Яны добра зараблялі, «адлопваючы» за змену столькі металічных сетак, колькі іх патрабавалася.

Пакуль будаваўся новы цэх, працаваў палігон. Такая справа заўсёды з палігона пачынаецца. Палігон — такое месца пад адкрытым небам, дзе ў зямлі збудаваны велізарныя прапарачныя камеры. У іх на пэўную колькасць гадзін апускаюць вырабы, потым дастаюць і пакідаюць на паветры, пакуль бетон не «схопіцца». Вырабы тут усе буйныя, іх аб'ём вымяраецца кубічнымі метрамі, а вага — тонамі. Палігон не можа абыйсціся без пад'ёмных кранаў.

Аднойчы ў арматурную майстэрню зайшоў начальнік цэха

зборачнага жалезабетону Агароў. Прывітаўся і весела сказаў:

— А што, дзяўчаты, не абрыдла вам прапальваць валёнкі?

Агароў прапанаваў Лідзе і Але паехаць у Маскву, на курсы машыністаў вежавых кранаў. «І ў іх яшчэ пытаюць згоды?!»

Ледзь дачакаўшыся, калі за начальнікам зачыняцца дзверы, Ліда і Ала кінуліся адна да адной і пайшлі вальсаваць на земляной падлозе ў сваіх і сапраўды прапаленых валёнках.

Дома, вядома, перапалохаліся. Асабліва Лідзіна мама.

— Ну і які з цябе машыніст? Ты ж зусім дзяўчынка! А хударлявая якая, толькі што каса тоўстая...

У Маскву ехалі ўпяцых. Пазнаёміліся ў адзеле кадраў і калі праходзілі медыцынскую камісію.

Валя Парфёнава, што працавала ў сушыльным цэху, складвала паркет у бункеры для прасушкі. Яна таксама скончыла дзесяцігодку і таксама ехала з велізарнай радасцю, якая так і ззяла на яе свежым тварыку.

Ія Фралова — ёй надзіва ішло яе напеўнае імя — працавала на камбінаце даўжэй за ўсіх, была ўчотчыцай у дрэва-апрацоўчым цэху. Яна вучылася ў вячэрняй школе, прайшла дзевяць класаў. І цяпер, трапіўшы ў такое «адукаванае» таварыства, сама сабе дала слова закончыць дзесяты клас.

Пятым ехаў малады рабочы камбіната Піліп Міхайлоўскі.

Паступілі яны на курсы ў красавіку, экзамены здалі ў жніўні і вярнуліся дадому. Прабылі ў Маскве ўсяго чатыры месяцы. Але ўбачылі, пазналі, перажылі незвычайнага столькі, нібы гэта былі не месяцы, а гады.

Вучыліся ўсе толькі на пяцёркі — «прынцыпова». Практыку праходзілі ў паўднёва-заходнім раёне сталіцы. Найбольш пашанцавала Але: яна ўкладвала каменне ў будынак лепшага ў сталіцы кінатэатра «Прагрэс». Дырэктар вучэбнага камбіната на развітанне сказаў, што ён вельмі высокай думкі аб віцебскай моладзі. Да іх прыязджалі Вольга Шыпула і Рая Ганцоўская і таксама вельмі добра вучыліся.

* * *

Ужо хутка год, як дзяўчаты вядуць сваю «вышынную» работу. Ія і Валя — на маставых кранах, Ліда і Ала — на вежавых.

Але не адразу ўсё пайшло добра. Ах, як нялёгка было прывыкаць да такой работы! У першы раз цяжка нават падняцца па жалезнай лесвіцы ў кабінку. Лесвіца вертыкальная. З паловы дарогі закружылася галава, нястрымна забалелі рукі — вось-вось разамкнуцца. І ногі перасталі слухацца. Чым вышэй, тым мацней адчувалася, як хістаецца ўся лесвіца. І ў кабінке адчуваецца вышынныя хістанні і моцны вецер.

Не адразу дзяўчаты паладзілі з машынамі. Спачатку яны прыгняталі сваёй грузнасцю і «каварствам». Нязначны рух кантралёра ў кабінке ў тую ж секунду перадаецца на кран. Не паспееш азірнуцца, а ён ужо — ля самага краю!

Але ўсё мінавала. Цяпер Ліда «бярэ» лесвіцу адным духам, як малады матрос узбіраецца на мачту свайго карабля.

Маставымі кранамі кіраваць лягчэй, чым вежавымі. Маставы кран ходзіць пад столлю цэха, як па мосце. А вежавы, працуючы пад адкрытым небам, можа і «клянуць», гэта значыць перакуліцца, калі з ім няправільна абыходзіцца. Аднойчы адчула Ліда страшэнны момант. Яна хацела падняць з зямлі прымёрзшую пліту. Але колькі ні брала, пліта не кра-

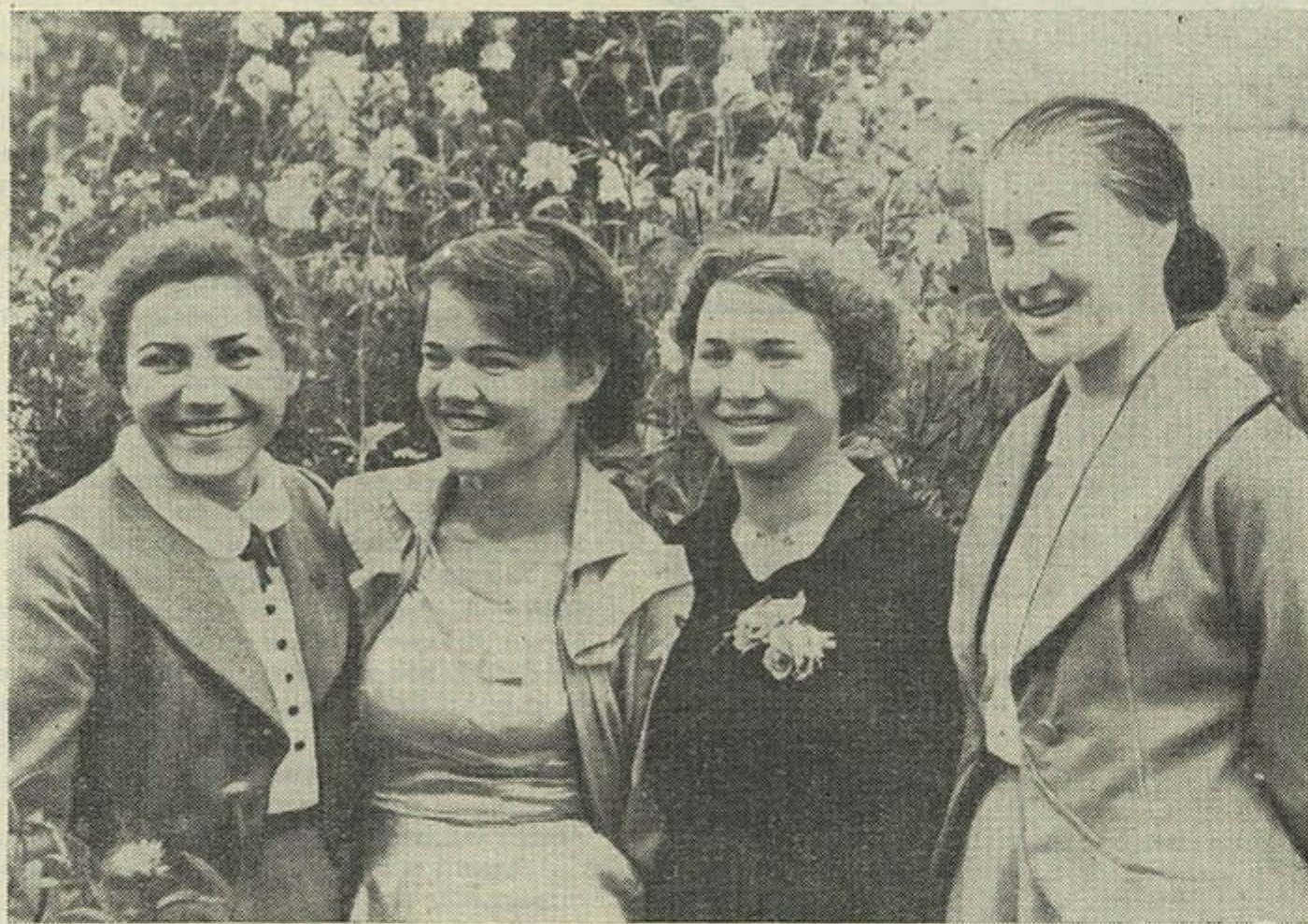
налася з месца. Ліда прыйшла ў азарт і вырашыла падняць яе ва што б там ні стала. І раптам, павярнуўшыся, збялела: заднія колы крана былі ўжо над рэйкамі, у паветры. У нейкую долю секунды трэба было выраўняць машыну. Тады зразумела і наvek запамінала Ліда, што з кранам трэба абыходзіцца ветліва, без рыўкоў, што гвалту ён не даруе.

Работа кранаўшчыка на палігоне вельмі адказная. Адкрыўшы прапарачныя камеры, ён апускае туды сырыя вырабы. А калі дастае, то яны такія крохкія і далікатныя, як здобны пернік у духоўцы: нельга іх ні стукнуць, ні крануць.

Калі Ія працуе ў адну змену з Лідай, то часта чуецца яе хлапецкі галасок:

— Давай, Ліда, давай!

Ліда смяецца. Яна цяпер цягне на вагонку не адну плі-

Кранаўшчыцы Віцебскага домабудаўнічага камбіната ў свой выхадны дзень. На здымку (злева направа): Ала Шыраева, Ія Фралова, Валя Парфёнава і Ліда Трушанкова.

Фота Л. Клімава.

ту, а пяць або шэсць. Калі ласка, прымай! Ія бярэ з «вагонкі» груз і пераносіць на склад гатовай прадукцыі.

Усё яшчэ не закончылі мантаж цэха зборачнага жалезабетону, але прадукцыю ён дае ўжо вялікую. Яго вырабы ідуць на будоўлі і ў самым Віцебску, і ў многія гарады рэспублікі.

Дзяўчатам падабаецца іх работа. І чым далей, тым больш. Яна ніколі не надакучыць. Але адзін пункцік для іх цяжкаваты: кранаўшчык працуе ўвесь час сканцэнтравана, а хіба вытрымаеш — па восем гадзін не смяцца!

Але гэты прабел з лішкам перакрываецца, варта толькі сабрацца ўсім разам.

І то сказаць, чаму б ім не смяцца? На рабоце іх паважаюць. Побач — родны дом, сям'я. Апануцца, абуцца могуць прыгожа: зарабляюць па тысячы рублёў у месяц. Пайсці ёсць куды. Побач Дом культуры.

* * *

Ліда і Ала выйшлі з варот камбіната і, не дамаўляючыся, звярнулі на бераг Дзвіны.

Мінула лета... Затуманіліся зарэчныя далі. Ля таго берага, як вясун снегу, бялее бярозавы гаёк. На твары — подых слаістага ветру: ёсць у ім і цёплыя струменьчыкі, і сцюдзёныя, жорсткія, што прыляцелі аднекуль здалёк.

Вецер сціх. Заімжэў цёплы дожджык: на рэчцы заварушыўся тонкай сетачкай, а той бераг быццам адсунуўся.

Сяброўкі маўчаць. Кожная думае аб сваім, але гэта не перашкаджае ім адчуваць узаемную моцную дружбу.

Героя Савецкага Саюза Зінаіду Міхайлаўну Тусналобаву ведаюць далёка за межамі рэспублікі. Гвардыі старшыня медыцынскай службы Зінаіда Тусналобава, удзельнічаючы ў баях з гітлераўскімі захопнікамі, выратавала жыццё 123 салдат і афіцэрам Савецкай Арміі. У адной з бітваў яна была цяжка паранена. Мужнай, бяспрастрайнай яе выхаваў камсамол.

Зінаіда Міхайлаўна сярод сваіх сяброў — піянераў г. Полацка.

Фота У. Лупейкі.

Па пуцёўцы камсамола сотні юнакоў і дзяўчат прыбылі на будаўніцтва Васілевіцкай ДРЭС. За самаадданую працу многія з маладых будаўнікоў узнагароджаны ордэнамі і медалямі Саюза ССР і сярод іх лепшая арматуршчыца Антаніна Шараеўская, узнагароджаная ордэнам Леніна.

А. Шараеўская за работай.

Фота Ф. Раманава.

МІЛЬЁНЫ юнакоў і дзяўчат нашай краіны носяць на грудзях значок: на фоне чырвонага сцяга — родны сілуэт У. І. Леніна, а ўнізе пяць літар — «ВЛКСМ».

Маладыя людзі з камсамольскімі значкамі жывуць і працуюць ва ўсіх кутках нашай вялікай краіны. Занятыя рознымі справамі, усе яны дзейнічаюць, як дружны, згуртаваны калектыв, як адна велізарная сям'я.

Нага ў нагу з камсамолам усёй краіны крочыць камсамол Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Камсамол Беларусі — баявы атрад ВЛКСМ — пад кіраўніцтвам рэспубліканскай партыйнай арганізацыі рос, мужнеў, вучыўся, ішоў на самяя перадавыя ўчасткі барацьбы за сацыялізм.

Сорак год назад па ініцыятыве У. І. Леніна была створана масавая палітычная арганізацыя працоўнай моладзі — камсамол. З гэтага часу камсамол пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі верна і беззапаветна служыць вялікай справе будаўніцтва камунізму ў нашай краіне. У яго радах выраслі мільёны маладых патрыётаў, актыўных будаўнікоў камуністычнага грамадства, якія і ў працы і ў баях даказалі сваю любоў і бязмежную адданасць Ленінскай партыі, яе ідэям.

Народжаны ў агні сацыялістычнай рэвалюцыі, Ленінскі камсамол рыхтуецца адзначыць сваё саракагоддзе.

Гісторыя камсамола, увесь яго слаўны і гераічны шлях непарыўна звязаны з гісторыяй Камуністычнай партыі, з развіццём пралетарскай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва ў нашай краіне.

У шматгадовай і ўпартай, поўнай гераікі барацьбе за справу народа склаліся слаўныя традыцыі Ленінскага камсамола: вернасць ленінізму, беззапаветная адданасць Камуністычнай партыі, сумленнае служэнне народу.

Гэтыя традыцыі — не простае напамінанне аб гераічным мінулым камсамола. У іх увасоблена велізарная работа нашай партыі па арганізацыі выхавання маладога пакалення і разам з тым патрыятычнае дзейнасць камсамола як вернага памочніка партыі на ўсім гістарычным шляху Савецкай дзяржавы. На ўсіх этапах яе развіцця камсамол свята выконваў клятву вернасці ленінізму, партыі, з'яўляўся правадніком ленінскіх ідэй і партыйнага ўплыву на моладзь.

Адной з лепшых традыцый ВЛКСМ з'яўляецца ініцыятыўнасць у агульнанароднай працы.

Камсамол быў ініцыятарам многіх слаўных патрыятычных спраў. У першыя гады Савецкай улады ён трымаў сур'ёзны экзамен на працоўным фронце ў найцяжэйшых умовах разрухі і голаду. Яго працоўны пачын асабліва ярка выявіўся ва ўсеагульнай барацьбе за сацыялістычную індустрыялізацыю і калектывізацыю. У тыя гады зарадзілася сацыялістычнае спаборніцтва маладзёжных ударных брыгад, змен, участкаў. У 1931 годзе за ініцыятыву, праяўленую ў справе ўдарніцтва і сацыялістычнага спаборніцтва, камсамол быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Камсамольскія арганізацыі на вёсцы былі ў ліку першых ініцыятараў пераходу да калектывнай працы. Яны наладжвалі паходы за павышэнне ўраджайнасці, за адкрыццё хат-лабараторый, за ўкараненне сучаснай аграэхнікі. Тысячы ўдарных камсамольска-маладзёжных брыгад Расійскай Федэрацыі, Украіны, Беларусі і іншых саюзных рэспублік вывозілі на палі ўгнаенні, будавалі сіласныя ямы, траншэі. Камсамольцы ўсюды выступалі барацьбітамі за новае, калгаснае жыццё. Так, талачынскія камсамольцы звярнуліся з заклікам да ўсіх камсамольскіх арганізацый Беларусі: «Кожная ячэйка — арганізатар калгаса, кожны камсамалец — калгаснік!». Гэты заклік стаў баявым лозунгам. У 1929 годзе ў 47 раёнах рэспублікі камсамольскія ячэйкі арганізавалі 191 калгас. Калектывізацыя сельскай гаспадаркі адбывалася ва ўмовах вострай класавай барацьбы з кулакамі. За вызваленне сялянства ад кулацкага ўціску не адзін камсамалец заплаціў сваім жыццём. Але ні кулацкія абрэзы і сякеры, ні цяжкія сацыялістычнай перабудовы вёскі не маглі суняць энтузіязму камсамольцаў.

Адна з лепшых традыцый ВЛКСМ — мужнасць і гераізм у абароне сацыялістычнай айчыны — зарадзілася яшчэ ў гады грамадзянскай вайны. Тады па закліку партыі былі праведзены тры ўсерасійскія мабілізацыі камсамольцаў на барацьбу з рабаўнічымі арміямі інтэрвентаў і контррэвалюцыянераў.

Не ведаючы страху ў барацьбе, абаранялі камсамольцы маладую Савецкую рэспубліку. У радах Чырвонай Арміі сыны беларускага народа, побач з рускімі, украінцамі, прадстаўнікамі іншых братніх народаў, мужна змагаліся супроць знешніх і ўнутраных ворагаў Савецкай Радзімы. Вялікая дружба савецкіх народаў на веки ўмацавалася сумесна пралітай крывёю.

Гераізм і самаадданасць у абароне айчыны атрымалі нябачанае развіццё ў Вялікай Айчыннай вайне.

Па закліку партыі камсамол краіны мабілізаваўся на свяшчэнную вайну з фашызмам. Ніколі не згасне слава герояў шахцёрскага горада Краснадона, беларускіх моладавардзейцаў Жлобіна, Свідзеля, Оршы, Обалі, Зой Касмадзям'янскай, Аляксандра Матросова, Фрузы Зяньковай, Рымы Кунько, Аляксандра Ісачанкі і многіх, многіх іншых.

ТРАДЫЦЫІ

За плённую работу па камуністычнаму выхаванню моладзі і гераізм, праяўлены ў гады грамадзянскай вайны, камсамол узнагароджаны ордэнам Баявога Чырвонага Сцяга, за заслугі ў Вялікай Айчыннай вайне — ордэнам Леніна. Ордэнам Чырвонага Сцяга ўзнагароджаны камсамольскія арганізацыі гарадоў-герояў — Масквы, Ленінграда, Сталінграда, Севастопалю і Адэсы, камсамол Украіны і Беларусі. Сем тысяч камсамольцаў і выхаванцаў камсамола атрымалі званне Герояў Савецкага Саюза, больш 3,5 мільёна ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі, сярод іх больш ста тысяч маладых патрыётаў Беларусі.

Гатоўнасць быць на самых цяжкіх і рашаючых участках сацыялістычнага будаўніцтва — цудоўная традыцыя камсамола.

Савецкая моладзь заўсёды ідзе туды, куды кліча яе партыя камуністаў.

У глухмані, сярод дзікай, дрымучай тайгі, у бязмежных стэпах маладымі гарацкімі рукамі ствараліся гіганты індустрыі: Магнітагорск, Днепрагэс, «Другое Баку», Сталінградскі і Харкаўскі трактарныя заводы, Горкаўскі аўтамабільны, новабудоўлі Беларусі, Азербайджана, Грузіі.

Сярод многіх спраў камсамола асабліва слаўным і гераічным быў яго ўдзел ва ўздыме цаліны. 350 тысяч юнакоў і дзяўчат, у тым ліку 20 000 з Беларусі, па закліку партыі накіраваліся ў далёкія краі і ўзнялі да жыцця 36 мільёнаў гектараў зямель.

Нялёгка было навасёлам. Цяжкія сустрэлі іх на кожным кроку, у самых простых і штодзённых справах. Работа па 16—18 гадзін у суткі, лютыя маразы і завеі, жыццё ў халодных палатках, вогнішчы пад адкрытым небам, непразная гразь вясной — такое ніколі не забудзецца. Але мужная моладзь перамагла.

Партыя і народ высока ацанілі самаадданую працу моладзі. 5 лістапада 1956 г. за актыўны ўдзел у сацыялістычным будаўніцтве, асабліва за асваенне цаліны, камсамол быў узнагароджаны ордэнам Леніна. 262 маладыя патрыёты ўдастоіліся высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы. Звыш 30 тысяч юнакоў і дзяўчат узнагароджаны ордэнамі і медалямі СССР.

Неўзабаве пасля XX з'езду партыя зноў звяртаецца да камсамола, да ўсёй моладзі з заклікам вылучыць са свайго асяроддзя 400—500 тысяч юнакоў і дзяўчат на будаўніцтва новых заводаў, вугальных шахт і руднікоў, электрастанцый, чыгунак ва ўсходніх і паўночных раёнах краіны. Заклік партыі знайшоў у сэрцах савецкіх юнакоў і дзяўчат гарачы водгук. Каля 300 тысяч маладых патрыётаў выехалі на будоўлі Сібіры і Данбаса, Поўначы і Усходу. У тым ліку з Беларусі звыш 15 тысяч.

На сходзе маскоўскай моладзі, прысвечаным провадам першай групы добраахвотнікаў, якія ехалі на асваенне новых раёнаў, М. С. Хрушчоў гаварыў: «Самае галоўнае для нас з вамі — гэта не быць староннімі гледачамі, не быць толькі простымі добрабычліўцамі будаўніцтва камунізма. Шчасце чалавека заключаецца ў тым, каб сваёй працай актыўна ўдзельнічаць у гэтым вялікім будаўніцтве, рабіць усё для таго, каб наблізіць стварэнне камуністычнага грамадства». Іменна так і разумее савецкая моладзь сэнс і шчасце свайго жыцця: разам з усім народам узводзіць светлы будынак камунізма.

Хіба не аб гэтым сведчаць такія прыклады, як збудаванне ўкраінскімі камсамольцамі 35 вугальных шахт у Данбасе; як самаадданыя працоўныя справы камсамола даярак Герояў Сацыялістычнай Працы Аляксандры Сакун, Мар'і Занеўскай і 300 камсамольцаў — працаўнікоў сельскай гаспадаркі Беларусі, удастоеных сёлета высокіх урадавых узнагарод; як утварэнне 12 тысяч камсамольска-маладзёжных звенняў па вырошчванню высокіх ураджаяў кукурузы; як дзвесце мільёнаў рублёў, унесеныя беларускімі камсамольцамі ва ўсесаюзную скарбонку за кошт эканомленых сродкаў; як уся штодзённая праца савецкай моладзі.

Пасля XIII з'езду ВЛКСМ ударнымі камсамольскімі будоўлямі на Беларусі аб'яўлена будаўніцтва Полацкага нафтаперапрацоўчага завода, Старобінскага калійнага камбіната, Бярозаўскай ДРЭС. На гэтыя будоўлі едуць усё новыя і новыя атрады маладых патрыётаў.

Для нашага маладога пакалення барацьба за ператварэнне ў жыццё камуністычных ідэалаў стала вялікай школай рэвалюцыйнага і палітычнага выхавання.

У імя камунізма ішла ў бой маладая гвардыя рабочых і сялян у гады грамадзянскай вайны і замежнай інтэрвенцыі.

У імя камунізма савецкая моладзь удзельнічала ў аднаўленні зруйнаванай вайной народнай гаспадаркі, ішла на будоўлі першых пяцігодак, закладвала асновы новага жыцця на вёсцы.

У імя камунізма юнакі і дзяўчаты нашай краіны, не шкадуючы сіл і жыцця, змагаліся з ворагамі Радзімы ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

У імя камунізма наша моладзь сёння самааддана працуе, па першаму ж закліку партыі ідзе на самыя цяжкія і рашаючыя часткі камуністычнага будаўніцтва.

Камсамол, уся моладзь, як ніколі раней, згуртаваны зараз вакол Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Напярэдадні слаўнага 40-годдзя Усесаюзнага Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі ўрачыста запэўнівае родную Камуністычную партыю, яе Ленінскі Цэнтральны Камітэт у тым, што камсамол быў, ёсць і заўсёды будзе надзейным рэзервам і верным памочнікам партыі ва ўсёй яе вялікай рэвалюцыйнай стваральнай рабоце.

Л. СМІЛАВІЦКІ,

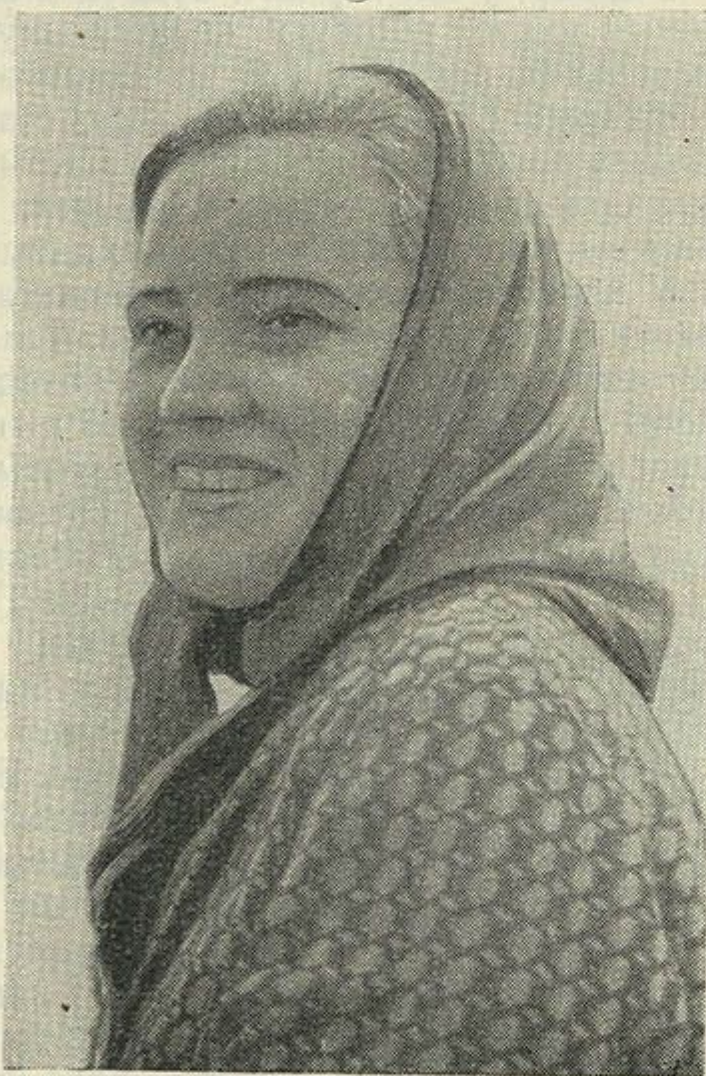
нам. загадчык аддзела
прапаганды і агітацыі ЦК ЛКСМБ.

Кожны юнак і дзяўчына, кожны сумленны грамадзянін нашай Радзімы ведае імя Веры Харунжай. Яе жыццё — яркі прыклад служэння айчыне. Яна з'явілася арганізатарам камсамола ў Заходняй Беларусі. Некалькі год урад панскай Польшчы трымаў яе ў турмах.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Вера Харунжая бясстрашна змагалася з фашысцкімі захопнікамі на Віцебшчыне.

Зімой 1942 года гітлераўцы схапілі адважную патрыётку. Вера Харунжая памерла, як герой.

Як і ў гады першых пяцігодак, калі моладзь вёскі выступала барацьбітом за новае, калгаснае жыццё, так і цяпер камсамольцы вёскі ідуць у першых радах барацьбітоў за ўмацаванне калектыўнай гаспадаркі.

Жэня Жукоўская пасля заканчэння дзесяцігодкі прыйшла на птушкаферму калгаса «Савецкая Беларусь» Клецкага раёна. За сем месяцаў яна выпрацавала 475 працадзён.

Фота П. Наватарова.

Актывісткі Чырвонага Крыжа

М. САВІЦКАЯ,

старшыня Гомельскага абкома Чырвонага Крыжа.

40 год назад, у агні грамадзянскай вайны, у суровыя гады класавых бітваў, нарадзілася масавая арганізацыя Савецкага Чырвонага Крыжа і Чырвонага Паўмесяца. У сваіх гуртках яна аб'яднала мільёны савецкіх людзей, заняла пачэснае месца ў барацьбе за іх здароўе, за высокую санітарную культуру.

Раскажу аб прапагандысцкай рабоце Гомельскай абласной арганізацыі Чырвонага Крыжа. Яе пярвічныя арганізацыі, створаныя на кожным прадпрыемстве, у кожнай установе, калгасе, саўгасе, падрыхтавалі сотні санітарных дружынніц і медыцынскіх сяцёр. Усім вядома, які актыўны ўдзел прымалі яны ў барацьбе супроць фашысцкіх захопнікаў. Колькі жыццяў выратавалі ўмеля, ласкавыя рукі дружынніц!

А ў партызанскіх атрадах хіба не спатрэбіліся жанчынам веды і навыкі, набытыя ў гуртках ГСА? Яшчэ як! Колькі цёплых слоў удзячнасці атрымалі дружынніцы ад раненых байцоў, якім умела аказвалі першую дапамогу.

І цяпер, у дні мірнага будаўніцтва, наша арганізацыя вядзе цікавую шматгранную работу. Яна змагаецца перш за ўсё за здароўе працоўных, за санітарыю і гігіену. Па вобласці створана 3500 пярвічных арганізацый Чырвонага Крыжа, у якіх працуе больш двухсот тысяч чалавек, галоўным чынам — жанчын. Гэта вялікая, актыўная сіла.

У калгасе «Молат» Добрушкага раёна налічваецца 350 членаў таварыства. Там створана пяць санітарных пастоў. Жанчыны абходзяць двары, сочаць за іх чыстатой, за якасцю пітной вады, якая дастаўляецца на палявыя работы, дапамагаюць урачам, наведваючы хворых. Гэтым вялікім калектывам кіруе калгасніца тав. Філіпава.

Р. П. Міронава.

На Гомельскай фабрыцы «Праца» шмат зрабіла старшыня пярвічнай арганізацыі Тамара Барысевіч — ініцыятывы, старанны работнік. Толькі за апошні час у члены таварыства ўцягнута каля пяцісот чалавек. Санітарная дружина, якую ўзначальвае Святлана Лабус, у раненых і абласных спарборніцтвах заняла першае месца і заваявала пераходны кубак.

Мы ганарымся сваімі старэйшымі актывістамі, як Мар'я Маркаўна Пруднікава,

А. М. Канчурына.

Аляксандра Міхайлаўна Канчурына, Раіса Паўлаўна Міронава, Паліна Цімафееўна Палікарповіч і многімі іншымі.

Тав. Пруднікава — заслужаная настаўніца школ БССР, нягледзячы на свой ужо не малады ўзрост, наш верны і актыўны памочнік. Яна нястомна выступае з дакладамі перад школьнікамі, на сходах гарадскога актыву, дзеліцца сваім шматгадовым вопытам выхаваўчай работы; заслужана носіць значок «Выдатніку санітарнай абароны СССР».

Слаўны шлях прайшла Аляксандра Міхайлаўна Канчурына, якая ў нашай рабоце прымае актыўны ўдзел з 1918 года — з моманту падпісання У. І. Леніным дэкрэта аб стварэнні Савецкага Чырвонага Крыжа. У гады грамадзянскай вайны, як медсястра, яна ратавала жыццё людзям, якія змагаліся за пралетарскую ўладу. У 1941 годзе, калі над Радзімай нависла смяротная небяспека, яна зноў стала ў першыя рады барацьбітоў. Зараз яна працуе ў санітарна-эпідэмічнай станцыі, адначасова з'яўляецца старшынёй Гомельскага райкома Чырвонага Крыжа на грамадскіх пачатках. Тав. Канчурына ўзнагароджана ордэнам Леніна.

Раіса Паўлаўна Міронава прымае актыўны ўдзел ў рабоце Чырвонага Крыжа з 1920 года. Зараз яна ўзначальвае адну з лепшых у вобласці пярвічную арганізацыю школы

№ 16. Тут падрыхтавана санітарная дружина. Школьнікі-актывісты сочаць за чыстатой памяшкання.

Хатняя гаспадыня Паліна Цімафееўна Палікарповіч ўзначальвае пярвічную арганізацыю Чырвонага Крыжа домакіраўніцтва па вул. Сялянскай, 5. У актыве яна з 1923 года.

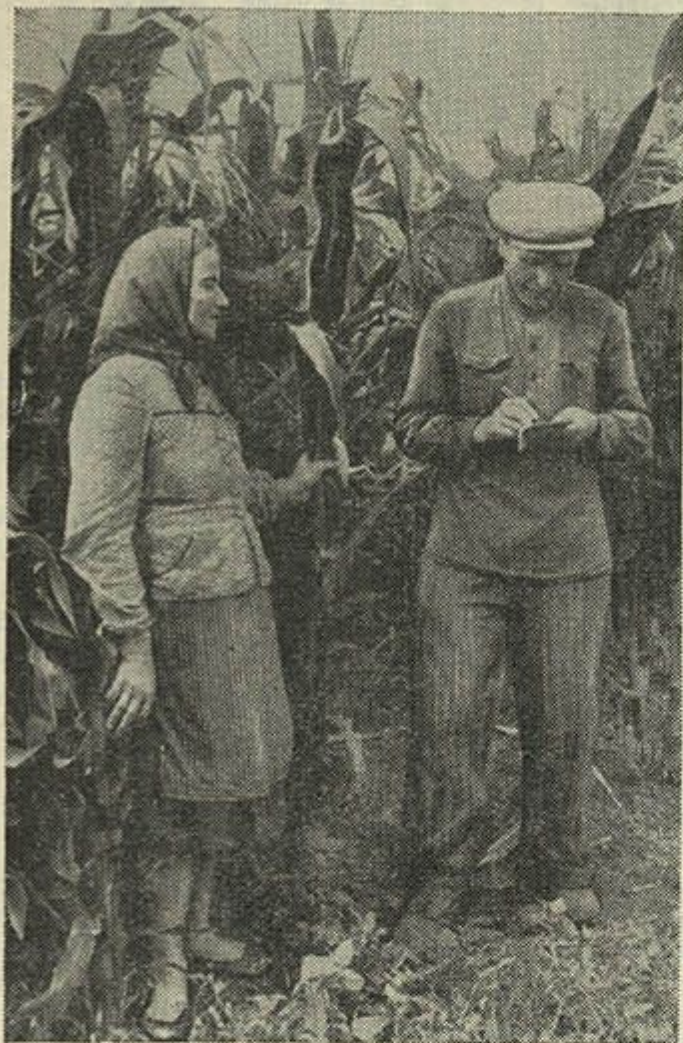
Усе гэтыя і многія іншыя актывісты ўносяць вялікі ўклад у работу Гомельскай абласной арганізацыі Чырвонага Крыжа.

М. М. Пруднікава.

З ДУМАЙ АБ БУДУЧЫНІ

І. СЦЯПАНАЎ

Брыгадзір І. Танюкевіч і звеннявая Я. Трус аглядаюць пасевы кукурузы.
Фота І. Сцяпанавы.

ЯЎГЕНІЯ Мацвееўна добра памятае тую вясну. Да тарфянога кар'ера падбег хлопчык і скорагаворкай прамовіў:

— На сход увечары ў доме Зінаіды Махіна!

— З раёна прыехалі? — спытаў адзін з возчыкаў.

— Не ведаю. Брыгадзір сказаў.

Увечары ў прасторным доме Зінаіды Ігнатаўны, дзе быў чырвоны куток брыгады, сабраліся калгаснікі вёскі Жамойдзь. Брыгадзір Іван Бенедзіктавіч Танюкевіч расказваў ім аб раённай нарадзе перадавікоў сельскай гаспадаркі.

— Кукурузу будзем вырошчваць, — заявіў ён і выцягнуў з кішэні пачатак. — Наш сусед Міхаіл Ралавец з калгаса імя Калініна пятнаццаць год ужо на сваім прысядзібным участку збірае шмат зялёнай масы і зерня кукурузы. Вось бачыце гэты пачатак?

У пакоі стала ціха. Усе ўважліва разглядалі пачатак, што ляжаў на сталі. Тады з крэсла паднялася Яўгенія Мацвееўна.

— Давайце, створым моцнае звяно, даручым кукурузу найбольш старанным і працавітым людзям, — сказала перадавая калгасніца.

Прысутныя здзівіліся: «Як гэта малапісьменная жанчына бярэцца за такую справу?»

— Кукуруза — расліна паў-

днёвая, — сказаў нехта з жанчын, — і не табе, Жэня, брацца за яе.

— Па 35 тон торфагноевага кампосту нарыхтавалі? — працягвала Трус. — Угноім глебу, падбярэм лепшыя папярэднікі, і кукуруза ўродзіць.

Яўгенія Мацвееўна мала ведала тады аб кукурузе, але разумела, што калі партыя рэкамендуе яе сеяць, то значыць мерапрыемства правэрана практыкай.

Раніцай яна сабрала звяно і сказала, што пад кукурузу трэба нарыхтаваць на кожны гектар не менш 40 тон кампосту. Адрозу ж пачалі збіраць мясцовыя ўгнаенні. Двор звеннявой ператварыўся ў свайго роду склад. Сюды зносілі попел, птушыны памёт. Завезлі мінеральныя ўгнаенні.

Яўгенія Трус дастала кнігу аб кукурузе і вечарамі праседжвала над ёю. Калі чаго не разумела, прасіла дапамогі ў дзяцей — камсамольцаў Васіля і Валянціны.

Як толькі паспела зямля, узяліся за яе апрацоўку. Зрабілі маркеры, набылі ручныя саджалкі. Пасеялі кукурузу па ўсіх правілах аграэхнікі і старанна яе даглядалі. У выніку на плошчы ў 4,5 гектара атрымалі з кожнага па 400 цэнтнераў зялёнай масы.

Мінула чатыры гады. Летась звяно Яўгеніі Трус на плошчы ў 14,5 гектара атрымала па 700 ц зялёнай масы. У гонар 41-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і 40-годдзя Беларускай ССР кукурузаводы абавязаліся сабраць па 800 ц зялёнай масы кукурузы з плошчы ў 20 гектараў.

...Кіламетрах у сямі ад шашы Валожын — Гародзькі раскінуліся прысядзібныя ўчасткі калгаснікаў вёскі Жамойдзь. Адрозу за акаліцай прасціраюцца вялікія масівы кукурузы чатырохметровой вышыні. Яна даўно «самкнула рады» і здаецца бязмежным морам. Вузкая сцяжынкай праходзім між пасеваў, дзе сустракаем брыгадзіра Танюкевіча і звеннявую Трус.

— Любуецца кукурузай? — пытае Іван Бенедзіктавіч.

— Відаць, працавітыя рукі яе даглядалі, — адказваем мы, спыняючыся ля зялёнай сцяны. — Гэтыя пасевы адны з лепшых у Валожынскім раёне.

— Не ведала я, што жывёла так любіць кукурузу, — гаворыць Яўгенія Мацвееўна, — калі сеялі яе ў 1954 годзе. Адночы прый-

шла мне ў галаву думка пачаставаць карову кукурузай. Узяла я ў хлест пару каліў. Карова з'ела іх хутка. А ўвечары дала малака на 2 літры больш. Расказала я пра гэта сваім кукурузаводам. Не паверылі: «Ведаем, цёця Жэня: хочаш, каб мы лепш працавалі». — «Куды ўжо лепш, дзяўчаткі. Але я кажу праўду. Паспрабуйце самі». Узялася пакарміць сваю карову камсамолка Люба Сянько і назаўтра пацвердзіла мае словы... А што дало калгасу скормліванне кукурузнага сіласу? Павялічылася не толькі вытворчасць малака, але і мяса. Надоі выраслі ўдвая. За 8 месяцаў бягучага года калгас атрымаў столькі малака, колькі за ўвесь мінулы год.

Летась упершыню ў калгасе «Перамога» зялёную масу кукурузы выдавалі на працадні. Той, хто добра папрацаваў на кукурузе, забяспечыў сваю жывёлу дабраякасным кормам. Па 1000—1500 кілаграмаў зялёнай масы кукурузы атрымалі Зінаіда Пятровіч, Ганна Стасяловіч, Валянціна Жако, Мікалай Губіч. Жывёла калгаснікаў, якія на працадні атрымалі кукурузу, выйшла ў поле добра ўкормленай.

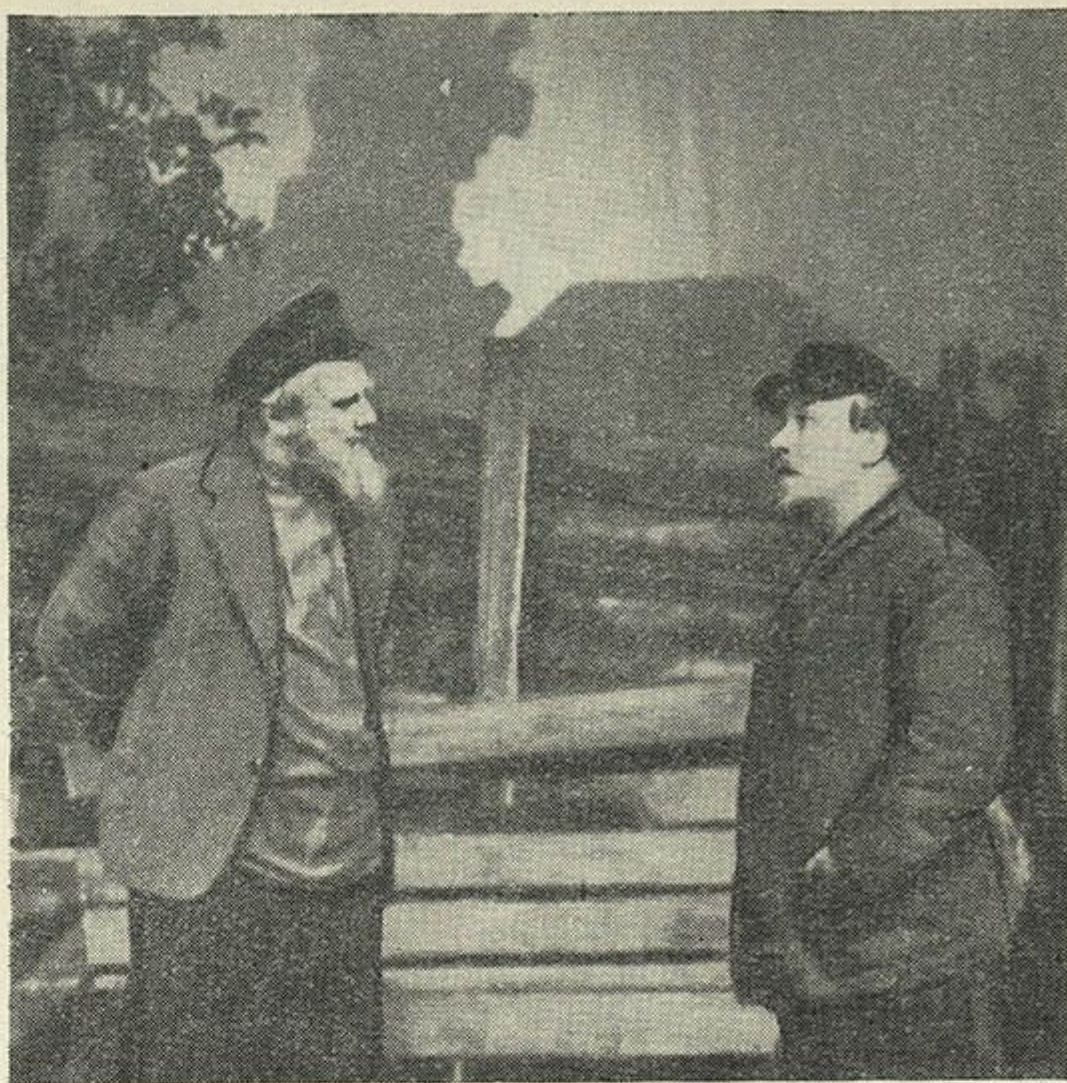
— Вось чаму, — дадаў Танюкевіч, — цяпер нашы калгаснікі на сваіх прысядзібных участках сеюць кукурузу.

Сёлета кукурузу пасеялі па добра апрацаванай глебе, квадратна-гнездавым спосабам 70×70 см, насеннем «ВІР-25». Яшчэ з восені ўчастак узаралі, зімой нарыхтавалі па 40 тон кампосту на гектар. З надыходам цёплых дзён прадыхавалі поле, але не вельмі глыбока. Дзе не было магчымасці пусціць трактар, дыскавалі коннымі культыватарамі. Затым глебу перааралі і прабаранавалі ў тры сляды.

Садзілі спецыяльным прыстасаваннем, зробленым сваімі сіламі. У кожным квадратным гняздзе рабілі чатыры ямкі на адлегласці 5—6 сантыметраў, клалі ў кожную 2—3 зерні і прысыпалі зямлёй. Тэхніка не складаная, але карпатлівая і патрабуе добрасумленых адносін.

Не паспелі скончыць сяўбу, як на раней пасаджаных участках з'явілася пустазелле. Апрацоўвалі міжрадковы ў двух напрамках. Пустазелле вырвалі, узрыхлілі глебу, падкармілі пасевы. Асабліва добра працавалі дзяўчаты Люба Сянько, Лідзія Букштыновіч, Зінаіда Пятровіч, Соф'я Стасяловіч, пажылыя жанчыны Ганна Стасяловіч, дэпутат сельсавета Елізавета Сянько.

— Сёлета чатыры разы рыхлілі і палолі кукурузу, — гаворыць звеннявая. — Падкормлівалі фос-

Спектакль «Вечная крыніца» ў тэатры імя Янкі Купалы. У ролі У. І. Леніна — артыст П. Малчанаў, у ролі Плакуна — артыст В. Краўцоў.

Фота В. Крука.

С ОРАК год таму назад на палях Беларусі яшчэ бужавала грамадзянская вайна, а ў Мінску ўжо з'явіліся парасткі беларускага тэатральнага мастацтва. Рэжысёры Уладзімір Галубок і Фларыян Ждановіч, следуючы традыцыям народнага тэатра Ігната Буйніцкага, стварылі Першае беларускае таварыства драмы і камедыі, якое па сутнасці было толькі напалову прафесіянальным тэатрам, бо большасць яго акцёраў-аматараў выступала на сцэне толькі ў вольны ад асноўнай прафесіі час.

Першым прафесіянальным, у поўным сэнсе слова, тэатрам у рэспубліцы быў заснаваны ў 1920 годзе Беларускае дзяржаўны драматычны тэатр, які зараз носіць імя Янкі Купалы. Паэзія і драматургія народнага паэта з'явіліся той плённай глебай, на якой вырас наш Акадэмічны тэатр.

Яго першымі паказамі былі «Паўлінка», «Раскіданае гняздо», «Адвечная песня» Янкі Купалы ў пастаноўцы Фларыяна Ждановіча, які разам са значнай групай артыстаў-аматараў Першага тэатральнага таварыства

склалі аснову акцёрскага калектыву дзяржаўнага тэатра. Яшчэ і па сёння ў тэатры імя Янкі Купалы працуюць былыя акцёры таварыства: Ірына Ждановіч, Лідзія Ржэцкая, Стэфанія Станюта, Канстанцін Саннікаў.

У першыя гады свайго існавання калектыв тэатра папаўняўся акцёрамі з рабочых самадзейных гурткоў і клубаў і прафесіянальных тэатраў. На яго сцэне набываюць вядомасць артысты: Уладзімір Крыловіч, Барыс Платонаў, Уладзімір Уладзімірскі, Вольга Галіна, Кацярына Міронава, Генрых Грыгоніс, Глеб Глебаў, Міхаіл Зораў, Сцяпан Бірыла, Вера Пола, Леанід Рахленка, Эдуард Шапко. Мастацкае кіраўніцтва тэатрам узначальвае вядомы акцёр, рэжысёр і драматург рускай сцэны, які ў тыя часы працаваў у Мінску, — Яўсцігней Афінагенавіч Міровіч. Вядомы майстар рускага драматычнага мастацтва, Міровіч на працягу многіх год выхавання творчага калектыву прышчэпліваў яму асновы рускай рэалістычнай школы, усяляк развіваючы нацыянальную своеасаблівасць беларускага народнага тэатра. У выніку настойлівай і сістэматычнай выхавальчай працы ў Першым тэатры

стварыўся моцны акцёрскі ансамбль, які і па сёння з'яўляецца выдатнай асновай калектыву купалаўцаў.

У 1930 годзе ў Маскве, у часе выступленняў на Усесаюзнай алімпіядзе мастацтваў, тэатр паказаў адзін з лепшых сваіх спектакляў таго часу — «Гуту» па п'есе рабочага-шклодыва Рыгора Кобеца.

Маскоўскі друк пісаў тады, што «пастаноўка «Гуты» — сапраўдны трыумф пралетарскага рэалізму». У цэлым радзе сваіх далейшых пастановак тэатр развівае здабытае ў «Гуте». Хутка на яго сцэне з'яўляюцца такія спектаклі, як «Партызаны» Кандрата Крапівы, «Бацькаўшчына» Кузьмы Чорнага, «Салавей» Змітрака Бядулі. Яны ўздываюць творчы метад тэатра і яго сцэнічнае майстэрства на яшчэ большую вышыню. Тэатр папаўняецца групай здольных акцёраў з іншых беларускіх тэатраў, што дае магчымасць пашырыць рэпертуар, зрабіць яго жанрава разнастайным. У 1940 годзе, на першай Беларускай дэкадзе ў Маскве выступаюць не толькі старыя майстры тэатра, але і яго новае папаўненне, сярод якога вылучаюцца імёны Уладзіміра Дзядзюшкі, Івана Шацілы, Раісы Кашэльнікавай,

З ДУМАЙ АБ БУДУЧЫНІ

(Працяг).

фарнай мукой, калійнай соллю, аміячнай салетрай.

Шмат сіл прыклалі кукурузаводы, каб заваяваць ураджай у 800—900 ц зялёнай масы з гектара. На адным участку, напрыклад, расліны не ўзнімаліся ад зямлі, лісце пачало сохнуць.

— Драцянік, — аб'явіла звеннявая кукурузаводам.

Пачалася барацьба. Дуст разводзілі ў гноевай жывцы і палівалі вакол кожнай расліны. Аднак становішча не мянялася.

— Можна загінуць уся кукуруза, — звярнулася Яўгенія Мацвееўна да брыгадзіра.

10

На ўчастак паклікалі агранома. Яўгенія Мацвееўна, выцягнуўшы

з-пад кукурузы чарвяка, апусціла яго ў бляшанку з дустам. Драцянік свабодна перасоўваўся па дусту.

— Можна ў нас дуст непрыгодны? — заўважыў нехта.

— Дуст і не забівае драцяніка, а толькі ахоўвае расліны ад небяспечнага ворага, адганяе яго, — сказала аграном.

Сярод кукурузаводаў знайшліся людзі, якія строга сачылі за агратэхнікай. Адзін з іх заўважыў:

— Восемь мы, таварыш аграном, гаварылі звеннявой і брыгадзіру, што дуст можна забіваць у гноевай жывцы бактэрыі, якія садзейнічаюць паліпшэнню структуры глебы і развіццю расліны...

Заўвага пайшла на карысць. Дуст пачалі разводзіць вадой. Расліны былі выратаваны.

Мы падышлі да ўчасткаў, дзе кукурузу адсаджвалі. Яўгенія Трус заўважыла:

— «Не вырасце тут кукуруза, — гаварылі тады некаторыя калгаснікі. — Лепш пасеем пшаніцу: зямля добрая, дасць багата зерня». А што дала практыка? Мы з брыгадзірам заняліся падлікам і прыйшлі да вываду, што калі зняць па 400 ц зялёнай масы з гектара, то будзе выгадней для калгаса, чым атрымаць па 15 ц зерня пшаніцы.

І на ўчастку ў 2,8 гектара кукурузу пасадзілі нанова. Шматгадовая практыка дапамагла.

— Адна тысяча цэнтнераў з гектара забяспечана! — з усмешкай зазначае звеннявая, паказваючы на чатырохметровыя расліны, якія ціхутка пагойдваюцца на ветры.

Зялёнае тоўстае сцябло і шырокае лісце шэпчуцца, нібы пацвярджаючы думку звеннявой.

Валожынскі раён,
Маладзечанская вобласць.

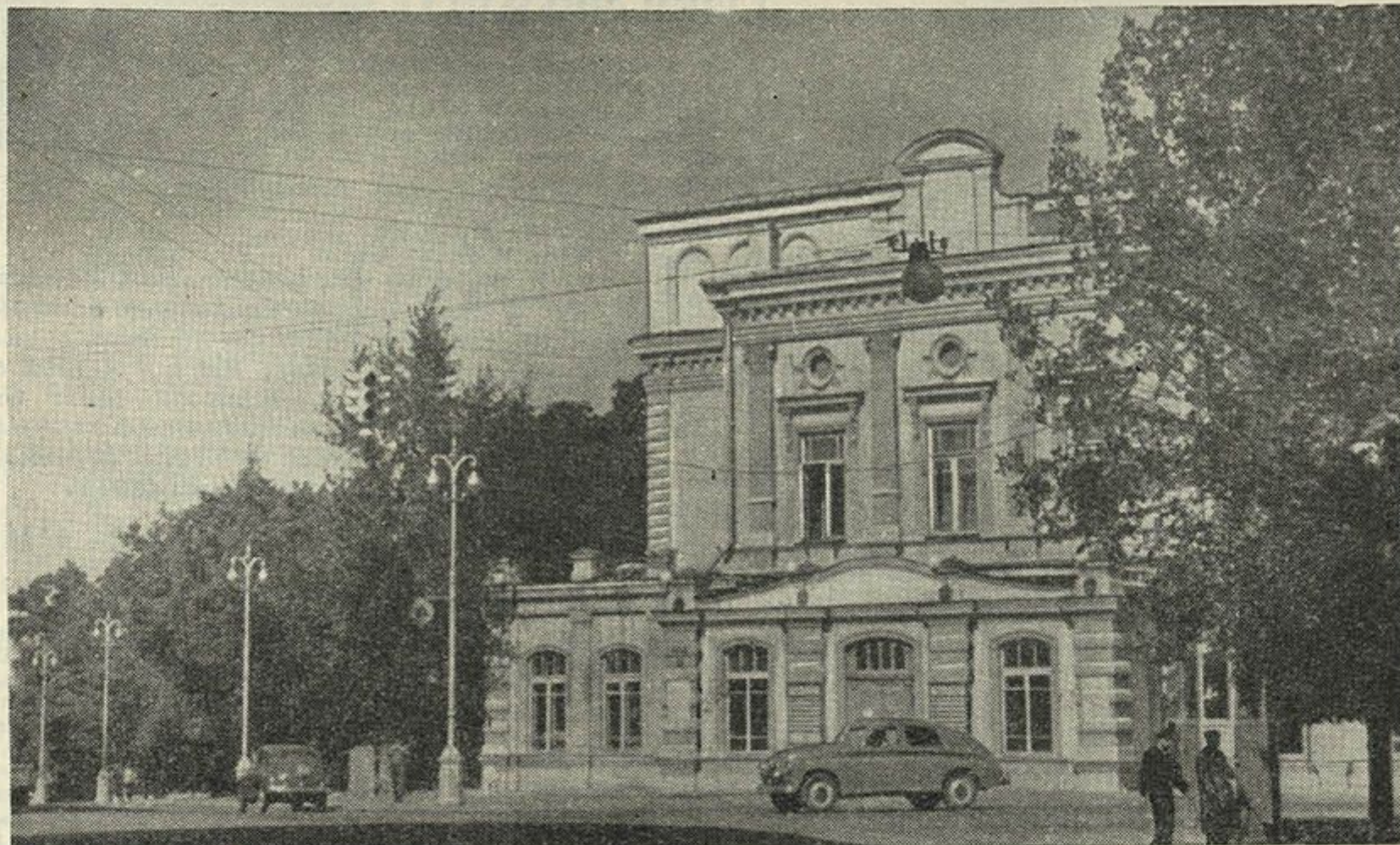
ТЭАТР

Маргарыты Шашалевіч, Канстанціна Быліча, Паўла Пекура, Лідзіі Шынко, Аляксея Бараноўскага, Валянціна Краўцова, рэжысёра Канстанціна Саннікава.

Паказаныя на дэкадзе спектаклі: «Партызаны» і «Хто смяецца апошні» К. Крапівы, «Пагібель воўка» Э. Самуйлёнка, «Апошнія» М. Горкага мелі вялікі поспех. Нездарма ж кабінет імя М. Горкага Усерасійскага тэатральнага таварыства, ацэньваючы спектакль «Апошнія», запісаў, што гэта найлепшая пастаноўка п'есы выдатнага рускага класіка за апошнія гады.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Першы беларускі тэатр, дзякуючы гасціннасці і братэрскай дапамозе рускага народа, не толькі захваў усе свае сілы, але і ўзбагаціўся новымі выдатнымі творчымі здабыткамі. Былі створаны глыбока патрыятычныя спектаклі: «Фронт» А. Карнейчука, «Рускія людзі» К. Сіманова, «Канстанцін Заслонаў» па п'есе Аркадзія Маўзона, які атрымаў Сталінскую прэмію і высокую ацэнку грамадскасці. У рэпертуар тэатра былі ўключаны і з вялікім поспехам ішлі «Паўлінка» Я. Купалы, «Пялюць жаваранкі» К. Крапівы, «Рамэо і Джульета» В. Шэкспіра, «Даходнае месца» А. Астроўскага, «Выбачайце, калі ласка!» А. Макаёнка.

Акцёрскі склад тэатра няспынна папаўняецца новымі кадрамі з выпускнікоў тэатраль-

Будынак Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

ных інстытутаў і акцёраў з іншых беларускіх тэатраў. На афішах у вядучых ролях усё часцей з'яўляюцца прозвішчы Барыса Кудраўцова, Зінаіды Браварскай, Тацяны Аляксеевай, Канстанціна Сянкевіча, Галіны Макаравой. З прыходам у труп Паўла Малчанова пачалі ставіцца спектаклі, у якіх паказваецца вобраз вялікага правадзіра рэвалюцыі У. І. Леніна («Залп «Аўроры», «Крамлёўскія куранты», «Грозны год»). У рэжысёрскай рабоце з калектывам тэатра прымаюць удзел Леў Ліцвінаў, Іосіф Раеўскі, Ілья Судакоў, Леанід Рахленка, Любоў Мазалеўская.

Другая дэкада беларускага мастацтва ў Маскве ў 1955 годзе паказала высокі ўзровень сцэнічнай і акцёрскай культуры тэатра імя Янкі Купалы, адзіны

стыль выканання, яскравае адчуванне жанру п'есы, псіхалагічную паглыбленасць у распрацоўцы вобразаў, праўдзівасць і шчырасць акцёрскай ігры.

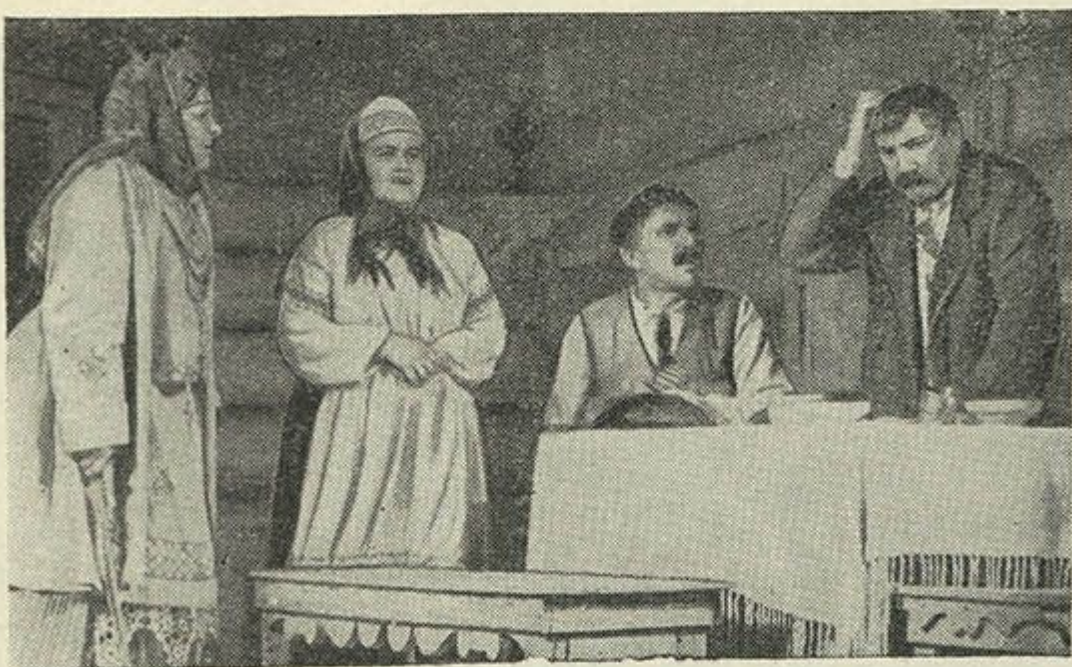
Да саракагоддзя БССР тэатр імя Янкі Купалы прыходзіць у поўным росквіце сваіх творчых сіл, абноўлены здольнай акцёрскай і рэжысёрскай моладдзю. Сярод яго апошніх пастановак высокай культурай сцэнічнага ўвасаблення, глыбінёй рэжысёрскага і акцёрскага раскрыцця драматургічных твораў вызначаюцца спектаклі «Ліса і вінаград» Фігейрэда, «Забуты ўсімі» Хікмета (рэжысёр Барыс Эрын).

Тэатр імя Янкі Купалы настойліва пашырае кола беларускіх драматургаў, уключаючы ў рэпертуар іх новыя п'есы

(К. Крапівы «Людзі і д'яблы», І. Мележа «Дні нашага нараджэння», А. Макаёнка «Каб людзі не журыліся», Я. Васілёнка «Каралеўскі гамбіт»).

Тэатр не парывае творчых сувязей з драматургамі братніх савецкіх рэспублік. У яго рэпертуарных планах п'есы Н. Пагодзіна «Грэция патэтычная» з вобразам У. І. Леніна, сатырычная камедыя А. Карнейчука «Чаму ўсміхаліся зоры».

Увабраўшы ў сябе ўсё найбольш каштоўнае, што стварыў беларускі народ за час свайго шматвяковага існавання, Беларускі дзяржаўны ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паспяхова расце, узбагачаючы савецкае тэатральнае мастацтва ўсё новымі і новымі творчымі здабыткамі.

«Паўлінка».

На здымку (злева направа): Агата — нар. арт. БССР В. Пола, Альжбета — нар. арт. СССР Л. Ржэцкая, Крыніцкі — нар. арт. БССР В. Дзядзюшка, Пустарэвіч — нар. арт. СССР Г. Глебаў.

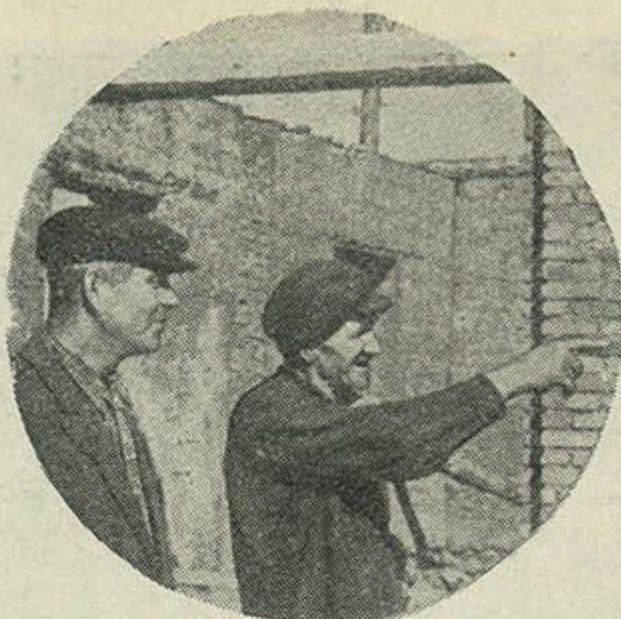
Фота І. Салавейчыка.

Група артыстаў тэатра імя Янкі Купалы.

Злева направа: заслужаная артыстка БССР Т. Аляксеева, артыстка Е. Рынковіч, народны артыст БССР С. Бірыла, народная артыстка БССР І. Ждановіч, народны артыст СССР Б. Платонаў і заслужаная артыстка БССР З. Браварская.

Фота П. Нікіціна.

ІДЗЕМ УПЕРАД

За апошнія гады вельмі ўзняўся наш калгас. Летась гаспадарка прынесла 1 мільён 25 тысяч рублёў прыбытку, а сёлета думаем атрымаць паўтара мільёна.

Асноўнае ў нас багацце — лён. У калгасе больш 50 гектараў пад ільном, у будучым плануем расшырыць пасевы. Сярэдні ўраджай еалакна склаў 4 ц, а сям'я 4,5 ц з гектара. Не так і многа ў параўнанні з рэкорднымі ўраджаямі ільну па рэспубліцы, але ў Лагойскім раёне гэта быў лепшы ўраджай.

Другая прыбытковая галіна — жывёлагадоўля. Ніколі раней, як і ў большасці

калгасаў, жывёлагадоўчыя фермы не прыносілі арыцелі прыбытку. Мы пачалі з падбору кадрў, паклапаціліся аб кармавой базе, і справа пайшла на лад. Сёлета заклалі па 10 тон сіласу з разліку на адну карову, маем сена, канцэнтраты.

Нядаўна механізавалі свінаферму — правялі падвесную дарогу, устанавілі кормазапарачны камбайн. У выніку калгас з мінулага года трымае першыноство ў раёне па здачы свініны.

Калгас разгарнуў вялікае будаўніцтва: будуюцца глінабітны гараж на 10 машын, тут жа будуць майстэрні і кузня; ужо гатова збожжасховішча на 150 тон, сепаратарны пункт. Запланаваны тыпавая абора, цялятнік. Да слаўнага юбілею рэспублікі мы зможам рапартаваць аб поспехах. Мы дабіліся важнага працягнення. У нас ёсць сям'я, якія атрымалі вялікі прыбытак. Вікенці Кохан разам з жонкай і дачкой атрымалі дзве тоны збожжжа, шэсць тон бульбы, 6 тысяч грашмыма. Такіх прыбыткаў калгаснікі яшчэ не бачылі пасля вайны.

Наша арыцель клопоціцца аб састарэлых, непрацаздольных і адзінокіх калгасніках. 22-м з іх штомесяц выплачваецца пенсія ў размеры 12 працадзён.

Вядома, у нас яшчэ таго-сяго не хапае. Але радасна бачыць, што калгас набірае сілы, ідзе ўперад.

На здымку: старшыня калгаса І. Багінскі на будаўніцтве гаража. Справа — брыгадзір будаўнічай брыгады А. Бандарчук.

І. В. БАГІНСКІ,
старшыня калгаса.

ВЯЛІКІ ПОПЫТ

Багата жывуць калгаснікі, а таму і пакупная здольнасць іх расце. Гэта перш за ўсё заўважаем мы, гандлёвыя работнікі.

К прыкладу, у жніўні магазіны сельпо прадалі тавараў больш як на 1 мільён рублёў. Толькі сельмаг, які знаходзіцца ў цэнтры калгаса імя Калініна, прадаў тавараў амаль на 175 тысяч рублёў!

Вялікі попыт на мэблю добрай апрацоўкі: шафы па 900 руб., нікеляваныя ложка. Прадаем шмат гадзіннікаў, дарагіх шаўковых і шарсцяных тканін. Толькі веласіпедаў калгаснікі купілі больш дваццаці, пяць радыёў, два тэлевізары.

Нажалі, мы не заўсёды можам задаволіць попыт. У нас яшчэ мала дзіцячага адзення, а патрэба вялікая. У калгасе шмат маладжаў, наваёлаў — усе хочучы добра абсталяваць кватэру, а мэблі мала.

М. ЧАРАПАН,
старшыня Гайнінскага сельпо.

На здымку: калгасніцы А. Кохан і Е. Грынкевіч купляюць абновы.

ЗВЫЧАЙНЫ

Калгас імя Калініна Лагойскага раёна нічым асабліва не адрозніваецца ад іншых калгасаў рэспублікі. Як і ў любой вёсцы рэспублікі, тут за гады Савецкай улады адбыліся велізарныя змены. Ніжэй мы друкуем пісьмы і фатаграфіі з гэтага калгаса.

РАБОТА СПОРЫЦА

Я яшчэ маладая гадамі і мінулае жыццё ў вёсцы ведаю толькі па расказах. Дзіўна чуць, што раней жанчыны праседжвалі за прасніцай пры лучыне або газоўцы ўсе доўгія зімовыя вечары. А мы прызвычаліся да яркага элэктрычнага святла, да радыё, кіно. Іншае ў нас жыццё — іншыя інтарэсы.

Я працую звеннявой па ільну. Пачынаецца вясна — і ўсё наша звяно жыве думкамі пра лён: збіраем угнаенне, стараемся своєчасова пасеяць, лепш дагледзець, каб ураджай быў вышэй, чым у суседнім звяне. Мы ж з ім спаборнічаем!

Звяно наша дружнае. Дзяўчаты адна ад другой не хочуць адстаць. Сёлета вясна была капрызная, а мы ўсё роўна вырашчалі надрунны лён — па 5 цэнтнераў валакна возьмем!

Гэта будзе нашым падарункам да юбілею рэспублікі.

Надзя КОРЗЮК,
звеннявая па ільну.

Калгасна качкамі.
Нят. Н.

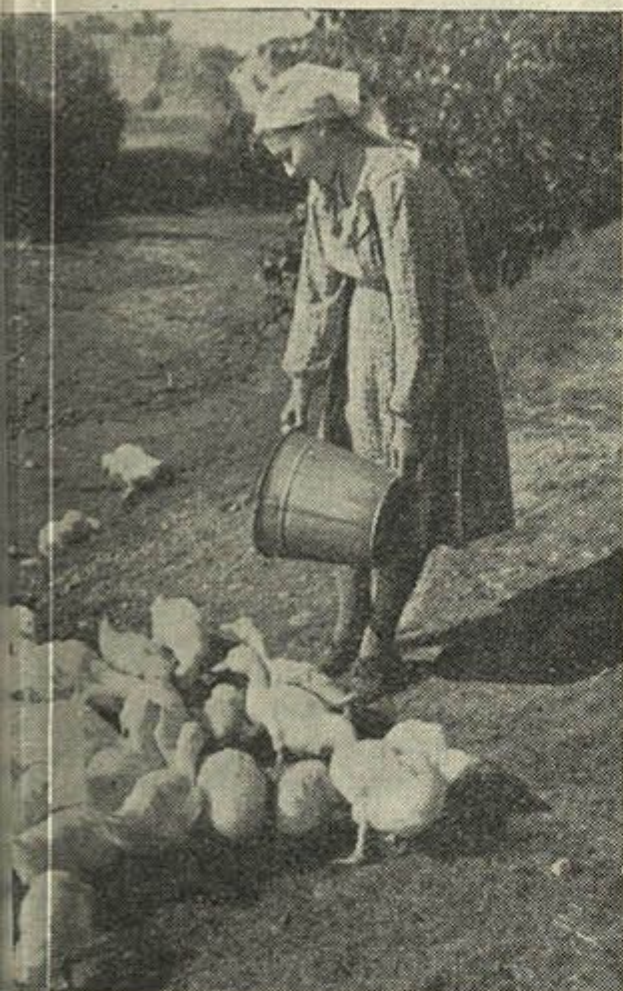
ЗДАРОВА

За апошнія гады пабагацеў наш калгас заможней жывуць калгаснікі.

Цяпер ужо ніхто ў нас не ходзіць у дамаганым, усе апрануты па-гарадскому: дзяўчаты ў добрых шаўковых сукенках, хлопцы ў шарсцяных касцюмах. А мяне, акушорку, асабліва радуе дзетвара: растуць здаровыя, моцныя. Гэта першая прыкмета нашай агульнай заможнасці! Фельчарска-акушэрскі пункт клопоціцца аб ахове здароўя маці і дзяцей. Кожная калгасніца, якая рыхтуецца стаць маці, знаходзіцца пад наглядом акушэркі. Пасля родаў я не менш чатырох разоў наведваю на даму парадзіху і дзіця. Візітаў шмат, таму што з кожным годам усё больш радзінаў. Летась у нас нарадзілася 50 дзя-

КАЛГАС

ушнаферма сёлета папоўнілася
ас набыў 500 пекінскіх кача-
ымку: птушніца М. Мардас.

ВЫРАСЛІ НАДОІ

Калі чую або чытаю аб высокіх надоях малака ў іншых калгасах—зайздросчу, хоць і ў нас растуць надой: летась у сярэднім ад каровы атрымалі па 1500 літраў, а сёлета за 8 месяцаў—па 1600!

Я не памылюся, калі скажу, што асноўная прычына росту надояў у тым, што калгас павярнуўся тварам да жывёлагадоўлі: кармоў стала ўволю, кармавую пабудавалі, вадзім праводзім на ферму.

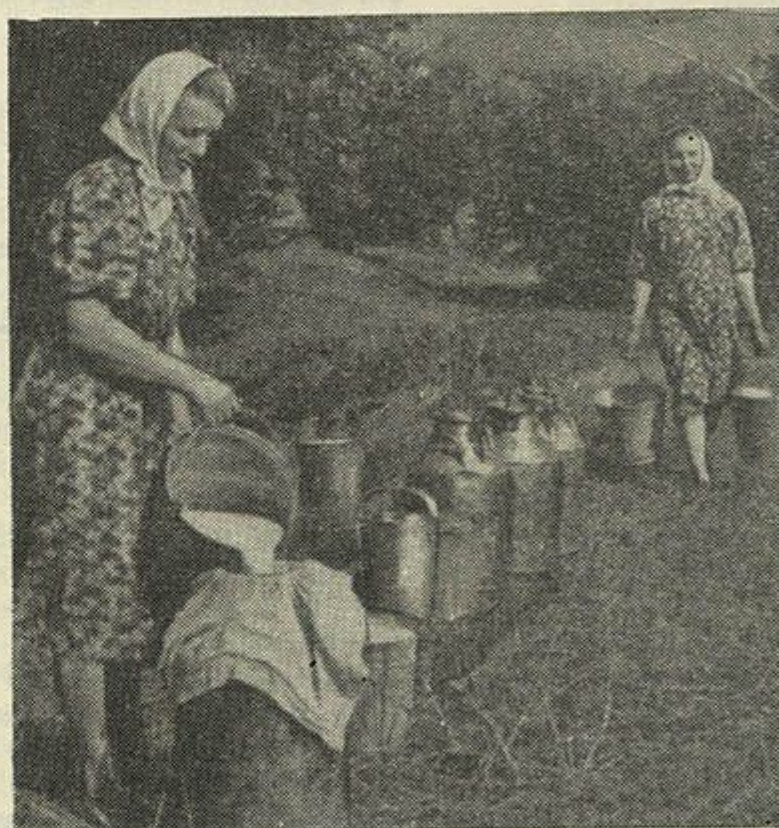
Усе даяркі спаборнічаюць за тое, каб надаць ад кожнай каровы па 2200 літраў малака. Абавязкова надой! Спаборніцтва ў нас самае дзейснае: у канцы месяца падлічвааем надой, і даярцы, якая дабілася вышэйшага надоя, праўленне выдае 200 рублёў прэміі. Акрамя таго, з ліпеня мы маем дадатковую аплату. Я, напрыклад, атрымала дадаткова 400 руб. У даярак з'явілася зацікаўленасць. Мы не лічымся з часам. Каб кароў лішні раз не ганяць з пашы на ферму, ходзім даць на луг.

Раней, бывала, прыгоняць кароў удзень, мы добра падкормім зялёнай масай з канцэнтратамі— карова паесць, а потым ёй хочацца адпачыць. Выганіць пастух статак, а каровы не ядуць траву, а ляжаць. Калі мы падкормку пачалі даваць увечары, надой рэзка ўзніўся.

Калісьці я не мела ўяўлення аб рабоце даяркі: восем год была ўчотчыцай у трактарнай брыгадзе. Цяпер працую на ферме і лічу, што знайшла сваё сапраўднае месца.

Мар'я АБРАГІМОВІЧ,
даярка.

На здымку: даярка М. Абрагімовіч.

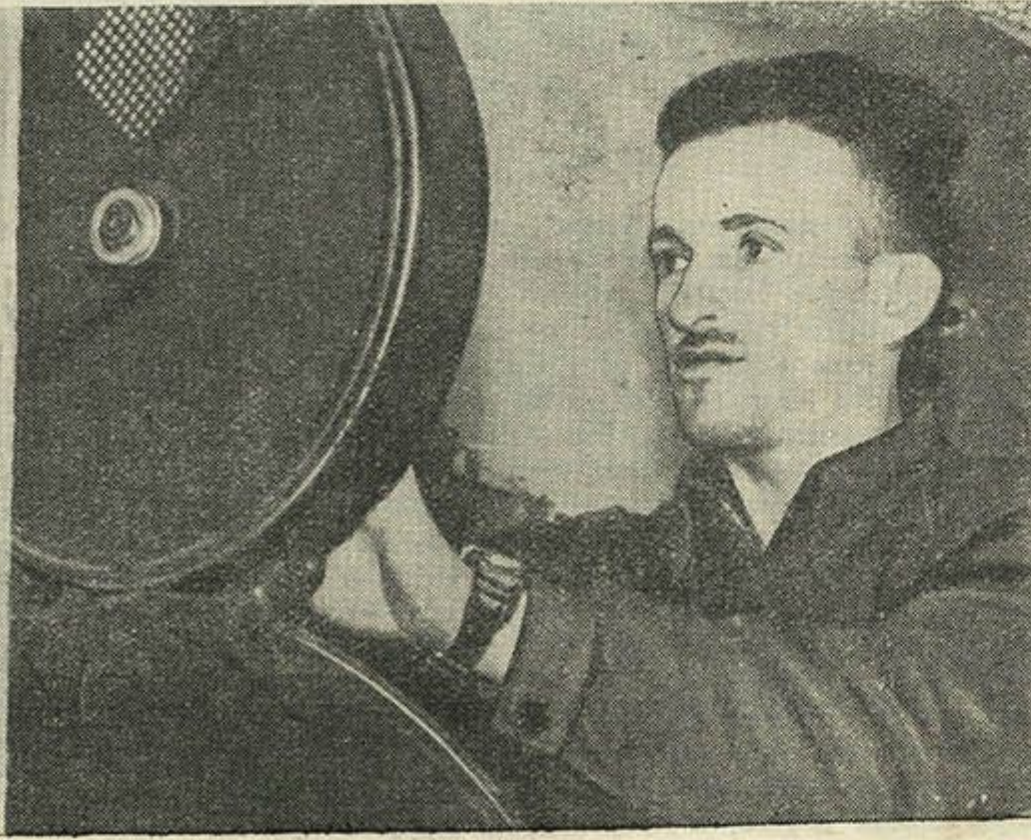
на здымку: акушэрка Ганна Маркавец
праводзіць амбулаторнае лячэнне хворай
М. Расолька.

ЗМЕНА

ей. Усе нармальна развіваюцца, растуць даровенькія. Радуюцца таты і мамы, прыём-а і нам, работнікам медпункта.

Дзецям дашкольнага і школьнага ўзросту робім прафілактычныя прышчэпкі супроць оспы, дыфтэрыі і іншых хвароб. У калгасных брыгадах праводзім гутаркі аб саніта-ры і гігіене ў быту.

Ганна МАРКАВЕЦ,
акушэрка.

АБАВЯЗАЦЕЛЬСТВА ВЫКАНАЕМ

У 1936 годзе я паступіла на курсы трактарыста. Мала было там дзяўчат: усе лічылі, што не пад сілу нам вадзіць трактар. А я ўсё ж скончыла курсы і з таго часу не рас-стаюся з трактарам. Працавала і ў Януш-кінскай і ў Лагойскай МТС, але заўсёды ў нас, механізатараў, былі два гаспадары — МТС і калгас.

Цяпер пакончана з гэтым. Калгас набыў сваю тэхніку: трактары, камбайны і ўвесь прычэпны інвентар. Стала значна лепш і механізатарам і калгасу. У арцелі 950 га ворнай зямлі. Хоць трактары старыя, але мы пасяўную правялі хутка. Брыгадзір Якаў Галушка добра ведае тэхніку, з ім лёгка працаваць. Усе трактары ў нас на хаду.

Рыхтуючыся да 40-годдзя Беларускай ССР, механізатары калгаса абавязаліся перавыка-наць план трактарных работ, добра апраца-ваць глебу пад азімня, своєчасова закончыць малацьбу, сіласаванне. Сваё абавязальства мы выканаем!

Ганна РЫБЧЫК,
трактарыстка калгаса імя Калініна.

На здымку: Ганна Рыбчык.

Добры клуб у калінінцаў, ёсць бібліятэка, чытальня, стацыянарнае кіно. Два разы ў тыдзень кінамеханік І. Забаронік дэманструе фільмы.

На здымку: І. Забаронік рыхтуецца да чар-говага сеанса.

Іван ШАМЯКІН

Мал. Ю. Пучынскага.

Апошнія гады, пасля рамана «Крыніцы», я працую над новай кнігай, якую пакуль што ўмоўна называю «Повесці аб маіх ровесніках». Гэта будзе некалькі аповесцей — чатыры ці нават пяць, сюжэтна звязаных паміж сабой. Праз усе пройдуць адны і тыя ж галоўныя героі — мае ровеснікі Пятро і Саша. З першай аповесцю — «Непайторная вясна» — чытач ужо знаёмы, яна друкавалася ў часопісе «Полымя» № 1 за 1957 год. Нядаўна я скончыў працу над другой аповесцю. Працую над трэцяй.

Урывак, што прапануецца чытачам «Работніцы і сялянкі», — раздзел з другой аповесці, якая цалкам будзе надрукавана ў часопісе «Полымя» № 10 за 1958 год.

САША глядзіць на кошык, напоўнены бульбай, і не можа ўспомніць, які гэта па ліку. Чатыры яна высыпае ў гаспадарскія мяшкі, пяты — у свой. Іх ніхто не правярае: няма ў вёсцы сям'і больш сумленнай, чым сям'я Фёдора Траянава, гэта ведаюць усе. Саша часта забывае лік кашам, а таму часта і пяты і шосты высыпае гаспадарам. Калі побач Поля, яна лічыць. Цяпер Полі няма. Саша адчувае, што гэта больш, чым чацвёрты кош, але не зусім упэўнена, што гэта так. Ёй шкада сваёй працы, сваіх парэпанных рук, якія моцна баляць. Слёзы засцілаюць вочы, зноў дваіцца ручка кошыка, зноў плыве сасняк... Яна ў злосці высыпае бульбу сабе, упершыню, калі не ўпэўнена ў ліку. Гэта — надзел чалавека, які кінуў сваіх, уцёк з арміі, вярнуўся дадому і цяпер вельмі стараецца разбагацець. Саша ненавідзіць гэтага чалавека. Яна моцна палаялася з Поляй, калі тая аднойчы пашкадавала, што іх бацька не вярнуўся. «Старому пяцідзiesiąт шосты год, які з яго салдат». А з братам яна пабілася самым сапраўдным чынам і ўжо, можа, месяц не размаўляе...

Наляцеў вецер, прагнаў хмару. Сыпануў дробны асенні дождж. Саша ўскінула на галаву пусты мяшок, з трудом разгнула стомленую спіну.

На полі яшчэ некалькі такіх жа маркотных схіленых постацей. Бліжэй за ўсіх — старая Крыўчыха; бабулі гэтай каля васьмідзесяці год. Яна адзінокая і ўжо многа дзён сама выбірае свой загончык, адзін-два кашы ў дзень. Саша колькі разоў дапамагала бабулі. Раптам ёй здалося, што старая галосіць. Прыслухалася — не, не галосіць, спявае, але так журботна, што ў Сашы сціснулася сэрца. Услухалася лепш і разабрала асобныя словы:

Ой, сеяла ды не валачыла,
Усё поле слёзкамі заліла...

Ніколі яна не чула гэтай песні, гэтага нуднага гаротнага матыву. Але словы... словы недзе чула. Сашы вельмі хочацца ўспомніць, дзе, ад каго чула яна словы гэтай песні.

Дождж сціх. Ён цэлы дзень ідзе вось такімі перагонамі: наляціць, сыпане і нечакана сціхне. І нясмелы нейкі, як бы несапраўдны. Пайшоў бы надоўга — можна было б пайсці дадому, да Ленкі, сагрэцца і адпачыць.

Саша знаходзіць у пажоўклвай і палеглай траве каліёе бульбы, выварочвае капаніцай мокрую зямлю, у якой блішчаць белыя бульбіны, выбірае іх і думае аб песні. І раптам успамінае: быў у іх школе настаўнік літаратуры, малады паэт, які ведаў многа розных песень, прымавак. Дык вось ён некалі дэкламаваў словы гэтай песні, прыводзячы яе, як узор фальклору прыгоннага часу.

«Вось якія песні вярнуліся... Прыгонныя... А дзе цяпер той настаўнік? Ён жа да гэтага года быў у іх школе, вучыў Данілу. Яны на рыбу разам хадзілі, — думкі яе зноў вярнуліся да брата. — Эх, Данік, Данік... Добрыя людзі цябе вучылі... Я цябе так любіла, няньчыла малага... А ты... Куды ты хілішся? За кім ты ідзеш? Няўжо яны запаланілі тваю душу? Няўжо ім удаецца паланіць і душы людзей?»

З болей, злосцю і крыўдай думала яна пра брата. Але разам з тым упершыню ўзнікае думка, што сама яна, магчыма, таксама няправільна паводзіць сябе ў адносінах да яго. Паступова думка гэтая робіцца перакананнем. Ён — дзіця яшчэ, блазнюк, захапіўся вайной, зброяй. Трэба змагацца за яго, трэба адарваць ад Кузьмы.

Кузьма — іх стрыечны брат — першы паліцэйскі ў вёсцы, зараз начальнік паліцэйскага паста, «вярхоўная ўлада», як ён сам крычаў п'яны. «Галоўны здраднік» — назвала яго Саша. Здрада Кузьмы была цяжкім ударам, і яна дагэтуль не можа зразумець, што штурхнула маладога чалавека з працавітай сям'і на такі шлях. Саша разумела, калі ў паліцэйскія пайшоў сын кулака Гніды. Не здзівілася, калі ў паліцыю запісаўся былы яе аднакласнік Колька Гнус. Гэты і ў школе быў мацюжнік, курэц, карцёжнік, ды і сям'я ў іх нейкая бесталковая, іх у вёсцы «цыганамі» завуць. А Кузьма з такой пазажанай сям'і. Маці яго — родная сястра іх бацькі — на дзіва сумленная, набожная і працавітая жанчына. Калі расказвалі, што ніхто не бачыў, калі яна спіць і есць, то Саша верыла гэтаму. Цётка Хадоска перакусвала непрыкметна каля прыпечка, «зводзіла вока» дзе-небудзь у разоры, за полівам — ды зноў за працу. Бацька Кузьмы, кажучы, не такі быў цягавіты, працавіты, часам заглядаў у чарку, але і яго ўспаміналі з павагай. Саша яго помніла слаба, ён памёр у першы год калектывізацыі. На руках у цёткі засталася шасцёра дзяцей, і яна ганарылася, што выгадавала іх, «вывела ў людзі». У навуку яны не пайшлі, толькі адна з малодшых дачок скончыла педвучылішча. Набожная Хадоска і не імкнулася іх вучыць. «Няхай на зямлі працуюць, — казала яна. — Зямелька ўсіх пракорміць». Але дзеці чамусьці не затрымліваліся ў калгасе. Самы старэйшы прыстаў у прымы ў горадзе, у сям'ю рабочага. Адна дачка выйшла за лесніка, другую звёз нейкі шафёр-украінец. Самы працавіты, у маці, быў Кузьма. У школе ён вучыўся не надта, але затое з малых год карміў сям'ю рыбай. Ён быў такі заўзяты і ўдалы рыбак, што вопытныя старыя рыбалоўны ахвотна раіліся з ім і бралі з сабой. А яшчэ ён захапляўся коньмі. Скончыўшы гадоў за сем чатыры класы, Кузьма стаў калгасным пастухом. Потым наняўся на конзавод і працаваў там год пяць. Ажаніўся. Прывёз да маці жонку. І раптам гады за два перад вайной апынуўся ў рыбалоўнай арцелі недзе на Дняпры. Адтуль ён і з'явіўся ў родную вёску паліцаем, неўзабаве пасля ўступлення немцаў, да якіх ён трапіў, як высветлілася, яшчэ месяцы паўтара назад, пад Жлобінам.

Пакуль ён быў проста паліцэйскім і прытым адзіным у вёсцы, то не надта мазоліў вочы людзям — больш сядзеў дома. Але як толькі стаў начальнікам паста і атрымаў пад сваю ўладу яшчэ двух чалавек, адразу ж чамусьці зрабіў

абход усіх сваякоў. Зайшоў да Траянавых. Ужо крыху падвыпіўшы недзе, прывітаўся гучна, весела:

— Хайль, дарагія сёстры!

Саша адварнула. Гэта яго ўкалола, і ён з іроніяй спытаў:

— Не падабаецца табе, сястрычка? Вядома, дзе табе будзе падабацца! Ты ж камсамолка, цябе савецкая ўлада вывучыла...

— А цябе яна крыўдзіла? — злосна кінула Саша.

— Не крыўдзіла, але і ходу не давала. Я мазалі кавалак хлеба зарабляў.

— Куды ж гэта табе ходу не давалі?

— Гаспадаром стаць.

— Кулаком?

— Вось-вось... Так ваша ўлада і разважала: чуць станаўіўся чалавек на ногі, багацеў — кулак, на Салаўкі яго...

— Вось якое нутро ў цябе! Не ведала. Значыць, ты спадзяешся, што немцы за тваю службу маёнтак табе дадуць? Панам зробіць? А мы будзем батрачыць у цябе... так?

Поля спалохана падала Сашы знакі: маўчы, каму ты гаворыш, думай! Кузьма заўважыў гэтыя знакі.

— Што ты там маргаеш, Поля? Баішся? Не бойся. Я ж не чужы — брат... Я сваіх не пакрыўджу. Толькі каб мне сваякі ножку не падстаўлялі... Падтрымайце мяне — будзеце жыць і гора не мець... А што думае Саша — гэта мне і так вядома. Нічога... Перамелецца — мука будзе. Людзі не адразу разумеюць...

— Адзін ты адразу разумны стаў, — зноў не вытрымала Саша.

Ён не адказаў на гэты заклік — працягваў сваю думку:

— А батракамі ніхто вас рабіць не думае. Кожны будзе жыць, як ён хоча. Ніхто не будзе стукаць у вокны: выходзь на работу! Ты на доктара вучылася — ідзі працуй доктарам. А ўжо гутары ў воласці з бургомістрам, каб медпункт у нас зноў адкрыць. Для цябе, Саша, месца... Гарантую!

— Дзякую за ласку! — з горкай іроніяй адказала Саша, з нейкай дзіўнай асалодай адчуваючы, як расце ў ёй непрыстойнае жаданне — плюнуць браціку ў чырвоную, п'янаватую фізіяномію.

— Ты ж не немцаў будзеш лячыць — сваіх людзей...

— Не чапай яе, Кузьма, — рашуча запярэчыла Поля, звяртаючыся аднак да паліцэйскага ветліва. — Яна нездаровая. Не трэба ёй працаваць... Як-небудзь так пражывём.

— Пратэстуйце? — кісла ўсміхнуўся Кузьма. — Ну што ж, пратэстуйце. Толькі, — ён пагразіў пальцам, — глядзіце ў мяне, каб з гэтай хаты не выходзіла ні слова, ні яшчэ што... Ты, Поля, разумная дзяўчына. Я цябе ведаю і спакойны за цябе. А ты, Саша, глядзі, язык не распускаяй. Я за цябе адказваць не жадаю. Помні: непарадкаў ніводная ўлада не любіць.

— Не бойся, Кузьма, мы цябе не падвядзем, — заспакоіла яго Поля.

Саша адчувала, што калі пойдзе газорка далей, то сваркі ім не пазбегнуць, можа і горшае што здарыцца. А таму, узяўшы з калыскі Ленку, дэманстрацыйна палезла на печ. Яна заўсёды там хавалася, калі, здаралася, у хату заходзілі немцы. Цяпер яна вырашыла, што будзе гэтак жа хавацца і ад паліцэйскіх, у тым ліку і ад Кузьмы. Няхай ведае, якая ў іх улада. А гутарыць з ім — уніжаць сваю годнасць. Больш яна не скажа ні слова. Чаму ён сядзіць? Ішоў бы прэч хутчэй! Навошта Поля заводзіць з ім размову: пра здароўе, цёткі, пра надзелы зямлі?

У хату ўвайшоў Данік.

— А-а, Даніла! Здароў, брат! — Кузьма падняўся насустрач, высока ўзняў руку, каб ляпнуць далоня ў далоню па-сяброўску, з размаху. Але Данік працягнуў руку не адразу, і шчырага прывітання, як жадаў Кузьма, не атрымалася. А Данілаў позірк, нахмураны, непрыветлівы, спадылба, урэшце вывёў паліцая з раўнавагі.

— Што ты на мяне ваўком глядзіш? — спытаў ён спачатку ціха, потым злосна крыкнуў на ўсіх: — Што вы на мяне ўсе так глядзіце? Як на ворага... Што я вам зрабіў? — акрамя злосці, у гэтым выкрыку былі распач і страх.

— Гэта табе здаецца, Кузьма, — проста, па-сваяцку, але як старэйшая малодшаму сказала Поля. — Даніла на ўсіх так глядзіць. У яго характар такі.

Але Кузьма ператварыўся ўжо з брата ў сурожага начальніка паліцэйскай варты, які адчуваў сваю ўладу над людзьмі. Ён караў за позірк, які яму не спадабаўся.

— Вось што... ты, брат, — злосна кінуў ён Данілу. — Не думай, што мне невядома, чаму ты па лесе бадзяешся... Людзі бачылі. Зараз жа здай усё, што знайшоў... А то я буду з табой іначай гаварыць!

Юнак пільна паглядзеў на паліцэйскага, і раптам твар яго расплыўся ад шырокай задаволенай усмешкі.

Нічога не сказаўшы, Данік выйшаў з хаты. А хвілін праз пяць прынёс рускую вінтоўку без затвора, нямецкі аўтамат з раструшчаным прыкладам і цынкавую скрынку патронаў.

— Вось што я знайшоў... Бяры, — працягнуў ён зброю Кузьме ўсё з той жа задаволенай усмешкай, быццам радаваўся, што знайшлося каму перадаць усё гэта.

Поля ажно ахнула:

— Божа! Ты хаваў такія цацкі? На шыбеніцу захацеў, дурань гэты?

— Усё? Больш нічога няма? — сурова спытаў Кузьма, разглядаючы аўтамат і мяркуючы, ці можна яго адрамантаваць: было б чым выхваляцца перад іншымі начальнікамі пастой, бо зброі ў іх — не густа.

— Я на шыбеніцу не хочу, — адказаў Данік словамі сястры.

Кузьма зарагатаў і па-сяброўску ляпнуў яго па плячы.

— Правільна, братыш! Я бачу: ты — малайчына. Глядзі, які ты вырас! Я цябе гады два не бачыў! Мужчына! Будзеш правільна весці сябе — у паліцыю вазьму. Хочаш?

— Поля не пусціць, — пакорліва і наўна схіліў галаву Данік, хітра іграючы на пачуццях старэйшай сястры.

А Поля, пасля гэтых слоў, як бы зноў адчула сваю ўладу над ім.

— Што ты плявузгаеш, Кузьма? Паліцая знайшоў! Вось вазьму папругу — усю скуру спушчу на тваім паліцаі. Я яму яшчэ гэтыя цацкі не дарую. Знайшоў што цягнуць у хату!

— Ого, строгая яна ў цябе... маці, — жарталіва штурхнуў Кузьма юнака.

— Каб і цябе маці з рук не выпусціла, можа, чалавекам застаўся б, — забылася Поля на асцярожнасць, якой яна прытрымлівалася ў размове з ім.

Кузьма нахмурыўся...

— Ну, ну... Што ж я цяпер — не чалавек, па-твойму?

«А ты яшчэ лічыш сябе за чалавека? Здраднік ты, а не чалавек!» — вельмі хацелася Сашы крыкнуць з печы ў твар яму гэтыя пякучыя словы. Але яна стрымалася: навошта нажываць ворага, ды яшчэ і раздражняць яго. Выконваючы зарок, які дала сабе, яна не сказала больш ніводнага слова, пакуль паліцай размаўляў з Данілам і Поляй. Калі ж ён, нарэшце, забраўшы зброю, развітаўся, па ўсяму відаць, задаволены сваім візітам, Саша са знявагай кінула брату:

— Заячая твая душа!

Ён змаўчаў на гэтую абразу. А Поля ўхваліла яго ўчынак.

— Што ты, Саша! Дзякуй богу, што ў яго хапіла розуму аддаць гэта Кузьме, усё-ткі свой чалавек. Немцы знайшлі б — страшна падумаць, што маглі б зрабіць.

Але калі праз колькі дзён Данік пачаў наведвацца ў школу, дзе размяшчаўся паліцэйскі пост, і весці сяброўства з Кузьмой і Колькам Гнусам, Поля катэгарычна запатрабавала:

— Каб нага твая там не была!

Саша падтрымала старэйшую сястру.

— Як табе не сорам! А яшчэ плакаў над Алёшам Кошэ-левым і над дзедам... А цяпер цябе да паліцаяў пацягнула. Эх, ты!.. Хутка сваіх людзей пачнеш забіваць...

— Не ваша справа, — агрызнуўся брат.

— Ах, не наша?.. Ну, дык ідзі!.. Ідзі, ліжы немцам боты, кланяйся ім...

Юнак уздрыгнуўся, нейкі дзіўны цень упаў на яго твар. Ён утаропіў на Сашу вочы, у якіх таксама ляжаў гэты цень. А яна, расчырванелая, узрушаная, з гнеўным бляскам у вачах, стаяла перад ім і сціскала кулакі.

— Адзін ужо робіць гэта... твой брат і дружок... Ідзі і ты! Струп няшчасны!

«Струп» — вулічная мянушка Данілы, ніхто не помніў, з якой прычыны яе далі, але хлопец страшэнна крыўдзіўся. Ён адразу ўзгарэўся і, мабыць, не знайшоўшы больш нічога, чым можна ў адказ дапачы сястры, крыкнуў:

— Ты!.. Ты прыехала са сваёй байстручкай, дык маўчы!..

Саша задыхнулася ад абразы. Яе Ленку, самае дарагое і светлае, што ёсць у яе пакутлівым жыцці, жывую часцінку Пеці, які ў гэты момант, магчыма, сядзе дзе-небудзь крывёю, — іх роднае дзіця назвалі такім зняважлівым словам!.. Хіба можна маці пачуць такое і стрымацца? Саша ўляпіла брату аплывуху. Ашаломлены, ён спачатку адскочыў, ухапіўшыся за шчаку, а потым тыграм кінуўся на Сашу, учапіўся ў яе валасы, тузаў, і сам стагнаў і плакаў. А яна ашалела малаціла яго кулакамі куды папала. Добра, што Поля была ў хаце і хутка разбараніла іх.

І вось ужо каля месяца яны не размаўляюць, не глядзяць адно аднаму ў вочы. І Сашы вельмі цяжка праз гэта. Толькі

цяпер вось стала крыху лягчэй, калі яна вырашыла больш не маўчаць, а пачаць змаганне за брата.

Прыехаў сын гаспадара, хлопчук год трынаццаці — забраць бульбу. Ёму прышлося добра папацець, пакуль ускінулі на воз не па сіле цяжкія мяшкі. Саша нават узлавалася ў думках: «Дзіця прысылаюць. Самі не могуць прыехаць... Мала што капаеш на іх, дык яшчэ і мяшкі цягай»...

Адчуўшы зноў горкую крыўду за свой найміцкі лёс, яна хутка пайшла ад воза. Але хлопчук, які, магчыма, дзіцячым сэрцам, чыстым і чулым, зразумеў яе, дагнаў і даверліва прашаптаў:

— Саша, хочаш, навіну скажу?

— Якую навіну?

— Паліцаі партызана злавлі.

Саша, здзіўленая, павярнулася да яго.

— Партызана? Сапраўднага?

— Ну, такі Кузьма яго ў калодзеж пасадзіў. Кажуць, гэта нейкі сваяк Ганны з Рэпак. Яна хлеб для партызан пякла, а ён, відаць, прыйшоў, каб забраць гэты хлеб. А Марфа Вугняўка падгледзела, што ў Ганны ўсю ноч у печы паліцца, ды ўзяла Кузьму сказала... Паліцаі яго на вышках знайшлі. А цяпер у школьны калодзеж пасадзілі... Як ты думаеш, што яны зробіць з ім?

Да Сашы кепска даходзіў сэнс апошніх слоў хлопчыка, бо навіна гэтая была для яе вельмі нечаканай, і новыя, незвычайныя думкі завалодалі ёю.

— Бацька кажа — расстраляюць. У немцаў такі загад ёсць: партызанаў — страляць.

Хлопчук цмокнуў на каня і паехаў, а Саша засталася стаяць з капаніцай у руках. Яна глядзела ў далечыню, дзе відны былі хаты, але нічога не бачыла, акрамя туманнага вобраза партызана. Ёй вельмі хацелася ўявіць гэтага чалавека ў яго рэальным чалавечым вобразе, але перад вачамі паўставалі па чарзе: Пеця, бацька, Уладзімір Іванавіч, сакратар райкома, стары рэчыцкі доктар — адным словам, усе самыя дарагія, блізкія людзі і ўсе тыя, каго яна паважала ў жыцці. Можна, як ніколі, яны паўставалі вельмі яскрава, а таму яна доўга не крталася з месца, адчуваючы ў душы нейкую радасць, узнёсласць і рашучасць. А думкі — як маланкі, светлыя і страшныя, радасныя і небяспечныя...

Значыць, не хлусілі людзі, калі казалі, што не толькі не дзе за ракой, у Палессі, але і тут, блізка, у іх лесе, ходзяць партызаны. А ў вёсцы ёсць людзі, якія смела дапамагаюць ім. Гэтая Ганна з Рэпак, як яе называюць усе, маладая украінка, непрыкметная жанчына, ціхая і добрая. У яе двое дзяцей, а муж — у арміі. Аднак яна не пабаялася пекчы хлеб партызанам...

А вось яна, Саша, жыве, як на нейкім туманным востраве — нічога не бачыць, нічога не чуе і ўсяго баіцца. А брат горнецца да паліцаёў... Яна ўся халадзе ад думкі, што Даніла можа быць нейкім чынам замешаны, мець дачыненне да арышту партызана. Хто ён, гэты чалавек? Малады? Стары? Здрада пагубіла яго. Чаму людзі такія жорсткія і бязлітасныя? Хоць няма чаму здзіўляцца. Усе ведаюць Вугняўку — дачку кулака, якая свайго ўласнага мужа, за якога выйшла, каб не трапіць на Салаўкі, зжыла са свету. Але Кузьма... Кузьма з беднай сям'і і такі падлюга! Садзіць жывога чалавека ў смярдзючы калодзеж! Ніхто ніколі да гэтага не дадумаўся б, а ён вось, гад, дадумаўся. Спачатку пасадзіў туды двух вяскоўцаў, якія адмовіліся ісці на рамонт шашы, а цяпер — партызана.

Саша добра ведала гэты калодзеж — шырокія бетонныя трубы, слізкія і зялёныя. Школа — былы папоўскі дом. Пры жыцці папа ў калодзежы была празрыстая сцюдзёная вада. У Сашы захаваўся ў памяці ўспамін маленства: яна дапамагала маці паіць папоўскіх кароў і круціла калаўрот, і гэта было надзвычай цікава. Праз год пасля таго, як папа выселілі і зрабілі ў доме школу, вады ў калодзежы не стала. Бабкі плявзгалі, што ад бога гэта: выгналі «айца святога» — перасох калодзеж. Але кожны вучань ведаў, чаму вада знікла ў сапраўднасці: дзеці кідалі туды пясок, цэглу, смецце, і крыніцы забіліся. За дзесяць год накідалі столькі, што калодзеж напалавіну памялеў. Аднак і цяпер ён яшчэ даволі глыбокі і адтуль патыхае гнілой вільгацю. І вось там, у гэтай гнілоце, сядзіць чалавек з чыстым сэрцам, які не шкадаваў свайго жыцця за народ. У Сашы гарэла душа ад думак пра невядомага партызана. Яна паспрабавала працаваць, але капаніца вывальвалася з рук. Тады яна кінула ўсё і пайшла дадому.

— Чаму так рана? — здзіўлілася Поля, якая ўбірава капусту з горада.

— Абрэкла мне! — злосна адказала Саша. — Што я, наймічка? Няхай яна згне, іх бульба!

Старэйшая сястра разумела яе, таму не сказала ні слова, толькі ўздыхнула: клопат аб сям'і ляжаў на яе плячах.

За адным заняткам Саша забывалася на ўсё іншае — калі карміла дачушку, гуляла з ёй. Ленка ачуняла і ў чатыры месяцы была тоўсценькая, рухавая і — кожнай маці так здаецца — надзвычай разумная для свайго ўзросту. Яна ўжо ўмела смяцца, хапаць за валасы, за нос, драпацца. І ўсё больш і больш рабілася падобнай да бацькі. У яе ўсмешцы Саша пазнавала ўсмешку Пятра, яго прыжмур вачэй, яго зморшчынку на лобе, а радзімая плямка на мочцы вушка была такой непайторнай копіяй, што маці заўсёды смяялася, гледзячы на яе.

Саша зайшла ў хату на пальчыках, бо Поля сказала, што Ленка спіць, але малая не спала: моўчкі ляжала ў калысцы і смешна лавіла сваімі пухлымі ручкамі чырвоны шарык, прывязаны над ёй. Саша радасна кінулася да яе, схпіла на рукі.

— Дачушка мая любая! Радасць мая адзіная! Ляжыш і маўчыш, слаўная мая, маленькая...

Дзяўчынка радасна загудзела і ўчапілася ручкамі ў мамыны валасы. Саша карміла малую, гушкала, забаўляла — і сапраўды на нейкую хвіліну забылася на партызана. Але прыйшла Поля, папрасіла нешта зрабіць у гаспадарцы — Саша выскочыла на двор, як заўсёды імклівая, спрытная, і ўраз спынілася, уздрыганула: перад вачамі была школа. Потым, за што б яна ні бралася, усё валілася з рук: з галавы не выходзіў партызан.

Па-асенняму рана вярнуўся з пашы статак. Каровы сваім муканнем абудзілі цішыню. Але разыйшлася жывёла па дварах, і зноў стала ціха і пуста. Цішыня і пустэча — змоўклі пёўні, бо іх парэзалі, зніклі сабакі, не гулялі на вуліцах дзеці, не хадзілі без пільнай патрэбы дарослыя — характэрная рыса жыцця вёскі ў часы акупацыі.

Трэба прынесці вады — напіць карову. Саша схпіла вёдры, выскочыла на вуліцу. Іх хата стаяла на аднолькавай адлегласці ад суседніх калодзежаў і яны хадзілі то да аднаго, то да другога — каму куды падабалася. Цяпер Сашу пацягнула ў той, што бліжэй да школы. Але ў тым калодзежы няма мецкія танкі зламалі журавель, і цяпер хадзілі туды кожны са сваёй вяроўкай ці лейцамі. Саша вярнулася ў двор і ўзяла пад паветкай лейцы. Яна набірала ваду і не зводзіла вачэй са школьнага двара, з таго калодзежа, што вытыркаў з зямлі

абглянцаванай бетоннай трубой. Там таксама было ціха і пуста, як і ўсюды навокал. Над комінам школы ўзнімаўся ў хмарнае асенняе неба празрысты дымок. «Рана запалілі паліцаі. Відаць, зноў самагонку гоняць».

Саша доўга чэрпала ваду. Падняла цяжкія вёдры на каромысла, намерваючыся ісці. Зноў паставіла на зямлю... Нарэшце, пасля доўгага вагання, нямела рушыла да школы з лейцамі ў руках.

«Я толькі гляну — які ён, партызан? Толькі гляну», — стукала сэрца, моцна і часта.

Брамка на школьны двор была зачынена. Але як толькі яна штурхнула яе, на ганку, як па сігналу, з'явіўся Кузьма.

— Э-э! Хто там? Ты — Саша? — здзівіўся ён, аднак хутка саскочыў з ганка, каб адчыніць.

— Кажуць, Кузьма, ты партызана злавіў? Праўда?

— Праўда. Вунь сядзіць у калодзежы, як міленькі.

— Можна паглядзець — які ён?

— Для цябе, Саша, усё можна. Ты ж ведаеш, я цябе заўсёды паважай, — намагаўся заваяваць яе прыхільнасць паліцай; мабыць, неспакойна было ў здрадніка на душы ад думкі, што нават сваякі асуджаюць яго. — А ён... вар'ят нейкі... Сядзіць — песні спявае, вершы напамяць чэша... Быццам не разумее, што яго чакае.

Саша схілілася над калодзежам і ўбачыла ў глыбіні, адкуль патыхала гніллю, схіленую постаць чалавека. Ён ціха спяваў па-украінску прыглушаным голасам, аднак выразна вымаўляючы словы:

Як хораша, як весело

На білім світі жыты!..

Чого ж у мене серденько

І мліе, і болить?

Быццам горкі яблык захрас у горле ў Сашы.. Магчыма, што сляза яе ўпала на таго, хто сядзеў і спяваў там, унізе. Ён падняў галаву. Саша ўбачыла, як па-кашачаму заблішчэлі яго вочы ў паўзмроку калодзежа.

— О! — выгукнуў ён маладым голасам. — Хто ты? Ангел з неба ці зорка вячэрняя?.. Зорка Марыя, — ён засмяяўся і нечакана прачытаў незнаёмыя Сашы вершы па-руску:

«Протекали столетия, как сны,

Долго ждал я тебя на земле».

— Хто ты? — у сваю чаргу і таксама на «ты» ціха спытала Саша.

— «О, падучая дева-звезда хочет земных речей?» Я? — ён падхапіўся, падняў рукі і сказаў зусім іншым голасам, сур'ёзна, горда: — Ча-ла-век я! Чала-век! Ты ведаеш, зорка Марыя, што такое чалавек?..

— Бачыла дурнога? — засмяяўся Кузьма і адышоў ад калодзежа: яму абрыдлі ўжо дзівацтвы партызана. Ён двойчы дапытваў яго, біў — і нічога не выбіў. Паслаў Гніду ў воласць з рапартам начальніку паліцыі. Чакаючы, што з такой прычыны начальнік можа сам заглянуць да іх, яны з Колькам Гнусам пераганялі самагонку, каб зрабіць чысты спірт.

— Як ты трапіў сюды? — яшчэ цішэй спытала Саша, нахіліўшыся ў самы калодзеж.

— А ты спытай у таго пса, што тырчыць недзе там.

Саша азірнулася — Кузьма паднімаўся на ганак школы.

— Табе цяжка?

— Спусціся да мяне — мне будзе весялей, — і з глыбіні бліснулі яго зубы.

— Ты сапраўдны партызан?

— Не, зроблены... татам і мамай...

— Ты ведаеш, што цябе чакае? *

— Мяне? — ён на міг як бы задумаўся і раптам зноў засмяяўся. — Ангелы на небе. У раі. Ляцім са мной!

— Ты мог бы вылезці адтуль?

Ён неяк рвануўся, прыціснуўся да трубы, быццам на яго нешта падала.

Саша азірнулася зноў: Кузьмы не было. І тады на партызана сапраўды ўпаў канец лейцаў, другі канец іх Саша хутка накручвала на руку і шаптала:

— Яго няма... Ён пайшоў у школу...

І адразу — востры край трубы разануў яе рукі, грудзі... Яна не паспела нават падумаць, што робіць, што ёй можа быць за гэта, а ўжо ён перамахнуў цераз трубу і схваўся на тым баку калодзежа. Перад яе вачамі мільгануў апахлы, з сінякамі твар.

— А ты? Ты як? — гарачым шэптам спытаў ён, не паказваючыся з-за трубы.

— Я? — яна ні да чаго не рыхтавалася, ні аб чым не думала, усё гэта здарылася вельмі нечакана для яе самой, але мозг працаваў з такой напружанасцю, што яна адразу знайшла, што адказаць, каб супакоіць яго:

— Я — нічога... Я — сястра паліцая.

— А-а, — працягнуў ён і кошкай, амаль на чацвяронках, сігануў да хлява, з незвычайнай спрытнасцю пераскочыў цераз паркан і, пятаючы, пабег па полі да алешніку.

Саша стаяла з накручаным на руку канцом лейцаў, глядзела яму ўслед і зачаравана слухала дзівосную музыку, што нараджалася ў яе галаве, у сэрцы, запаўняла ўсю яе істоту, — нешта накшталт урачыстага гімна. Ад музыкі гэтай адначасова рабілася радасна, быццам вярнулася страчанае шчасце, і журботна, хацелася смяяцца і плакаць.

Вершы нашых чытачоў

Ганна ЛІТВІНАВА

МАЦІ-РАДЗІМЕ

Беларусь! Мая маці-Радзіма,
Як жа сэрцам цябе не любіць!
Колькі гора ў цяжкія гадзіны
Давялося табе перажыць!

Сёння ж, працай апетая плённай,
Ты не ведаеш горкіх нягод, —
Мудрай партыі думкай натхнёны
Дружна ўперад ідзе твой народ.

Нібы мора, калгаснае поле
Ураджаем багатым шуміць,

Аб шчаслівай, аб сонечнай долі
Твая песня над краем звініць.

Гул магутных турбін і заводаў,
Гмах квітнеючых сёл, гарадоў...
Гэта створана ўсё для народа
І народам за сорака гадоў.

Хай жа ведаюць тыя за морам,
Што вайною палохаюць нас:
Камунізма нам свецяцца зоры,
Светлыні яго блізіцца час.

Ці існуе душа?

Пытанне гэтае цікавіць многіх, але адказваюць на яго па-рознаму. Людзі рэлігійныя, веруючыя лічаць, што душа, як нешта незалежнае ад цела чалавека, непазнавальнае, боскае, — існуе. Наадварот, людзі, вольныя ад рэлігійных забабонаў, знаёмыя з данымі перадавой навукі, сцвярджаюць, што душы, як яе тлумачыць рэлігія, у сапраўднасці няма.

Чаму ж узніклі рэлігійныя ўяўленні аб душы? Хто і навошта іх падтрымлівае? Як прагрэсіўная навука абвясціла гэтыя хлуслівыя ўяўленні, узбройваючы людзей сапраўдным веданнем прычын і сутнасці душэўнай дзейнасці? На гэтыя і многія іншыя пытанні дае адказ брашура кандыдата філасофскіх навук В. М. Кавалгіна «Ці існуе душа?», выданая нядаўна Таварыствам па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў Беларускай ССР*.

Вядома, што рэлігійныя, фантастычныя ўяўленні аб душы і яе бессмяротнасці былі і застаюцца адным з асноўных палажэнняў усіх рэлігій — хрысціянства, іудаізма, іслама, будызма і іншых. Аўтар брашуры тлумачыць, што гэтыя фантастычныя ўяўленні ўзніклі ў людзей яшчэ пры першабытна-абшчынным ладзе. Людзі тады з прычыны нізкага ўзроўню развіцця вытворчасці і ведаў не былі ў стане даць правільнае тлумачэнне фактам псіхічнай дзейнасці. Яны бачылі ў іх праяву нейкай нематэрыяльнай, звышнатуральнай сутнасці — душы, якая з'яўляецца як бы двайніком цела і пакідае яго ў часе сну і пасля смерці. Так склалася вера ў «бессмяротнасць душы» і «загробнае жыццё».

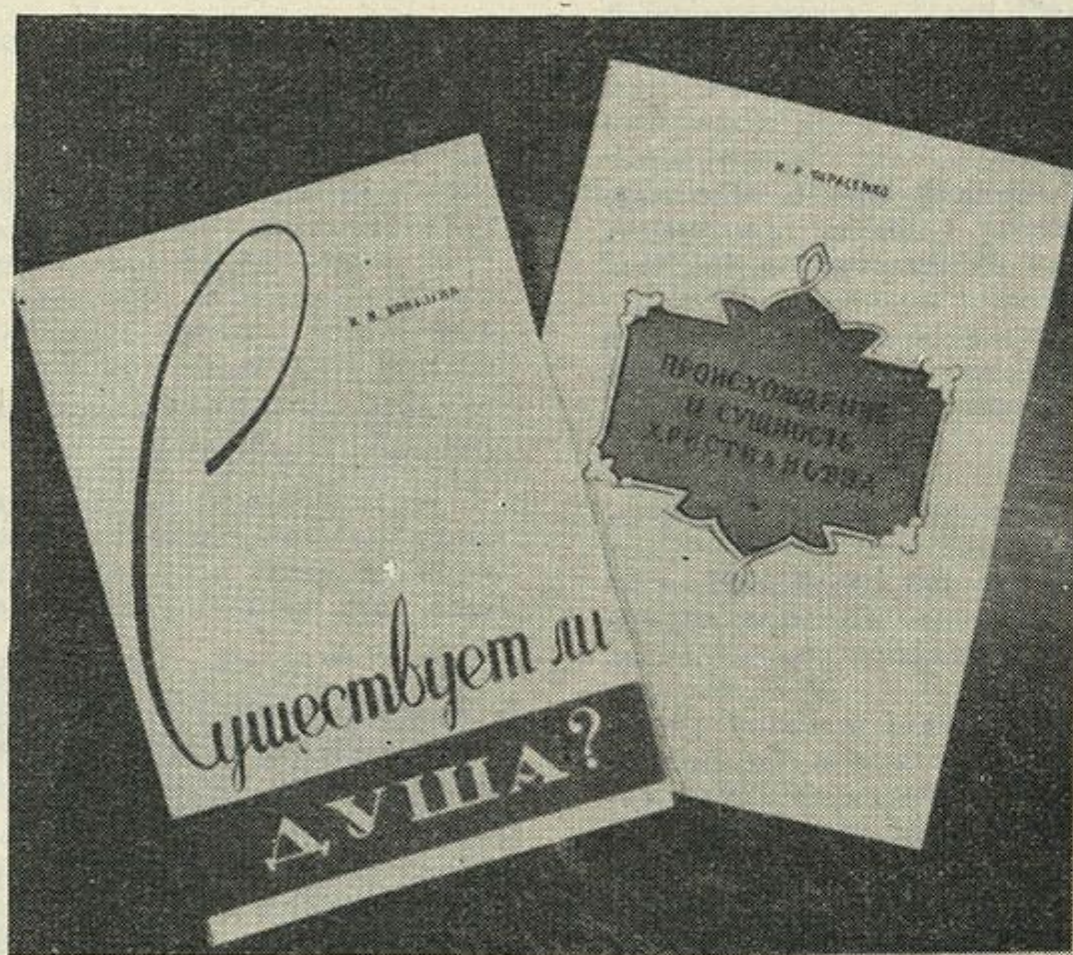
Чытачу будзе цікава даведацца, што іменна з гэтай фальшывай веры ўзніклі «памінкі» (звычай наладжваць пачастункі ў гонар памёршых), а таксама «спірытызм» — сеансы ілюзорных «зносін з духамі». Факты, якія прыводзяцца ў брашуры, гавораць аб тым, што захапленне «духам» той ці іншай памёршай слаўтасці набыло цяпер шырокія памеры ў ЗША. На гэтым масавым вар'яцтве там грэюць сабе рукі не толькі шарлатаны, але і бізнесмены.

* В. М. Кавалгін. «Ці існуе душа?». Мінск, 1958 г., стар. 32. Цана 50 кап.

У брашуры падкрэсліваецца выдатная роля айца айчыннай фізіялогіі І. М. Сечанава ў матэрыялістычным раскрыцці сутнасці псіхікі, у доказе таго, што розныя яе праявы ёсць адлюстраванне знешніх уздзеянняў.

Аўтар тлумачыць залежнасць псіхікі ад знешняга асяроддзя, адзначаючы пры гэтым, што свядомасць, мысленне і мова — зусім не «божы дар», як сцвярджаюць царкоўнікі, а вынік гістарычнага развіцця людзей, абумоўлены іх грамадскім працоўным жыццём.

У брашуры раскрываецца значэнне навуковага разу-

мення псіхікі для пазнання свету і практычнай дзейнасці людзей, паказваецца шкоднасць рэлігійна-ідэалістычных выдумаў.

Напісана брашура папулярна. Яе з цікавасцю і карысцю прачытае кожны.

Паходжанне і сутнасць хрысціянства

Так называецца брашура кандыдата гістарычных навук В. Р. Тарасенкі, выпушчаная Рэспубліканскім Таварыствам па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў*. Аўтар з пазіцый

* В. Р. Тарасенка. «Паходжанне і сутнасць хрысціянства». Мінск, 1958 г., стар. 40. Цана 60 кап.

марксізма-ленінізма асвятляе пытанні, якія датычаць узнікнення, зместу і ролі адной з найбольш распаўсюджаных рэлігій.

Царкоўнікі, як вядома, імкнуцца ўнушыць веруючым ідэю «вечнасці» рэлігіі. Яны прабуюць даказаць, быццам рэлігія вынікае з сутнасці чалавечай прыроды і абумоўліваецца нейкім асаблівым «рэлігійным пачуццём», вечна ўласцівым людзям.

На самай жа справе, як паказвае аўтар, гэтае палажэнне царкоўнікаў з'яўляецца абсалютна негрунтоўным. Рэлігія існуе не вечна. Як і іншыя формы ідэалогіі, яна ўзнікла толькі на пэўным этапе развіцця чалавечага грамадства. Узнікненне яе

даказваюць, што ўзнікненне хрысціянства ні ў якім разе не было звязана з якой-небудзь легендарнай або рэальнай асобай, што вытокі хрысціянства карэняцца ў грамадска-эканамічных умовах жыцця найшырэйшых народных мас.

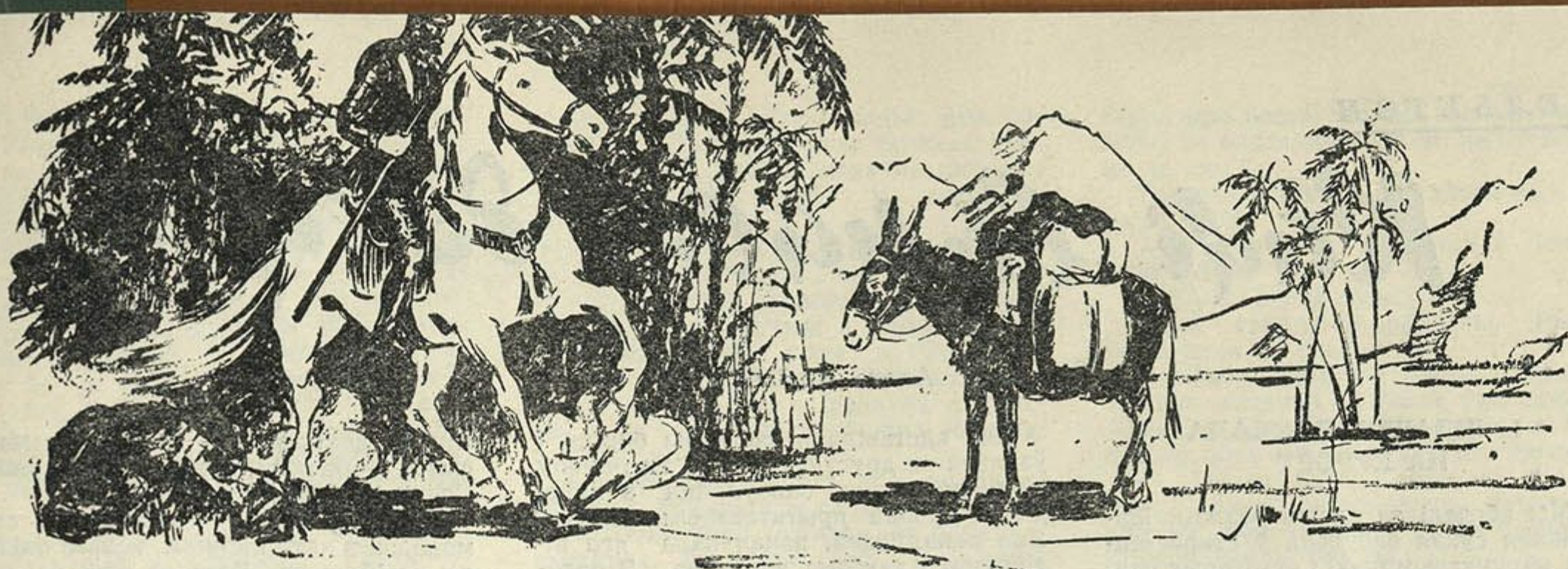
У святле даных навукі евангельскае апавяданне аб жыцці і дзейнасці Ісуса Хрыста цалкам фантастычнае і ідзе ўразрэз з гістарычнымі фактамі. Напрыклад, — піша аўтар, — часта ўпамінаемыя ў евангеллях гарады Капернаум і Назарэт, нібы звязаныя з нараджэннем і «зямным жыццём» Ісуса Хрыста, на самай справе ў Палестыне таго часу адсутнічалі. Невядома гісторыі і масавае вынішчэнне дзяцей у Іудзеі, аб якім гавораць евангелісты. Евангеллі супярэчаць адно другому ў апісанні паходжання і дзяцінства Хрыста, паасобных момантаў яго «вучэння», розных эпізодаў яго жыцця, смерці, уваскрэшэння і да т. п. Беспадстаўны і такі ўяўны «доказ» гістарычнасці Хрыста, як той, што наша летапісненне вядзецца «ад нараджэння Хрыстова». Навукай устаноўлена, што гэтая сістэма ўведзена толькі ў VI стагоддзі і нічога агульнага з асобай Хрыста не мае.

Спецыяльная ўвага ў брашуры ўдзелена высвятленню ідэалагічных вытокаў хрысціянства, тых галоўных крыніц, на аснове якіх яно склалася. Аўтар паказвае, што хрысціянства зусім не з'яўляецца рэлігіяй самабытнай, як гэта сцвярджаюць царкоўнікі. У ім не цяжка ўбачыць шмат рознародных элементаў, запазычаных як з іншых старажытных рэлігій (іудзейскага месіянізму, усходніх культаў), так і з грэка-рымскай ідэалістычнай філасофіі. Гэта пацвярджаецца, напрыклад, падабенствам многіх хрысціянскіх абрадаў (вялікоднага набажэнства, «таінства прычашчэння» і інш.) з рэлігійнымі абрадамі народаў Старажытнага Усходу, аналогіяй хрысціянскіх і язычакскіх міфаў і г. д. Не выпадкова Ф. Энгельс назваў александрыйскага філосафа Філона «айцом хрысціянства», а рымскага філосафа-стоіка Сенеку — «дзядзькам хрысціянства».

Заклучны раздзел прысвечаны палітычнай і класавай ролі хрысціянства ў мінулым і сучасным.

Брашура прызначана для масавага чытача.

В. ШЭУЛАК

Пра ганарыстага каня

Уладзімір ДУБОУКА

Індыйская казка

Мал. Р. Віткоўскага.

1

Ваяка меў цудоўнага каня,
на тым кані ён вецер абганяў.
Сядло ўсё пазалочана на ім,
вуздэчка ўся ў зіхценні залатым.
Імкнецца ў далі той цудоўны конь,
з-пад капытоў аж пырскае агонь.
Віецца пыл за ім і па-над ім,
конь ганарыцца вершнікам сваім.
Насустрач ледзьве цягнецца ішак,
на ім няма і залатых адзнак.
Худы, ў дадатак стомлены такі —
як і наогул пад цяжарам ішакі.
Маленькі сам, — вялікі цягне пак
цярплівы той і стомлены ішак.
Пагрозна конь вачыма заблішчэў:
— «Дарогу мне загарадзіў яшчэ!
А ну — на бок, а не — пазнаеш ты,
якія моцныя я маю капыты!»
Намуляў плечы ішаковы пак.
Стаміўся, далей некуды, ішак.
Ды што рабіць? — Здратуе гэты конь,
што капытамі аж сячэ агонь.
І пацягнуўся ён з дарогі ў бок,
як толькі мог, і пак свой павалок, —
Худы такі, і стомлены такі,
як і наогул пад цяжарам ішакі.
А конь прамчаўся у шырокі свет,
а пыл, узняты ім, закрыў і след...

2

У бойцы ранілі таго каня...
Ён капытамі не сячэ агня...
Ад ветру ззаду застаецца ён,
за ветрам больш не бегае ўздагон.
Хоць гаспадар і уздыхнуў па ім,
ды зняў сядло з убораў залатым.
З насечкай залатой вуздэчку зняў,
аброць уздзеў ён на таго каня.
Пасля узяў яго за павалок,
правёў на баз, правёў на конскі торг.
Прадаў каня, бо ранены быў конь,
з-пад капытоў не пырскае агонь.

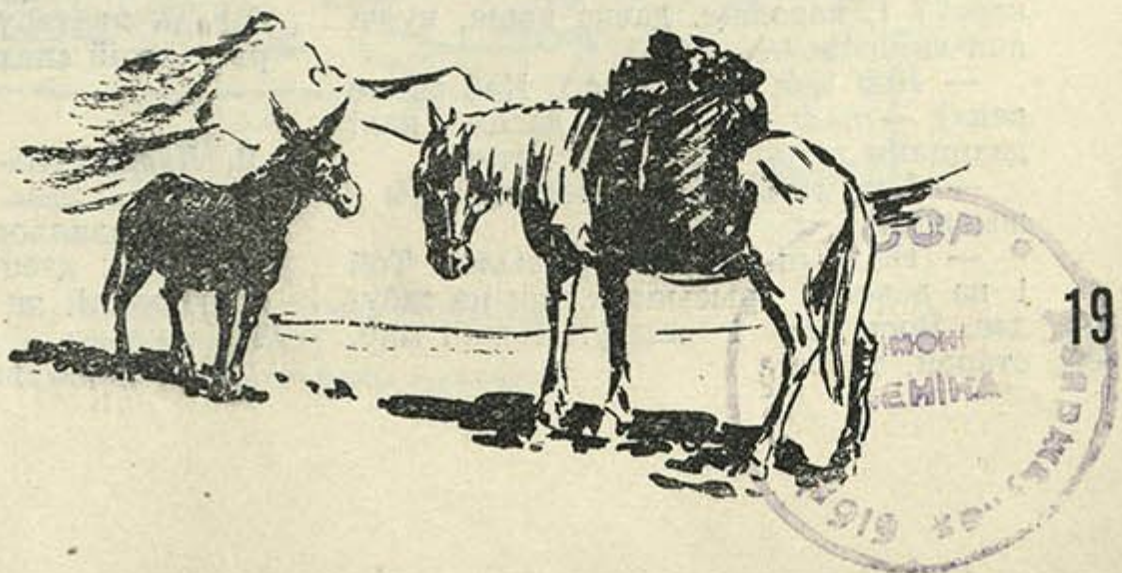
Купіў яго там неякі фурман,
сядла ў яго, у фурмана, няма.
Цяжары возіць ён на тым кані.
Цяжкія для каня насталі дні...

3

І дзень па дні, і дня не праміне,
вялікія два пакі на спіне
Конь возіць, возіць — і канца няма:
адны здымай, другія падымай...
Аднойчы так ён з пакамі ідзе,
ды адпачынку не відаць нідзе.
Насустрач і натрапіўся ішак,
які калісьці вёз таксама пак.
Ішак пазнаў даўнейшага каня
і гутарку такую з ім узняў:
— «А, конь-сахіб! Салам алейкум вам!
Чаму панікла ваша галава?
Як вам паводзіцца? Ты ж быў, як леў,
мяне яшчэ ты дратаваць хацеў!
Я і падумаў: п'яны ты дарма!
На свеце хмелю вечнага няма!
Ад гордасці працверазішся ты!
А дзе ж, скажы, убор твой залаты?»

4

Пашкадаваў каня усё ж ішак:
— «Давай мне, кажа, твой вялікі пак.
Іду я ўлегцы. Памагу табе.
Я думаю, ён карак не саб'е».
Пайшлі яны да месца удваіх.
Адзін маўчыць, ды і другі заціх.
Пра што ім думалася ідучы —
ты добра ведаеш, але маўчы...

Калі вырасі дзеці...

Алена ВАСІЛЕВІЧ

І. ЛІДАЧКА ПАЕХАЛА НА КУРОРТ

Мы абедалі за адным сталом. Маленькая сухая бабулька ў старасвецкім карункавым шалі і стаптаных пантофлях і я.

Як і ў некаторых іншых мінскіх сталовых, стравы тут падаваліся нясмачныя і выбар быў кароткі: або еш, або вылазь з-за стала галодны...

Бабулька сярдзіта чэрпала кіслы, як воцат, боршч і, хваравіта моршчачыся, не разабраць—да сябе ці да мяне—бурчэла нешта сабе пад нос. Яна была ўжо ў тым узросце, калі старыя людзі часта робяцца да ўсяго абьякавымі і ні на што не звяртаюць увагі.

З'еўшы крыху, яна ўсё ж як бы пагаднела і, як мне здалася, упершыню звярнула на мяне ўвагу.

— Таксама адна?—пільна ўзіраючыся ў мяне пачырванелымі ад старасці вачыма, раптам спытала яна.

Я не разумела яе.

— Адна, кажу, жывеш—што па сталоўках бегаеш?..

— А-а... Не, не адна. Ёсць муж, дзеці ёсць... Толькі на лета ўсе ў раз'ездзе...

— Дзеці ёсць...—задуманна паўтарыла старая. — Вельмі добра, што ёсць дзеці..., — і зноў пачала есці.

І зноў позірк яе стаў абьякавы, зноў здалася мне, што ўсё перастала для яе існаваць. Мне хацелася разгаварыцца са старой, але я не ведала, як пачаць гаворку. Яна зноў загаварыла:

— Дзеці ёсць... А ў мяне, думаеш, дзяцей няма? Ёсць. Дачка ў тваіх гадах, а сын старэйшы...

Кончык ад клубочка паказаўся, і я ўхапілася за яго.

— А вы ж з каторым жывяце?

— З каторым?.. Адна. Прыватны куток у гаспадыні трымаю.

— А як жа дзеці?.. Дзе яны?

— Сын у Варонежы. А дачка тут, у Мінску.

— І як жа так?.. Чаму вы не прыдадце?

Худыя зморшчаныя рукі порсценька забегалі ў старой, як і яна сама, сумачцы. Яна адшукала хусцінку, выцерла вочы...

— Чаму? Зяць мяне не любіць.

— Зяць не любіць... А каб яго мацеры так давалася, што б ён тады казаў? І, нарэшце, дачка ваша, куды яна глядзіць?..

— Яна мне дапамагае... Каб ён не ведаў—калі дзесятку дасць, калі дваццаць пяць, а часам і сотню.

— І на гэтыя яе «дзсяткі» вы і жывяце?

— Не, сын таксама прысылае. Той і па дзвесце прысылае... як не забудзе. Вось так і жыву. Колькі мне, старой, трэба...

Яна адставіла недаедзены боршч і ўзялася за другую страву. Без зубоў ёй было цяжка спраўляцца з цвёрдым, дрэнна прыгатаваным мясам. Яна пакалупала, пакалупала яго відэльцам і таксама адсунула. З задавальненнем выпіла толькі кісель.

— У мяне, галубка, печань хварая. Дык што ні з'ем—усё кепска. Пайду да доктара, а ён кажа: трэба дыета. Дома я сабе малочны суп гатую... калі здолею схадзіць на рынак малака купіць.

Мне хацелася высветліць яшчэ што-небудзь пра яе дзяцей.

— Ну, а чаму б вам з сынам не жыць? Нявестка, можа, хоць не такая ўжо, як зяць?

— Ды не, на нявестку грэх скардзіцца. Я ж кажу: сын Антон, як не забудзе, то прышле кожны раз, і яна нічога...

— Дык навошта вам гэтыя пасылкі—жылі б у іх, няньчылі ўнукаў... Старая задаволена засмяялася.

— Унукі ў мяне ўдалыя: Лідачка ў 10-ы клас перайшла. На артыстку хоча вучыцца, а Юрачка—у шостым... Харошыя дзеці. А жыць... цесна ў іх. У іх усяго два пакоі... А мой сын і нявестка абое вучоныя, да іх людзі часта заходзяць. Няма як...

Няма як, няма дзе прытуліцца старой маці... А як жа яна знаходзіць і месца, і самы лепшы кавалачак усім сваім дзецям—колькі б іх ні было, і не цесна ёй, і ніколі на голад не паскардзіцца яна.

— А Лідачка, дачка мая, паехала на курорт. Нешта спіна ў яе часта баліць, дык я ёй ужо колькі казала: едзь, лячыся... Усёй сям'ёй паехалі: і зяць, і дзеці. Дык я цяпер кватэру іх пільную. Мала што можа здарыцца: не дай божа яшчэ зладзеі ўлезуць, абяруць. Дык цяпер я ўжо ў іх і жыву і пільную... Няхай спакойна адпачываюць.

І раптам занепакоілася:

— Трэба ж мне хутчэй бегчы, а то я заседзелася.

Яна сабрала свае рэчы: сумачку, парасон і, быццам мяне тут не было і не было між намі аніякай гаворкі, спехам вылезла з-за стала і гэтак жа спехам затупала ў сваіх стаптаных туфлях да выхаду.

...Вось яно—матчына сэрца: Антону цесна ў двух пакоях, Лідачка паехала на курорт і пакінула маці пільнаваць кватэру... А яно сваё паўтарае: няхай спакойна адпачываюць...

2. ЛЕНЕЧКА ПРЫЙШОЎ У ДОМ

Так павялося ўжо ў сям'і Соф'і Іванаўны: дзеці і падраслі, а іх усё яшчэ звалі, як у маленстве, Рымачка, Тонечка.

Рымачка выйшла замуж і яе

муж—аднакурснік—стаў таксама ў сям'і Борачкам, стаў трэцім дзіцем Соф'і Іванаўны.

Соф'я Іванаўна глядзела на сваю моладзь з захапленнем, вельмі бліжым да здзіўлення. Калі ж гэта ўсё здарылася, што дзяўчынкі сталі зусім дарослыя? Рымачка хутка сама стане маткай, а яе, Соф'ю Іванаўну, будуць клікаць ужо бабуляй... Каб жыў Аляксей Іванавіч... Удваіх пешыліся б на дзяцей, удваіх няньчылі б унукаў.

Аднойчы, неяк пазней звычайнага затрымаўшыся на інстытуцкай вечарынцы (Соф'я Іванаўна пачала ўжо непакоіцца), прыйшла дадому з маладым чалавекам і Тонечка... Лёня вучыўся ў другім інстытуце, аднак з некаторага часу наведваў вечары пачаў толькі ў інстытуце, дзе вучылася Тоня...

Час быў не ранні, і Лёня доўга не затрымаўся. Папрасіў прабачэння за тое, што яны з Тоняй прыпазніліся, развітаўся з усімі і пайшоў, пакінуўшы ўсю Тоніну сям'ю ў поўным захапленні.

— Ты дзе трымала дагэтуль свайго Рамэа? Хто-хто, а я павінна была пра яго ведаць, — такія паводзіны малодшай сястры для старэйшай здаваліся амаль крыўдымі.

— Я нідзе яго не трымала. Мы з Лёнем сустрэліся на катку.

— Як Левін з Кіці... — Барыс глядзеў на рэчы некалькі іранічна. Гэта пакрыўдзіла Тоню.

— Ну і добра, ну і няхай сабе, як Левін і Кіці...

— Тонечка, не крыўдуй на Барыса. Ён жа жартуе. Я ж бачу, што яму, як і Рыме, як і мне, Лёня спадабаўся. Такі прыстойны малады чалавек...

У адносінах да характарыстык людзей Соф'я Іванаўна (яна сама паходзіла са старой інтэлігентнай сям'і) прытрымлівалася некалькі старамодных поглядаў. «Прыстойным» у яе разуменні быў той, хто ўмеў «трымацца», хто быў «добра выхаваны» — гэта значыць, умеў прыгожа і ў час прасіць прабачэння, дзякаваць, ўсхоплівацца і даваць месца жанчыне, а таксама «ўмеў» слухаць і не пярэчыць нават тады, калі гаварылася хоць чорт ведае што...

У гэтым сэнсе Лёня быў «добра выхаваны». Гэта можна было заўважыць нават за тыя паўгадзіны, якія ён пасядзеў, прывёўшы Тонечку дадому.

...Неўзабаве Лёня стаў зусім сваім чалавекам у доме і канчаткова заваяваў агульную сімпатыю. Пра Тоню не было чаго і казаць. Яна камандавала і вярцела ім, як хацела, і ў той жа час не магла прабыць без яго і дзвюх гадзін. У Рымы з Лёнем склаліся адносіны самыя прыязныя і сяброўскія. Соф'я Іванаўна душы ў ім не чула.

Калі Барыс быў няўважлівы, дык Лёня ўмеў нават папярэдзіць думку. Часта, калі здаралася так, што на абед не аказвалася хлеба (усе ж былі заняты), Лёня першы хапаў сетку і імчаўся ў магазін па хлеб. На Барыса можна было ўзваліць гару, і ён моўчкі цягнуў бы яе і не падумаў скардзіцца ці зваліць яе на другога. Аднак яму ніколі не прыйшло б у галаву пайсці сустрэць з работы Соф'ю Іванаўну, каб дапамагчы ёй прынесці сумку, якая ў яе, як і ў кожнай гаспадыні, была заўсёды ў бітком набіта. Тое ж і ў адносінах да дзяўчынак: Барыс — ужо муж і амаль бацька — зусім не ўмеў рабіць падарункаў і ніколі не ведаў, у чым мае патрэбу Рымачка. Лёня ж з кожнай стыпендыі купляў Тоні то расчоску, то запісную кніжку, то якую-небудзь незвычайную заколку — абавязкова такую, якая падабалася ёй. І хоць гэта была капеечная дробязь, ён ўмеў прыпаднесці яе прыгожа, выхавана — і дробязь набывала змест!

Соф'я Іванаўна заўсёды зайздросціла такім мужам (яе Аляксей Іванавіч быў скупаваты і на падарункі для жонкі не раскідаўся) і не дзіва, што яна хацела, каб гэтая рыса была абавязкова ў мужа яе дачкі.

Адзін Барыс адмоўчваюся і на захапленне цешчы і сяцёр адзываўся каротка і шматзначна:

— Пажывем — паглядзім...

— А ты, Борка, вельмі не задавайся. Я знаю, што табе не падабаецца Лёня, — успыхвала ў такіх выпадках гарачая Тоня.

— Я не сказаў, што не падабаецца. Я сказаў толькі, што не люблю тых, хто залішне шаркае... Гэта не сучасныя мужчыны.

Аднак бачачы, што Тоня вось-вось гатова заплакаць, дабрадушны Барыс тут жа шчыра адмаўляўся:

— Ну, не плач, не плач. Твой Леанід — слаўны хлопец. Мы з ім учора нават бутэльку піва распілі... Праўда, у мяне не было грошай, і яму давялося размяняць новенькі, хрыбусткі, як капуены ліст, чырвонец... І мне здаецца, не без шкадавання.

— Борка! — прыкрыкнула на Барыса Рыма, моргаючы яму і даючы знак, што хопіць ужо, ну, няхай сабе шкадаваў...

... Вяселле справілі, калі Тонечка перайшла на пяты курс. Соф'я Іванаўна прасіла пачакаць, пакуль Тоня скончыць інстытут (Лёня працаваў ужо). І пакой ім не будзе асобнага, давядзецца быць у адным са старым дзядулем. У самой Соф'і Іванаўны быў асобны пакойчык, што застаўся ёй яшчэ ад яе маці. Там яна жыла з Аляксеем Іванавічам, і ёй не хацелася пакідаць сябе зусім без «кутка». Рыме і Барысу выгарадзілі са сталавай нешта накшталт пакоя.

Соф'я Іванаўна прасіла пачакаць... Але лёгка сказаць закаханым: пачакайце год...

Пажаніліся, і Лёнечка прыйшоў у дом, як мужчына, як сем'янін са сталавай прапскай.

І вось прайшло не больш месяца, як увесь ранейшы хатні ўклад Соф'і Іванаўны нібы ў паветра ўзляцеў.

Тоня надзьмулася: ёй і Лёню перашкаджаў дзядуля: ён кашляў, а ноччу стагнаў і гаварыў спрасонку.

Лёня хадзіў заклапочаны: яго, як і Рыму з Барысам (яны таксама працавалі абое), Соф'я Іванаўна папрасіла даваць 250 рублёў у месяц на «пражыццё»...

— Разумеце, Лёнечка, я не казала б вам пра грошы, але мне вельмі цяжка. Я сама зарабляю не так, каб вельмі многа... Рыма і Барыс даюць мне 500 рублёў, а вы з Тонечкай давайце мне палавіну. Тонечка яшчэ не працуе... — Соф'я Іванаўна адчувала сябе чамусьці страшэнна няёмка, быццам прасіла сабе.

І ўвесь час, пакуль яна гаварыла, Лёня не прамовіў ні слова. Толькі яго вузкі белы твар зрабіўся, як бы яшчэ вузейшы, ды вочы пад акульярамі паблісквалі неяк халадней, як заўсёды.

— Я падумаю, — толькі ўсяго і адказаў ён Соф'і Іванаўне. — Я падумаю, як нам з Тоняй будзе выгадней.

Падумаў — і назаўтра... не сеў з усімі разам снедаць. Не прыйшоў і на абед, а вечарам, калі ўся сям'я сабралася за сталом, тут жа, з краю, разгарнуў перад сабой пакуначак, дастаў каўбасу, хлеб і моўчкі, ні да каго не звяртаючыся (ні да яго ніхто), пачаў сваю вячэру — асобна ад усіх...

І так пайшло. Маладая сям'я пачала ў спецыяльным сшытачку весці ўлік усіх сваіх прыходаў і расходаў. Першым параграфам «дэбету» быў парадкавы пералік усіх вясельных падарункаў і вызначэнне іх грашовай каштоўнасці. Сума аказалася прыстойнай...

Затым былі куплены і нават не распакаваны чаркі, чайны сервіз, потым люстра. Усё гэта запісвалася ў сшытачак і па-гаспадарску складалася адно да аднаго... Усё гэта прызначалася ў тую кватэру, якую абяцаў Лёню завод.

Соф'я Іванаўна спачатку жахалася.

— Тонечка, як жа так? Мы ніколі не жылі ў розкашы, ніколі ў нас не

было асаблівага багацця, але ж у нас ніхто не падзяляўся, ніхто не еў асобна ад сям'і...

Тонечка маўчала, а аднойчы заавіла маці:

— Ты павінна даць нам з Лёнем свой пакой!

— А я, а мне куды?..

— А ты ідзі ў прахадны. Рыме ты ж дала асобны...

— Рыме дала, бо Рыма першая пайшла замуж і ў Рымы ўжо дзіця. А вас з Лёнем я папярэджвала. Вы бачылі, што я не маю для вас пакоя...

— Ты не маеш... Дык я маю... Маю права патрабаваць бацькаву плошчу. Бацька жыў у гэтай кватэры і ордэр быў на яго імя.

Гэта гаварыла Тоня, якая яшчэ зусім нядаўна не мела нават уяўлення, што азначае гэты самы «ордэр на кватэру»...

Гэтымі жорсткімі вуснамі гаварыў Лёнечка...

— Тонечка, апамятайся, што ты кажаш? Апамятайся і падумаў, як ты будзеш жыць...

Маці заплакала, а Тонечка толькі паціснула плячыма.

... Некалькі дзён назад Тонечка вярнулася з бальніцы пасля абарту. Маці пратэставала і дактары не раілі: усё можа быць. Маладыя жанчыны пасля першага абарту часта зусім губляюць здольнасць мець дзяцей потым, калі яны гэтага і вельмі жадаюць.

Тоня не ведала, што рабіць: было страшна ісці ў бальніцу, палохалі і дзяржаўныя экзамены з малым дзіцем.

Спакойны быў толькі Лёнечка.

— Так будзе лепш. Мы яшчэ не маем права заводзіць дзяцей. Нам яшчэ трэба абжыцца самім. Яшчэ паспеем.

Вядома, паспеюць, калі...

Вось так часам бывае, калі вырастуць дзеці...

БЫВАЕ І ТАК...

Мал. М. Гурло.

Мама: Усяго адзін глыточак, любенькі...

«Дзядзі»: Вова, трымайся!

Тата: У мяне сын — сапраўдны мужчына!

НЕ ВЕДАЮЧЫ МОВЫ

Вядомы французскі пісьменнік Аляксандр Дзюма рабіў падарожжа па Германіі. Ён не ведаў нямецкай мовы і вельмі шкадаваў аб гэтым.

У часе адной пешаходнай экскурсіі ў Шварцвальдзе ён трапіў у невялікае сяло і вырашыў там адпачыць. Аляксандр Дзюма наняў пакой на пастаяльным дварэ і паклікаў гаспадара, каб загадаць абед. Пісьменнік вельмі любіў грыбы і хацеў пакаштаваць іх за абедом, але гаспадар не разумеву яго. Тады Дзюма ўзяў аркуш паперы і намаляваў велізарны грыб.

Кемлівы гаспадар прынёс яму... парасон.

ЯК РАЗМЯСЦІЦА?

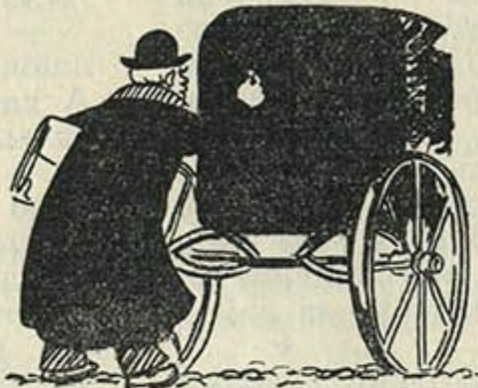
Даўней, калі ездзілі ў паштовых карэтах, у англійскім горадзе Эдынбургу жыў адзін тоўсты пан. Каб мець пры падарожжах дастаткова для сябе прасторы, ён звычайна заказваў два сумежныя месцы ўнутры экіпажа. Аднойчы, накіроўваючыся ў Глазга, ён даручыў слуге ўзяць для яго такія месцы. Калі слуга вярнуўся з паштовай станцыі, то сказаў: «Ці бачыце, сэр, там не было двух вольных месц унутры, таму я ўзяў адно ўнутры і адно зверху».

РАЗГУБЛЕНАСЦЬ

Славу таму матэматыку Воўстраградскаму прыйшла раптам у галаву нейкая незвычайна заманлівая матэматычная ідэя ў той момант, калі ён ішоў па адной з лецярбургскіх вуліц. Неадкладна ён пачаў пакрываць формуламі тое, што лічыў чорнай дошкай, прызначанай для запісу вылічэнняў. Нечакана дошка пачала аддаляцца ад

яго. Аказалася, што гэта не класная дошка, а карэта. Здзіўлены матэматык, дагнаўшы карэту, пачаў крычаць фурману: «Пастой! Куды спяшаеш? Я зараз!».

ПАДЗЯКА ВУЧОНАГА

Аднойчы на лекцыю астранома Савіна з'явіўся нейкі студэнт — багаты лодыр. Ён быў у касцюме для язды конна і трымаў у руках хлыст.

— Я выказваю вам сваю глыбокую падзяку, — раптам звярнуўся да яго з кафедры прафесар.

— За што? — збянтэжыўся студэнт.

— За тое, што вы не ўехалі сюды на кані.

ПОЛЬСКІ ГУМАР

— Цікава, Ясь, што б сказаў гэты шчыгол, калі б ён умеў гаварыць?

— Перш за ўсё — «я варона», — сказаў бы ён.

ЧАМУ ПЕВЕНЬ НА АДНОЙ НАЗЕ СТАЇЦЬ?

(Афганскі гумар)

— Аджаб-хан, а Аджаб-хан! Чаму певень часам на адной назе стаіць?

— А таму, што калі ён і яе падыме, то напэўна паваліцца.

«АДЗІНЫЯ І НАЙГЛЫБЕЙШЫЯ САКРЭТЫ МЕДЫЦЫНСКАГА МАЙСТЭРСТВА»

Так называлася тоўстая кніга, знойдзеная сярод рэчаў праслаўленага галандскага доктара Германа Бурхаве

Чытачка А. Ч. Станкевіч з Гомельскай вобласці просіць падрабязна расказаць аб тым, куды можна хадзіць у халаце (прызначаны ён толькі для дома, ці можна пайсці ў ім на базар, у лазню)?

На гэтае пытанне мы папрасілі адказаць народную артыстку БССР В. У. Галіну.

Перш, чым адказаць на пастаўленае пытанне, мне хочацца пагаварыць аб уменні апранацца з густам.

Аб няспынным росце дабрабыту савецкага чалавека сведчаць і прыгожыя дамы, што вырастаюць, бы ў казцы, і новыя паркі з цудоўнымі фантанамі і кветкамі, і магазіны, поўныя пакупнікоў, і вясёлыя твары добра апранутых людзей на вуліцах, у тэатрах, у скверах. Замежныя турысты, якія не ўпершыню бачаць нашу краіну, заўважаюць, што знешні выгляд савецкіх людзей значна палепшыўся. І праўда. Асабліва прыкметна гэта на жанчынах. Яны імкнуцца апранацца прыгожа, праяўляючы тонкі густ і фантазію ў выбары фасонаў, матэрыялаў і ўсіх дэталей свайго туалету. Іх знешні выгляд вабіць наша вока, адпавядаючы самым высокім эстэтычным патрабаванням.

І таму асабліва крыўдна, калі ў нашым асяроддзі яшчэ сустракаюцца людзі, абыякавыя да свайго знешняга выгляду, якія не выконваюць самых элементарных патрабаванняў да культуры свайго цела і адзежы.

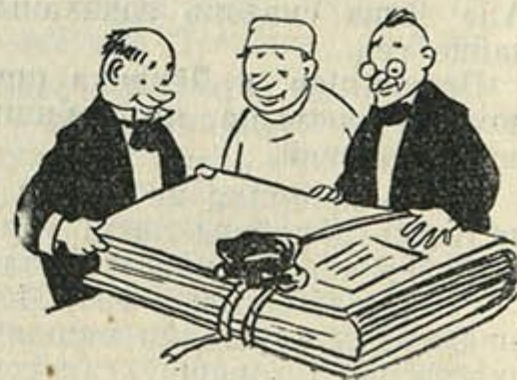
Ахайнасць і чыстата — вось першая адзнака культурнага чалавека. Калі на чалавеку чыстая, цэлая, старанна адпрасаваная адзежа і добра начышчаны абутак, то і ў самым сціплым і недарагім туалете ён будзе рабіць прыемнае ўражанне. Чысты каўнерык, заўсёды свежая бялізна, свежыя насавыя хустачкі і чыстыя пазногці — вось аб чым трэба клапаціцца ў першую чаргу. Як бы добра ні быў апрануты чалавек, але калі ў яго заўважаць брудную шыю, вушы, пазногці, нясвежую шлейку ад бялізны або брудную насавую хустачку, ён назаўсёды можа страціць сімпатыю. Таму клопаты аб чыстаце і ахайнасці адзежы павінны ўвайсці ў «плоць і кроў».

Нельга забываць і прычоску. Чыста памытыя і добра ўкладзеныя валасы надаюць галаве жанчыны шмат прыгажонасці. Прычоска павінна быць не толькі да твару, але і адпавядаць індывідуальным асаблівасцям жанчыны. Нажаль, многія з жанчын ходзяць з кудлатай галавой, з непрыгожым перманентам, які не мае ні ладу ні формы. На пошукі ж прыгожай прычоскі, якая ідзе да твару, не шкада патраціць час, бо яна часам змяняе ўсё аблічча жанчыны.

Наогул, трэба памятаць, што галава і ногі — галоўныя клопаты жанчыны. Калі жанчына прыгожа прычасана, калі на яе нагах зграбны абутак, то нават пры скромнай сукенцы яна будзе мець элегантны выгляд. І наадварот, самая шыкарная сукенка без адпаведнага абутку можа толькі падкрэсліць недахоп густу. Зусім нядаўна, напрыклад, я бачыла ў тэатры жанчыну, на якой была багатая сукенка з чорнага панаксаміту, а на нагах жоўтыя туфлі і белыя шкарпэткі. Панаксамітная сукенка і шкарпэткі! Як гэта не пасазала адно да другога, як

Мал. М. Гурло.

пасля яго смерці ў 1738 годзе. Кнігу прадалі з аукцыёна за 10 тысяч долараў. Пасля таго як пячатка была знята, выявілася, што ўсе старонкі яе былі чыстыя. Толькі на тытульным лісце стаяў надпіс: «Трымай галаву ў холадзе, ногі ў цяпле, і ты зробіш бедняком лепшага ўрача».

З густай

і жоўтыя туфлі. І хоць рэчы на ёй былі каштоўныя, усім кідалася ў вочы, што яна не мае добрага густу. Апрача таго, яна сядзела ў тэатры ў капелюшы, што таксама сведчыла аб яе недастатковай агульнай культуры. Такія ж недарэчнасці даводзіцца часам наглядаць і на канцэртах мастацкай самадзейнасці. Удзельніц хору часта апранаюць у аднолькавыя светлыя доўгія эстрадныя сукенкі, а пра абутак, які б пасаваў да гэтых сукенак, ніхто не думае. І як прыкра бачыць, калі з-пад светлай шаўковай сукенкі выглядаюць грубыя, прыдатныя толькі для вуліцы, чорныя туфлі або басаножкі. Калі няма магчымасці стварыць цэлы ансамбль вячэрняга туалету, дык лепш і сукенкі ўжываць больш сціплыя і цёмныя.

Тое самае можна сказаць і пра летнія рукавічкі, якія так палюбіліся нашым дзяўчатам. Яны вельмі дарэчы, калі з'яўляюцца дадаткам да ўсяго вытрыманага ў пэўным стылі туалету, але калі іх носяць пры неахайнай сукенцы, пры нягэрабным абутку і ўскудлачанай галаве, то яны робяць уражанне прэтэнцыёзнасці.

Некалькі слоў трэба сказаць і аб капронавых блузках, якія так палюбіліся нашым жанчынам.

Блузкі з празрыстага капрону лепш насіць на чахле з таго ж самага колеру, што і блузка, сачыць, каб не выглядалі шлеечкі, гузікі і розныя іншыя дэталі бялізны. Лепш за ўсё празрыстыя блузкі надзяваць пад жакецік.

Нашы дзяўчаты любяць насіць розныя ўпрыгажэнні. Хочацца іх папярэдзіць, каб не злоўжывалі ўкрасай. Нельга начапіць на сябе і завушніцы, і брошку, і каралі, асабліва, калі на сукенцы ёсць гузікі або якія-небудзь значкі. Упрыгажэнні з бліскучымі каменьчыкамі падыходзяць толькі для выхадных туалетаў (у тэатр, у госці), на вуліцу ж ці на работу трэба ўжываць больш сціплыя аздобы, якія не кідаюцца ў вочы. Тое ж самае можна сказаць і аб сукенках, вышытых бісерам або іншымі бліскучымі каменьчыкамі.

Цяпер аб халатах.

Некаторыя жанчыны ўпарта не хочуць згадзіцца з тым, што халатам і піжамай можна карыстацца толькі ў сябе дома. Жанчыну ўсё яшчэ можна сустрэць у халаце на рынку, у трамваі, а ў курортных гарадах — у магазінах і на вуліцах. Грамадскасць гэтых гарадоў змагаецца з падобнымі з'явамі, лічачы зусім слушна, што выхад у халаце на вуліцу ёсць праява непавялі да навакольных. Ды і ў хаце жанчына куды прыямней выглядае ў сукенцы з прыгожым фартушком. А фартушкоў можна са старых сукенак панашываць розных фасонаў і колераў.

Нам здаецца, што і мужчынскія штаны, у якіх пачалі з'яўляцца дзяўчаты на вуліцах, можна надзяваць толькі пры рабоце дома, у агародзе, у турысцкіх паходах, у вагонах. На вуліцы ж жанчына ў штанах мае вульгарны выгляд.

Шмат чаго можна сказаць на гэтую тэму — яна невычарпальная.

Будзем агульнымі сіламі змагацца за тое, каб знешні выгляд савецкіх жанчын адпавядаў багаццю іх унутранага свету.

В. ГАЛІНА,
народная артыстка БССР.

Гігіена пасляродавага перыяду

У часе цяжарнасці ў арганізме жанчыны адбываюцца істотныя змены, перастроюцца функцыі, змяняюцца размеры некаторых органаў. Асабліва гэта адносіцца да маткі, якая к канцу цяжарнасці павялічваецца ў 40 — 50 разоў. У пасляродавым перыядзе матка паступова набывае свае звычайныя размеры. Каб яе функцыя аднавілася і не было ніякіх ускладненняў, жанчына павінна захоўваць пэўныя правы.

Звычайна, вярнуўшыся з радзільнага дома, жанчына актыўна ўключаецца ва ўсякага роду работу — прыбірае кватэру, мые бялізну і пялёнкі, шмат клопатаў узнікае і вакол нованароджанага.

Робота па дому патрабуе вялікага фізічнага напружання, вельмі непажаданага ў першыя дні пасля выпіскі з радзільнага дома. У гэты перыяд трэба па магчымасці пазбавіць жанчыну ад абавязкаў гаспадыні; яна павінна пабольш адпачываць, лежачы і толькі пры добрым самаадчуванні паступова прыступаць да звычайных сваіх спраў.

Першыя 6 — 10 дзён неабходна сачыць за тэмпературай, якая пры нармальным праходжанні пасляродавага перыяду можа вагацца ў межах 36 — 37 градусаў. Калі тэмпература павышана, трэба неадкладна звярнуцца да ўрача жаночай кансультацыі.

Унутраная паверхня маткі пасля родаў уяўляе сабой кровацачывую рану, якая можа лёгка інфіцыравацца. Таму адзенне жанчыны, яе пасцельная бялізна павінны быць бездакорна чыстымі. Ліфы рэкамендуецца шыць з тканіны, якая лёгка мыецца, з засцежкай спераду. Вельмі зручны для кармлення дзіцяці і сукенкі з засцежкай спераду.

Насіць круглыя гомкі не трэба, таму што яны парушаюць кровазварот і выклікаюць венозны застоі ў нагах. Абутак павінен быць

зручны, у зімовы час цёплы, пажадана на нізкім або сярэднім абцасы. У дрэннае надвор'е трэба асабліва засцерагаць ад ахаладжэння ніжняю частку цела і малочныя залозы.

Часам пасля родаў у жанчыны псуецца фігура. Такія адхіленні, як разыходжанне прамых мышцаў жывата, адвісанне жывата, удаецца ліквідаваць сістэматычнай гімнастыкай і нашэннем банджа.

Бандажы бываюць розных размераў. Прадаюцца яны ў аптэках. Купляць бандаж трэба па фігуры: надзяваюць яго лежачы, зашпільваючы знізу ўверх. Бандаж не толькі добра захоўвае стройнасць фігуры, але і паляпшае самаадчуванне жанчыны.

У пасляродавым перыядзе неабходна асабліва старанна сачыць за чыстотай знадворных палавых органаў. Падмывацца трэба штодзённа толькі гатаванай вадой.

Маці павінна насіць гігіенічную павязку з марлі. Пры з'яўленні якіх-небудзь непакоячых яе выдзяленняў неабходна неадкладна звярнуцца да ўрача.

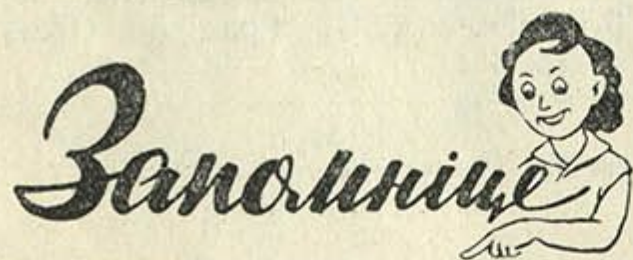
Палавая блізкасць дазваляецца не менш чым праз 8 тыдняў пасля родаў, калі наступае зажыццёнае раневай паверхні маткі. Кармленне дзіцяці грудзмі не засцерагае жанчыну ад новай цяжарнасці.

Перад кожным кармленнем трэба вымыць рукі цёплай вадой з мылам, саскі прамыць ватным шарыкам, змочаным у раствору борнай кіслаты. Гэты раствор (20 грамаў парашка на шклянку гатаванай вады) добра захоўваецца на працягу 2 — 3 дзён у закрытай пасудзе.

У часе кармлення дзіцяці маці павінна сядзець зручна і свабодна, паставіўшы ногі на лавачку. Пасля кармлення рэштку малака трэба сцадзіць.

Урач **В. Г. ХРЭНАВА**

(Часопіс «Здоровье»).

Зановице

Дзіця трэба карміць у вызначаныя гадзіны. Даваць есці толькі тое, што належыць па ўзросту. Не дапускаць кармлення фруктамі, ласункамі ў прамежкі паміж снеданнем, абедам і вячэрай. Перад кармленнем старанна мыць

рукі сабе і дзіцяці. Прызначыць для дзіцяці асобную пасуду і ручнік. Карміць дзіця павольна, спакойна, цярдліва, даючы яму магчымасць добра перажоўваць ежу.

Рэкамендуецца дзецям даваць штодзённа 100—150 г фруктаў. У любую пару года, асабліва ў тыя месяцы, калі няма свежых фруктаў, выкарыстоўвайце кансерваваныя фрукты або свежыя фрукты і ягады хуткай замарозкі.

Дзецям вельмі карысны сокі. Лепш за ўсё іх даваць адразу пасля прыгатавання. Рэшту соку выкарыстайце ў той жа дзень. Перад тым, як даваць дзіцяці рэшту соку, рыльца бутэлеккі абмойце гарачай вадой. Сок можна захоўваць не больш 4 гадзін зімой і 2 гадзін летам.

Не балуйце ваша дзіця, прывучайце яго да простых страў. Не дапускайце пераборлівасці ў ядзе. Дзіця павінна есці тое, што яму даюць, і з'ядаць страву да канца.

РЫБА СМАЖАНАЯ У ЦЕСЦЕ

Прыгатаваць цеста. У місцы змяшаць муку і соль з дзвюма сталовымі лыжкамі алею або сметанковага растопленага масла, затым развесці цёплай вадой (1/2 шклянкі) так, каб не было камкоў. Міску з цестам накрыць і даць пастаяць. Рыбнае філе нарэзаць кавалачкамі таўшчынёй 1 см і даўжынёй 5—7 см, пасыпаць соллю, перцам, нарубленай зелянінай; выціснуць на рыбу сок палавіны лімона, дадаць лыжку алею, перамяшаць і пакінуць так на 15—20 хвілін.

За 10—15 хвілін да падачы на стол дадаць у цеста два яечныя бялкі, збітыя ў пену; кожны кавалачак рыбы ўзяць відэльцам і, памачыўшы ў цеста, апусціць у прыгатаваны ў каструлі вельмі гарачы тлушч. Пры абсмажванні каструлю з рыбай трэба паварачваць, каб кавалачкі рыбы пакрываліся тлушчам.

Пры падачы на стол пакласці рыбу ў выглядзе піраміды на падагрэтае блюда, паклаўшы на яго папаровую сурвэтку. Упрыгожыць блюда галінкамі зеляніны пярэшкі. Асобна падаць соус маянэз з карнішонамі або гарачы таматны соус.

На гарнір — зялёную салату і адвараную бульбу з маслам.

На 500 г гатовага філе — 5 ст. лыжак мукі, 3 ст. лыжкі алею, 1/2 лімона, 2 яйкі і 100 г тлушчу для смажання.

БАРАНАВЫ КУМПЯК У СМЯТАНЕ

1 кг кумпяка, 50 г свінога сала, 2 ст. лыжкі нарэзаных саломкай карэнняў, 1 галоўка цыбулі, 5 гарошын чорнага і 3 гарошыны духмянага перцу, палавінка лаўровага

ліста, 1/4 л смятаны, 1 ст. лыжка мукі, лімонны сок або воцат.

Мяса ачысціць ад плёнкі і сухажылляў, пасаліць. Пасераваць на свіным сале нарэзаных саломкай карэнні, потым дадаць цыбулю, а затым на ёй абсмажыць з усіх бакоў мяса. Пасля гэтага падліць крыху вады і тушыць мяса, прыкрыўшы накрывкай, прыкладна, 1 гадзіну, пасля чаго паставіць у духовую печ і смажыць без накрывкі. Гатовае мяса дастаць з каструлі, падліўку заліць смятанай з размяшанай у ёй мукой і праварыць. У гатовы соус дадаць па смаку воцат або лімонны сок.

Гарнір: бульба, капуста тушоная.

ПІРОГ ЯБЛЫЧНЫ З РАССЫПІСТАГА ЦЕСТА

300 г мяккай мукі, 80 г цукру, 100 г тлушчу і 1 яйка, 15 г дрожджаў, 2—3 ст. лыжкі малака, лімонная цэдра, ваніль.

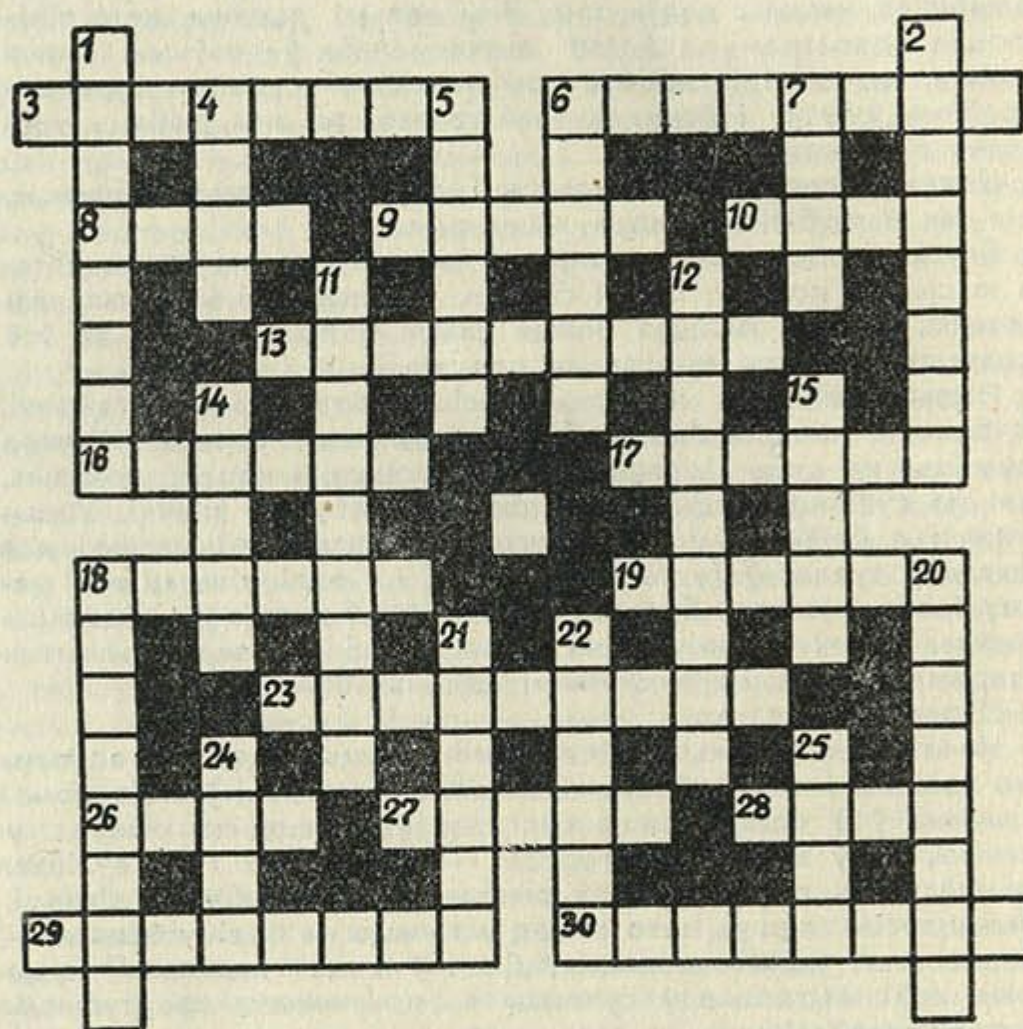
Муку, цукар прасеяць на дошку, тлушч нарэзаць кавалачкамі, вадкасць уліць у паглыбленне ў муцэ і замясіць цеста. З дрожджаў прыгатаваць апару. Састаўныя часткі цеста змяшаць спачатку нажом, затым вымесіць рукамі. Адрозу ж раскачаць два аднолькавай велічыні пласты. Адзін пласт пакласці на бляху, нанесці слой тонка нашынкаваных яблык, пасыпаць іх змешаным з карыцай цукрам, папырскаць маслам і накрыць другім пластам. Зверху змазаць тлушчам або яйкам. Яблычную начинку можна прыгатаваць таксама з тушаных яблык (500 г яблык, 100 г цукру з ванільлю або карыцай, 30 г тлушчу). Пірог, прыгатаваны на дражджах, пакінуць на блясе падсыці і, даўшы поўную расстойку, спячы.

КРАСВОРД

Склала Рыта БЕЛЕНЬКАЯ

Па гарызанталі: 3. Прыхільнік вучэння аб непазнавальнасці свету. 6. Частка аптычнага апарата. 8. Здравіца. 9. Кіраўнік факультэта. 10. Рускі паэт. 13. Зала для лекцый. 16. Адзін з асноўных тыпаў месцанаараджэння харысных выкапняў. 17. Мара, якая не здзейснілася. 18. Жаночае імя. 19. Запаяная шкляная трубка. 23. Асоба, якая абараняе дысертацыю. 26. Жыхар адной з усходніх краін. 27. Узвышаная раўніна. 28. Адзінка даўжыні. 29. Алгебраічны выраз. 30. Опера Вердзі.

Па вертыкалі: 1. Асоба, якая вядзе агітацыйную работу. 2. Абмен думкамі. 4. Горад у Сібіры. 5. Пазыка, якая выдаецца дзяржавай. 6. Міфалагічны бог сонца. 7. Частка судна. 11. Афіцыйны прыём. 12. Студэнт, які рыхтуе дыпломную работу. 14. Кветка. 15. Беларускі скульптар. 18. Жылое памяшканне пад самай страхой. 20. Пасуда для ўтрымання рыб. 21. Сталіца еўрапейскай дзяржавы. 22. Асноўны закон, палажэнне. 24. Раман Э. Залы. 25. Рака ва Францыі.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 8

Па гарызанталі: 2. Лубін. 6. Жаба. 7. Ішак. 9. Атоса. 11. Акно. 12. Гром. 15. Гавана. 16. Авечка. 18. Тар. 21. Карыта. 23. Сякера. 24. Лхаса. 25. Кропка. 27. Ляснік. 29. Рак. 31. Волжск. 32. Бялуга. 34. Ліда. 36. Ялта. 37. Гумно. 39. Ліра. 40. Шлак. 41. Драва.

Па вертыкалі: 1. Баранавічы. 2. Лава. 3. Бідон. 4. Ніва. 5. Кастрычнік. 8. Ганг. 10. Амга. 13. Нант. 14. Кадр. 17. Басра. 19. Агава. 20. Архіў. 22. Ала. 23. Сал. 26. Паслядовіч. 28. Самуйлёнак. 29. Рука. 30. Куба. 31. Вілы. 33. Алах. 35. «Смена». 37. Град. 38. Орша.

На вокладцы: Малюнак Ю. Пучынскага.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛПАВА.

АТ 04750

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 29/IX-58 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 103. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 115 000 экз. Зак. 517.

М О Д Ы

1. Баваўняная сукенка, аздобленая гузікамі і шырокай бейкай у тон сукенкі.
2. Зручны для штодзённай работы сарафан; да яго можна падбіраць розныя блузкі.

3. Сукенка з шарсцяной тканіны, аздобленая чорнымі гузікамі.

4. Сукенка-касцюм з шарсцяной тканіны. Спадніца сабраная ў складку.

5. Сарафан з завужанай ніжняй спадніцай.

З балгарскага часопіса «Вожур»

1964 г.

